

วารสารป่าธรรมชาติ

พฤษภาคม ๒๕๑๒

วารสารข้าราชการ

ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๒

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างข้าราชการกับข้าราชการในกระทรวงทบวงกรมต่างๆ และระหว่าง ก.พ. สำนักงาน ก.พ. กับข้าราชการ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
๒. เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านบริหารบุคคลให้แก่ข้าราชการ เพื่อจะได้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของรัฐ
๓. เพื่อเผยแพร่วิทยาการและแนวคิดอันจะเป็นประโยชน์แก่ข้าราชการในอันที่จะเสริมสร้างสมรรถภาพประสิทธิภาพ มนุษยสัมพันธ์ ความก้าวหน้า การบำรุงขวัญ และอื่นๆ
๔. เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของข้าราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการและอื่น ๆ

เจ้าของและคณะกรรมการดำเนินงาน
บริการสวัสดิการ ก.พ. สำนักงาน ก.พ.

ประธาน

พันเอกจินดา ณ สงขลา เลขานุการ ก.พ.

รองประธาน

นายประวิณ ณ นคร รองเลขานุการ ก.พ.
นายโสรัจ สุจริตกุล รองเลขานุการ ก.พ.

กรรมการ

ผู้อำนวยการกอง และหัวหน้ากอง
สำนักงาน ก.พ.

วารสารข้าราชการ

ที่ปรึกษา

เลขานุการ ก.พ.
รองเลขานุการ ก.พ.

ผู้จัดการ

พันตรี อรรถ วิชัยกุล

ผู้ช่วยผู้จัดการ

นายสมพงษ์ ตรีวิมล

บรรณาธิการ

นายสำราญ ถาวรยศม์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร. อาทิตย์ อโรรัตน

กองบรรณาธิการ

นายอระ แก้วไชโย ดร. วิลาศ สิงหวิสัย
นายเชิขร อรรณชิปต์ นายประเชิญ วาดกลิ่นหอม
นายอุดม บุญประกอบ นายเสริมสุข โกวิทวานิช
นายชุมพล ศิลปอาชา นายสุวิศม์พรรณ ณ ฤทธิจินดา

ระเบียบการบอกรับ

วารสารข้าราชการกำหนดออกเดือนละฉบับ ค่าบำรุงรวมค่าส่งปีละ ๓๕ บาท บอกรับพร้อมกับส่งเงินล่วงหน้าไปยัง "ผู้จัดการวารสารข้าราชการ สำนักงาน ก.พ. ถนนพินธุโลก ซ้างทำเนียบรัฐบาล พระนคร" ส่งจ่ายเงินที่ ป.ณ. หน้าพระลาน สำหรับในพระนครส่งทางโทรศัพท์ ๘๑๕๔๕๔ หรือ ๘๑๓๓๓๓ คือ ๓๔ ได้

พิมพ์ที่ ไทยพิมพ์ — โรงพิมพ์อักษรสารการพิมพ์ ๗๒ ถนนบำรุงเมือง ดอนวัดสระเกษ พระนคร โทร. ๘๑๒๓๒๐

นายสิทธิชัย ปรีกัมศักดิ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๒

สารบัญ

อะไรใหม่	หน้า	
กฎหมายและระเบียบที่น่าสนใจ	4	
ข่าวข้าราชการ	7	
วิชาการ		
นายคิ	โดย เบญจวรรณ รัชดานุรักษ์	11
แง่คิดเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบ	โดย เต็ม แยมเสมอ	17
การดูแลระมัดระวังข้าราชการให้ปฏิบัติตามวินัย	โดย อรรถ วิชัยกุล	41
ความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ทางการเงินของข้าราชการ	โดย อุทัย หิรัญโต	46
ป่าไม้กับอุทกภัย	โดย ดุสิต พานิชพัฒน์	55
กฎหมาย ระเบียบ	รวบรวม โดย สายบัว พุ่มแดง	(๑)
ตอบปัญหา		
ปัญหากฎหมาย ระเบียบ และวินัยข้าราชการพลเรือน	ตอบโดย เจ้าหน้าที่สำนักงาน ก.พ.	30
ปัญหาคลัง	ตอบโดย เจ้าหน้าที่กรมบัญชีกลาง	35
ปกิณกะ		
ถ้อยแถลง		3
รู้ไว้ใช้ว่า		21
ภาษาภาษี	โดย พลสิทธิ์ หนูชูชัย	23
ประกวทกลอนแปด		28
อนุทินข้าราชการ	โดย “บุญ อินทวิชา”	62
อาหารการกินในเมืองแขก	โดย เฉลิม ลิงกุล	69

ล้อยากลง

ข้อชัยพฤกษ์ที่บานสะพรั่งอยู่บนปกวารสารฉบับนี้บอกให้รู้ว่าคิมหันต์ฤดูได้เริ่มต้นแล้ว แต่ท่านข้าราชการที่ได้ทำงานเหน็ดเหนื่อยมาตลอดหน้าฝนและหน้าหนาวที่แล้ว วารสารข้าราชการ ขอมอบชัยพฤกษ์ช่อนเป็นกำนัลเพื่อชะโลมใจให้ท่านสดชื่นกระปรี้กระเปร่าและมีกำลังใจทำงานเพื่อประเทศชาติที่รักของเราต่อไป

ถึงแม้จะไม่บอก ท่านผู้อ่านคงจะพอเดาออกว่าแนวของวารสารฉบับนี้โน้มไปในเรื่องเกี่ยวกับ “วินัยข้าราชการ” พุดถึงคำว่า “วินัย” แล้ว ออกจะน่าเกรงขามอยู่สักหน่อย แต่ก็เป็นธรรมดาที่เมื่อคนเป็นจำนวนมากประกอบกรอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน จำเป็นต้องมีมาตรการกำหนดข้อปฏิบัติที่ถูกต้องไว้ หากไม่แล้วการประกอบกรนั้นคงจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ด้วยปลุชนต่างก็มีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม “วินัย” ที่วารสารขอสนับสนุนไม่ใช่ “วินัย” ในทางลบ หรือ ทางลงโทษอย่างเดียว แต่เป็น “วินัยในทางพัฒนา” มากกว่า บทความในฉบับนี้คงจะช่วยเร้าความสนใจ และให้ความกระจ่างแก่ท่านได้

ผมได้สัญญากับคุณ “ข้าราชการภูมิภาคภูธร” ไว้ในวารสารฉบับเดือนที่แล้วว่าจะตอบคำถามที่ค้างอยู่ แต่ต้องขอสารภาพว่า “ผมก็ไม่ทราบเหมือนกัน” จึงต้องขอเป็นหนี้ไว้ก่อน ถ้ามีท่านผู้อ่านพบเข้าคงจะช่วยอนุเคราะห์ตอบให้ทราบก็ได้

ระยะหลัง ๆ นี้ มีท่านสมาชิกหลายท่านได้เขียนมาถามเกี่ยวกับกำหนดการออกวารสาร เรืองน ขอเรียนอย่างเบ็ดเตล็ดว่า เรากำลังพยายามอย่างเต็มที่ที่จะให้วารสารออกได้เร็ว และถึงมือท่านเร็วชน ฉบับนี้เราก็คัดคนขึ้นมาได้บ้าง เชื่อว่าคงจะเร็วชนเป็นลำดับในเดือนต่อไป ทั้งเนื้อหาสาระในเล่มก็จะเข้มข้นขึ้นด้วย ยิ่งถ้าท่านสมาชิกมีข่าวคราว บทความสารคดี หรือข้อคิดชมที่จะให้แก่วารสารด้วยแล้ว ก็จะทำให้วารสารของท่านคียงชน

บรรณาธิการ

อะไรใหม่

กฎหมายและระเบียบที่น่าสนใจ

มีกฎหมายและระเบียบที่น่าสนใจประกาศใช้ดังนี้—

๑. พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยยุบเลิกมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหิดล ขึ้นแทน
๒. กฎ ก.พ. ว่าด้วยการเทียบตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสำนักผังเมือง
๓. คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ถือปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - ๑) อนุมัติให้ใช้จำนวนโควตาบำเหน็จ ๒ ชั้น ของข้าราชการชั้นสัญญาบัตรที่ไปปฏิบัติงานแปรปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ร้อยละ ๖ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๑๒ เป็นต้นไป
 - ๒) การที่จะให้พนักงานรัฐวิสาหกิจผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนออกจากตำแหน่งหน้าที่ในรัฐวิสาหกิจหรือไม่นั้น ให้แต่ละรัฐวิสาหกิจพิจารณาตามความเหมาะสม ถ้ามีความจำเป็น ก็ให้คงปฏิบัติงานต่อไปตามเดิมได้
 - ๓) ระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๒
 ๔. ก.พ. รับรองปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์การแพทย์) ของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ว่าเป็นปริญญาซึ่งอาจบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาเข้ารับราชการได้ตามกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๔๘๒ (พ.ศ. ๒๕๐๘) ข้อ ๕ (๒)

(รายละเอียดอยู่หน้าพิเศษกลางเล่ม)

**รายนามข้าราชการและนักเรียนในความดูแลของ ก.พ.
ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศและเดินทางกลับแล้ว
ในรอบเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒**

สหรัฐอเมริกา

๑. นายวิชชัย พุกษะวัน	Cert. in Aero-nautical Meteorology, University of Wisconsin, Madison, Wisconsin.
๒. น.พ. อนันต์ ส่งแสง	M. Sc., American Board of Radiology, University of Oklahoma, Norman, Oklahoma.
๓. น.พ. อนันต์ คูสกุล	American Board of Diagnostic Radiology, University of Maryland, Baltimore, Maryland.
๔. นางสาวสุนันทา จันทรร	B.S. (Marketing and Retailing), Radford, Colledge, Radford Virginia.
๕. นางสาวนิตา อัครปรีดี	M.S. (Education), North Dakota State University, Fargo, North Dakota.
๖. นายบุญรอด ไบร่เสวีวงศ์	M.B.A., University of Dayton, Dayton, Ohio.
๗. นางสาวเพ็ญศรี อัดทะสัมปณณะ	M.A. (English), Colorado State University, Ft. Collins, Colorado.
๘. นางสาวทิพาพร สายเชื้อ	M.S. (Education) North Dakota State University, Fargo, North Dakota.
๙. นางสาวศรีวิโรจน์ เปี่ยมปิติ	M.A. (Educational Reseach), Michigan State University, East Lansing, Michigan.
๑๐. นายโสภณ ทองปาน	Ph.D. (Economics) Ohio State University, Columbus Ohio.
๑๑. นายบุญเพราะ แสงเทียน	M.P.A. (Correctional Administration), University of Arizona, Tucson, Arizona.
๑๒. นางศิวดี ประจักษ์เวช	B.Sc. (Nursing), Boston University, Boston, Massachusetts.

แคนาดา

๑. นางสาวจำเรียง กุระสุวรรณ	Bachelor of Nursing, McGill University, Montreal.

อังกฤษ

๑. นายเดช บุญนาค	B.A. (Cantab), M.A. (Cantab), D.Phil. (Oxon), King's College, Cambridge; St. Antony's College, Oxford.
๒. นายเกษมสันต์ สุวรรณรัต	M.Sc. (Engineering), University of Newcastle, Newcastle.

นอร์เวย์

๑. น.พ. ปรีชา อินโท	Cert. Neurophysiology, Rikshospitalet, Oslo

ฝรั่งเศส

๑. นายจิรศักดิ์ เสงี่ยมบุคคว

Diplomé Par Le Gouvernement (Archetecture), Ecole Nationale Superieure Des Beaux-Arts.

เยอรมัน

๑. นายบรรเลง ศรีนิต

Ing. Grad. (Engineering), Staatliche Ingeirecurschule of Maschineneuesen Höhn.

ออสเตรเลีย

๑. นายปัญญา ตันติขวงค์

M.B.A., University of New South Wales.

๒. นายกู้เกียรติ สุวรรณตักขณ์

Dip. in Tropical Veteriinary Science, Queensland University.

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

๑. นายองอาจ วัฒนสุชาติ

B.S.C.E. (Civil Engineering), Far Eastern University.

๒. นายระพี อินทรกำแหง

B.S. (Accounting), Far Eastern University.

๓. นายวิมุติ พันธุ์น้อย

B.S.E. (Education),

๔. นางสาวดวงใจ อนันตสวัสดิ์

B.S. (Industrial Arts Education), Philippine College of Arts and Trades.

๕. นายอาทิตย์ อติสาร

B.S.C.E. (Civil Engineering), Far Eastern University.

๖. นายสุเทพ ฉันทกุล

B.S.M.E. (Mechanical Engineering), Feat; University.

๗. นางสาววราภรณ์ ศุภชาติย์

B.S.E. (Education), Centro Escolar University.

๘. นายถวัลย์ จิตรณรงค์

B.S.E.E. (Electrical Engineering) Adamson University.

๙. นายอดิศักดิ์ ละอองมณี

B.S.C.E. (Civil Engineering), Far Eastern University.

๑๐. นายสมศักดิ์ แจ่มแจ้ง

B.S. (Architecture), Far Eastern University.

๑๑. นายเสรี ชิตีเสรี

B.S.C.E. (Civil Engineering), Far Eastern University.

๑๒. นางสาวอารยา สุระประเสริฐ

B.S.E. (Education), Centro Escolar University.

๑๓. นายสุโข มีจันทร์เกิด

M.Ed. (Education), University of the Philippines.

๑๔. นางสาวภาวมา วาวนิชย์กุล

B.S. (Accounting), Far Eastern University.

๑๕. นางสาวนันทนา ศรีเจริญ

M.P.A. (Public Administration), University of Manila.

๑๖. นายไทรวัฒน์ ชนประโชชน์ศักดิ์

B.S.C.E. (Civil Engineering), Far Eastern University.

๑๗. นายสมาน สุขสงวน

B.S.A. (Agriculture), University of the Philippines.

๑๘. นายวิบูลย์ มหัทธพงษ์

B.B.A. (Business Administration), University of the East.

อินเดีย

๑. นายกำแหง โยเหลา

M.Sc. (Ag. Dairy Husbandry), U.P. Agricultural University, Pantnagar Nainital.

ญี่ปุ่น

๑. นายสมบุญรณ์ เจนการ

B.S. (Power Electrical Engineering), Kinki University, Tokyo.

ข่าวข้าราชการ

วารสารข้าราชการขอขอบคุณ เลขานุการกรม หัวหน้ากองการเจ้าหน้าที่ หัวหน้ากองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง และท่านที่ส่งข่าวเกี่ยวกับข้าราชการมาให้ ซึ่งทางวารสารข้าราชการจะได้พิจารณาแจ้งให้ทุกคน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์อีกในโอกาสต่อไป

สำนักงาน ก.พ.

แต่งตั้งให้ นางสาวเบญจวรรณ รัชดานุรักษ์ ซึ่งทดลองปฏิบัติราชการ ครบ ๖ เดือน ดำรงตำแหน่งบุคลากรโท กองระเบียบข้าราชการ ตั้งแต่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ และยินยอมให้ นายไพบุลย์ กิรรุ่งเรือง นิตินครวี กองวินัยและเรื่องราว โอนไปรับราชการที่กรมการค้าภายใน ตั้งแต่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๒ และในวันเดียวกันคืออนุญาตให้ นายโสรวาร โกมลสุทธิ ประจำแผนก แผนกตรวจสอบ กองระเบียบข้าราชการ ตาออกจากราชการเพื่อไปประกอบอาชีพอื่น

กรมศุลกากร

แต่งตั้งให้ นายเสริมสุข สร้อยสุวรรณ สารวัตรศุลกากรโท กองสารวัตร ไปดำรงตำแหน่ง พนักงานพิศัยศุลกากรโท กองพิศัยศุลกากร และให้ นายสุภชัย คงสมบูรณ์ พนักงานพิศัยศุลกากรโท กองพิศัยศุลกากร ไปดำรงตำแหน่งสารวัตรศุลกากรโท กองสารวัตร ตั้งแต่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๒

กรมสรรพากร

โดยคำสั่งของกระทรวงการคลัง นางอุไรวรรณ ศิริบุษย์ นักบัญชีโท กองภาษีเงินได้นิติบุคคล เลื่อนขึ้นเป็นชั้นเอก ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดเอก จังหวัดพระนคร นายพนม ธรรมโชติ หัวหน้าแผนก ๓ กองภาษีเงินได้นิติบุคคล เลื่อนขึ้นเป็นชั้นเอก ดำรงตำแหน่งสรรพากรจังหวัดเอก จังหวัดปัตตานี นางไฉไล ธรรมโชติ หัวหน้าแผนกเครื่องกลและสถิติ กองวิชาการและประมวลสถิติ เลื่อนขึ้นเป็นชั้นเอก ดำรงสรรพากรจังหวัดเอก จังหวัดกำแพงเพชร นายมัญญ ทองประดิษฐ์ ผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดโท จังหวัดเพชรบูรณ์ เลื่อนขึ้นเป็นชั้นเอก ดำรงตำแหน่งสรรพากรจังหวัดเอก จังหวัดนครพนม ตั้งแต่ ๒๐ มกราคม ๒๕๑๒ เป็นต้นไป และแต่งตั้งให้ข้าราชการที่เลื่อนจากชั้นตรีเป็นชั้นโท ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ คือ นางสาวชวลา นุธรรมโช ผู้ช่วยสมุหบัญชีอำเภอตรี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ไปดำรงตำแหน่งสมุหบัญชีอำเภอโท

อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ นางสาวรัตนา พงกฤษ ผู้ตรวจการสรรพากรตรี จังหวัดชลบุรี ไปดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ นายอุทัย ทองเงินเจริญ ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ไปดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่ นายประสิทธิ์ พิษณุวัฒนา ผู้ช่วยสรรพากรตรี จังหวัดนครสวรรค์ ไปดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอพะเยา จังหวัดเชียงราย นายสันทัต ไชยศิริ สมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ไปดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอยะหา จังหวัดยะลา นายทวีศักดิ์ การสุวรรณ ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไปดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี ร.ต. สมกิต สิทธีราษฎร์ ผู้ตรวจการสรรพากรตรี สรรพากรเขต ๒ ไปดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีโท อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด นายสมนึก เมฆสาตร์ ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ไปดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ เป็นต้นไป และแต่งตั้งให้ นายประสิทธิ์ ศรีศิลป์ หัวหน้าแผนก ๒ กองภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรมสรรพากร ไปดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนก ๒ กองอากรแสตมป์ นายสุขุม เปรมศรี สมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอบ้านแพนง จังหวัดนครพนม มาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนก ๒ กองภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นายเมธี ภัทรธรรมกุล สมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มาดำรงตำแหน่งนักบัญชีโท สำนักงานสรรพากรเขต ๑ กรมสรรพากร นายทวี บุญรัตน์ ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ไปดำรงตำแหน่งผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดตรี จังหวัดระนอง นายประยูร ศุภวิบูลย์ ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอบ้านสร้าง ไปดำรงตำแหน่งผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดตรี จังหวัดปราจีนบุรี นายชวลิต ยิ้มเมือง ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ไปดำรงตำแหน่งผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดตรี จังหวัดนครสวรรค์ นางตามน ไชยวงศ์ ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ไปดำรงตำแหน่งผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดตรี จังหวัดลำพูน นายวิจิตร โสพรรณากร ผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอดี จังหวัดลำพูน ไปดำรงตำแหน่งผู้ช่วยสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง และให้ นางวิวรรณ สุพันธ์ุณีโช ผู้ตรวจการสรรพากรตรี แผนกสรรพากรจังหวัดสระบุรี ไปดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการสรรพากรตรี แผนกสรรพากรจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๒ เป็นต้นไป แต่งตั้ง นายจิระ พิทยะเวสดีสุนทร ผู้ตรวจการสรรพากรตรี แผนกสรรพากรจังหวัดพิษณุโลก มาดำรงตำแหน่งพนักงานบัญชีตรี แผนก ๓ กองภาษีการค้า และให้ นางศิริพรรณ เข้มสะอาด ผู้ตรวจการสรรพากรตรี แผนกสรรพากรจังหวัดกำแพงเพชร ไปดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการสรรพากรตรี

แผนกสรรพากรจังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ แต่งตั้งให้ นางสาวปรานี เพ็ญศิริพันธ์
ซึ่งทดสอบปฏิบัติราชการครบ ๖ เดือน แล้วดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการสรรพากรตรี สรรพากรเขต ๕ ตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์
๒๕๑๒

สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

แต่งตั้งให้ นายอุดมศักดิ์ ภาสวณิช อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นผู้อำนวยการศูนย์
เพิ่มผลผลิตแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ อีกตำแหน่งหนึ่งแทนคนเดิม คือ นายดำรา อมาตยกุล
นายช่างใหญ่กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งมีงานในหน้าที่มากและบางเรื่องเป็นเรื่องเร่งด่วน ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ทางศูนย์
เพิ่มผลผลิตแห่งประเทศไทยได้เต็มที่ และแต่งตั้งให้ นายชาย แสงรุจิ นายช่างใหญ่ สำนักงานปลัดกระทรวง
อุตสาหกรรม เป็นผู้รักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
อีกตำแหน่งหนึ่ง ตั้งแต่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ รับโอน นายวิชิตวงศ์ ณ บ่อมเพ็ชร เศรษฐกรเอก สำนัก
งานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มารับราชการทางสำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม และแต่งตั้งให้รักษาราชการ
ในตำแหน่งผู้อำนวยการกอง กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ตั้งแต่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๑
รับโอน นายเจียมศักดิ์ สิงห์ราชย์ เศรษฐกรโท กองวางแผนเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานสภาพพัฒนา
การเศรษฐกิจแห่งชาติ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเศรษฐกรโท กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม
ตั้งแต่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๑ นายวินัย ขาวสำอาง เศรษฐกรตรี สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตร โอน
มารับราชการที่สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ในตำแหน่งนักสถิติตรี กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ตั้งแต่ ๑
มีนาคม ๒๕๑๒

กรมเจ้าท่า

เรือเอก ณรงค์ สุวรรณบัณฑิต ข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นโท ตำแหน่งเจ้าพนักงานตรวจท่า
ชั้น ๑ กองตรวจท่า เลื่อนขั้นเป็นชั้นเอก และดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานตรวจท่าชั้น ๑ กองตรวจท่า ตั้งแต่ ๑๕ กุมภาพันธ์
๒๕๑๒ แต่งตั้งให้ เรือเอก อุทัย พจน์พริ้ง ผู้บังคับการเรือ (เรือ Hopper) กองชุดและรักษาร่องน้ำ
ไปดำรงตำแหน่งนายช่างโท (หัวหน้าศูนย์ชุดร่องน้ำ) การชุดและรักษาร่องน้ำ และให้ เรือโทพิศาล อุณหเลขกะ
ชั้นกมลเรือโท (เรือสำรวจและวางทุ่น) กองชุดและรักษาร่องน้ำ ไปดำรงตำแหน่งช่างโท (เรือ Hopper) กองชุด
และรักษาร่องน้ำ นายสม จารุตามระ นายทะเบียนเรือชั้น ๑ กองทะเบียนเรือ ไปประจำสำนักงานเลขานุการ
กรม ตั้งแต่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๒ บรรจุและแต่งตั้งให้ พ.จ.อ. หญิง ไพลิน ภัคดีบำรุง นายตึก

คชศิลา นายทวี สัมภวมานะ นางบุญมี ทำประโยชน์ ดำรงตำแหน่งช่างตรี กองชุดและ
รักษาโรงน้ำ ตั้งแต่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ นายสุนทร สมวัฒน์ เลื่อนจากชั้นจัตวาเป็นชั้นตรี และดำรง
ตำแหน่งนายท้ายเรือตรี แผนกยานพาหนะ สำนักงานเลขาธิการกรม นายวัติ ณีนิมิต เลื่อนจากชั้นจัตวาขึ้น
เป็นชั้นตรี และดำรงตำแหน่งช่างเครื่องเรือตรี แผนกยานพาหนะ สำนักงานเลขาธิการกรม ตั้งแต่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

กรมพัฒนาชุมชน

นายอารี วงศ์อารยะ หัวหน้าแผนกพัฒนามนุษย์ กองปฏิบัติการ เลื่อนขึ้นเป็นชั้นเอก และดำรง
ตำแหน่งหัวหน้ากองปฏิบัติการ ตั้งแต่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ บรรจุและแต่งตั้งให้ทดลองปฏิบัติราชการในตำแหน่ง
ต่าง ๆ คือ นางสาวสุจิตรา มณีนนท์ และ นายอนุภาพ โกสินทร์ ทดลองในตำแหน่งพัฒนา
กรตรี อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา นายประมวล จงโยธา และนายวิมล ศรีคำ ทดลองในตำแหน่ง
พัฒนากรตรี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น นางสาวชนิจิต ชมะสุนทร และนายชัชวาล หิมะชัชวาล
ทดลองในตำแหน่งประจำแผนก สำนักงานอาสาพัฒนาชนบท นางสาววิณา แหวนดวงเด่น ทดลองใน
ตำแหน่งนักสถิติกร กองวิจัยและประเมินผล นางสาวสุวรรณา สัมภักสมิสร ทดลองในตำแหน่งนัก
สถิติกร สำนักงานศูนย์พัฒนาชุมชน เขต ๓ นายสำราญ ศรีจำนงค์ ทดลองในตำแหน่งช่างภาพตรี กองส่งเสริม
และเผยแพร่ นายอารีย์ วารีกุล ทดลองในตำแหน่งช่างตรี สำนักงานศูนย์พัฒนาชุมชน เขต ๕ นายประสิทธิ์
นิภานันท์ ทดลองในตำแหน่งพนักงานการชั้นตรี สำนักงานพัฒนาชุมชน เขต ๔ ตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ แต่ง
ตั้งให้ นายณรงค์ ไพบูลย์ พัฒนาการอำเภอตรี อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ไปดำรงตำแหน่ง
พัฒนากรตรี อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ และให้ นายจำนงค์ พิทักษ์วงศ์ พัฒนาการตรี อำเภอ
แก่งคอย จังหวัดสระบุรี มาดำรงตำแหน่งพัฒนากรอำเภอตรี อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ แทนตั้งแต่ ๑๔
กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ รับโอน นายโสภณ ศิริรัตน์ มาจากกองวิชาการและสถิติการพาณิชย์ กรมการสนเทศ
และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเสมียนพนักงาน ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี และรับโอน นายบุญนาถ
ศรีกิจ จากกองวิชาการและสถิติการพาณิชย์ กรมการสนเทศ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเสมียนพนักงาน ที่ทำการ
พัฒนาชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

นายดี

โดย เบญจวรรณ รัชดานุรักษ์

“นาย” คือผู้ที่อยู่ในฐานะอันพึงเคารพนับถือ นับเป็นคติหรือแนวความคิดของคนไทยทั่ว ๆ ไปมาแต่สมัยโบราณ ดังนั้นก่อนจะเริ่มเรื่อง “นายดี” ตามหัวเรื่องที่ต่งไว้ ผู้เขียนใคร่ขอชี้แจงเหตุผลในการเลือกเขียนเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลอันควรแก่การเคารพนับถืออันสักเล็กน้อย

เหตุผลประการแรกที่เลือกเขียนเรื่องนี้ก็เพราะเชื่อว่าผู้เขียนมีความรู้ดีพอสมควรตลอดเวลา ๗ ปีที่รับราชการมา ถึงแม้จะยังไม่เคยได้อยู่ในตำแหน่งผู้บังคับบัญชาใครเขาอย่างเต็มภาคภูมิเลยแม้แต่สักครั้งเดียว แต่ก็ได้ชื่อว่าเคยผ่านการมี “นาย” มาแล้วหลายคน ซึ่งย่อมเป็นประสบการณ์ที่ทำให้พอจะจำแนกลักษณะของ “นาย” แบบต่าง ๆ มาเล่าสู่กันได้บ้าง นอกจากนี้ยังพอจะบอกได้ด้วยว่า ลูกน้องส่วนใหญ่ต้องการ “นาย” ชนิดใด

เหตุผลประการที่สองก็คือ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้ที่อยู่ในฐานะเป็นนายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการทำงาน เพราะสมัยนี้เราถือกันว่า ประสิทธิภาพของการทำงานนั้นขึ้นอยู่กับตัวคนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าคนดี ผลงานก็มักดี ถ้าคนไม่ดี แม้จะมีเงินและวัสดุอุปกรณ์ที่พร้อมเพียงแค่ไหน หรือมีระบบงานที่ดีอย่างไร ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร เพราะเงินหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่จะถูกทำลายไปอย่างไม่คุ้มค่า ระบบงานที่ดีก็จะกลายเป็นสิ่งที่มีช่องโหว่มากมายที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องคอยสาละวนปีติโน่น อุคนี้ จนยากจะหาเวลามาคิดสร้างสรรค์ความเจริญอื่น ๆ กันได้

สรุปได้ว่า การทำงานควรจะต้องคำนึงถึงการปรับปรุงตัวบุคคลเป็นประการสำคัญอันดับแรก และการปรับปรุงควรจะเริ่มที่บุคคลระดับสูงก่อน เพราะคนกลุ่มนี้ย่อมเป็นผู้หวังผลงาน และมีความรับผิดชอบต่อผลงานโดยส่วนรวมมากกว่าลูกน้องอันเป็นหลักธรรมตามเมื่อหวังผลงานและรับผิดชอบดังนี้แล้วก็ต้องเป็นผู้ริเริ่มในการปรับปรุง อันว่าการปรับปรุง

หรือการแก้ไขสถานการณ์ใด ๆ ก็คือ ความคิดที่จะปรับปรุงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุดเป็นความคิดอันชอบด้วยเหตุผล แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้อย่างง่ายคายนักก็ตาม

เหตุผลประการที่สามอันเป็นประการสุดท้ายก็คือ ผลที่ได้จากการปรับปรุงตัวนายจะมีลักษณะเป็นผลทวีคูณ ในขณะที่ผลที่ได้จากการปรับปรุงบรรดาลูกน้องมักเป็นผลในค่านับกเสียมากกว่า เพราะลักษณะการปกครองที่ไหน ๆ ก็ตาม ย่อมจะเหมือนกันในข้อที่จุดที่อยู่เบื้องต่ำจะมีฐานแคบเข้าเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับจุดที่ยังอยู่สูงก็ยังมีฐานกว้างออกไปเป็นลำดับหมายความว่า ยิ่งเป็นนายระดับสูงเพียงไรก็ยังมีลูกน้องที่จะคอยมอง คอยดู และคอยประพடுத்தเอาเยี่ยงอย่างกันมากขึ้นเท่านั้น ถ้านายเป็นผู้ที่พัฒนาตัวเองหรือได้รับการพัฒนามาแล้วเป็นอย่างดี นอกจากจะเป็นตัวอย่างอันดีแล้ว ยังมีโอกาสได้เป็นผู้พัฒนาเหล่าลูกน้องที่อยู่ใต้ความรับผิดชอบของตนอีกด้วย ทั้งนี้ เป็นเรื่องธรรมดาของคนไทยส่วนใหญ่ แม้ว่าจะเป็นคนไทยในยุคสมัยใหม่แล้วก็ตาม ที่ยังพอใจที่จะ “รอเบื้องบนให้เป็นผู้บันดาล” อยู่ ถ้า “เบื้องบน” ทำายังไม่ทันพอ ย่อมไม่อาจ “บันดาล” ให้เกิดผลดีได้เท่าที่ควรอย่างแน่นอน

ทั้งหมดที่ได้ชี้แจงไว้แล้ว สรุปได้ว่า การเป็นนายเขาในสมัยนี้ ถึงแม้จะยังคงอยู่ในฐานะอันควรแก่การเคารพนับถือ และมีบทบาทอันก่อให้เกิดความชื่นชมยินดี หรือความภาคภูมิใจแก่ผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ก็ตาม แต่ก็มีภาวะพิเศษเพิ่มมากกว่าการเป็นนายในสมัยก่อนอีกประการหนึ่ง นั่นคือ ภาวะที่จะต้องยอมรับปัญหาอันน่ารำวรานใจที่ว่า มิใช่แต่ลูกน้องเท่านั้นที่จะเป็นฝ่ายถูกว่ากล่าวตักเตือน นายเองก็มีโอกาสที่จะต้องรับฟังความเห็น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ คำว่ากล่าวตักเตือนนั่นเอง จากลูกน้องอยู่บ้างเหมือนกัน เพื่อประโยชน์แก่การปรับปรุงตัวเอง การฟังคำเตือนของลูกน้องเพื่อปรับปรุงตัวเองนี้ไม่ใช่สิ่งที่จะทำได้โดยง่าย แต่นั่นแหละ เป็นนายเขาทั้งที ถ้าไม่ได้ทำสิ่งที่ยากกว่าลูกน้องแล้วจะไปหาความภาคภูมิใจได้จากที่ไหน ฉะนั้นลองติดตามอ่านต่อไปดีกว่าว่า ผู้ที่ควรแก่การยกย่องว่าเป็น “นายดี” นั้น จะต้องทำอย่างไรบ้าง

ในชั้นแรก ผู้เขียนก็ตั้งใจไว้อย่างคิบดีแล้วว่า จะพยายามจำแนกลักษณะเจ้านายแบบต่าง ๆ เท่าที่เคยพบมาทั้งโดยตัวเอง และทั้งที่พบโดยทางอ้อม พร้อมทั้งจะได้แสดงข้อคิดเห็นส่วนตัวว่า นายแบบไหนที่ลูกน้องชอบมากที่สุด แบบไหนชอบน้อย หรือแบบไหนที่ลูกน้องอยากจะปลดออกจากตำแหน่งเสียเลย แต่ครั้นแล้วก็ต้องเปลี่ยนใจ เพราะมาได้คิดว่า

ถ้าทำตามที่คิดไว้แต่แรก กว่าจะเขียนจบก็คงจะกลายเป็นร่ายยาวที่น่าเบื่อเสียมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงคิดว่า จะพยายามเขียนสั้นๆ เข้าไว้ แต่ให้ได้ความกว้างๆ พอที่จะครอบคลุมความเห็นทั้งหมดที่มีอยู่ และจะเขียนแต่เพียงแง่เดียวซึ่งเป็นแง่อันเป็นมงคล ก็จะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นที่ว่า นายดีคือนายชนิดใด ส่วนผู้ที่สนใจในประเด็นตรงกันข้ามก็อาจจะพอเอาๆ จากข้อเขียนนี้แล้วสรุปหาคำตอบเอาเองได้

ตามความเห็นของผู้เขียน นายที่ดีควรประกอบด้วยคุณลักษณะใหญ่ๆ ๓ ประการด้วยกัน คือ มีความรู้ความสามารถ รั้งงาน และมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา ลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้ ขอยืนยันว่าผู้บังคับบัญชาที่ดีทุกท่านจำเป็นจะต้องมีโดยครบถ้วนจะขาดข้อหนึ่งข้อใดเสียมิได้ แต่ส่วนปัญหาที่ว่า จะเป็นนายที่ดีมากน้อยเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับความสูงต่ำของคุณลักษณะเหล่านั้น และความสูงต่ำของคุณลักษณะแต่ละประการนี้แหละจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า นายคนนั้นดีมากในแง่ใด และดีน้อยในแง่ใด

ประการแรก ความรู้ความสามารถ คำนี้จำเป็นจะต้องกำหนดความหมายให้แคบลงไปอีกนิดว่า หมายถึงความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นสำคัญ ถ้ามีความรู้ความสามารถนอกเหนือจากนี้ด้วยก็ถือเป็นสิ่งสนับสนุนให้ดียิ่งๆ ขึ้น แต่ถ้ามีหน้าที่อย่างหนึ่งแต่กลับไปมีความรู้ความสามารถในอีกอย่างหนึ่งก็เป็นเรื่องน่าเสียดายที่บุคคลผู้นั้นไม่สามารถจะเป็นนายที่ดีในแง่ดังกล่าวได้

ความรู้ อาจหมายถึงความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียน และความรู้อันเกิดจากประสบการณ์หรือความชำนาญ ความรู้ทั้งสองประการนี้จะช่วยให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานตามมา ทำให้สามารถวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ได้อย่างรอบคอบสมเหตุสมผล การคาดการณ์ล่วงหน้า และสั่งการได้ถูกต้อง แก่ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้องและฉับพลัน นายที่มีคุณสมบัติเหล่านี้มักจะเป็นนายที่ลูกน้องภูมิใจอยากจะทำกับใครต่อใครเขาอยู่ตลอดเวลา

นอกจากความรู้ความสามารถดังกล่าวแล้ว ความสามารถอันเป็นคุณสมบัติส่วนตัวอย่างอื่นก็ถือว่ารวมอยู่ในคุณลักษณะข้อนี้เช่นกัน เช่น ความเฉลียวฉลาดเฉียบแหลม มีไหวพริบปฏิภาณดี มีความรอบคอบสุขุม มีความจำอันแม่นยำ มีความรับผิดชอบสูง มีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยวแน่นอน และเป็นตัวของตัวเอง ฯลฯ

ความรู้ความสามารถนี้ ' นอกจากจะช่วยให้การวินิจฉัยสั่งการของผู้บังคับบัญชาเป็นไปโดยถูกต้อง ไม่ผิดพลาด ก่อให้เกิดผลดีแก่งานแล้ว ยังสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดแก่ลูกน้องอีกด้วย การที่สามารถทำให้ลูกน้องเชื่อฟัง นับถือ และไว้วางใจได้จะมีผลให้ทุกคนปฏิบัติตามคำสั่งอย่างมั่นใจและปราศจากความลังเล ซึ่งย่อมเป็นผลดีแก่การปฏิบัติงานของทุกฝ่าย

ประการที่สอง ความรักงาน ถ้างานที่รักเป็นงานในหน้าที่ละก็ คุณลักษณะข้อนี้จะช่วยให้นายที่ตีได้มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่งานของตนได้เป็นอย่างดี เพราะความรักงานจะช่วยให้เกิดความคิดที่จะริเริ่มหรือปรับปรุงงานอย่างจริงจัง ไม่ใช่ซังกะตายทำงานพอให้เสร็จสิ้นไปวันหนึ่งๆ ความรักงานของนายจะทำให้การปฏิบัติงานของลูกน้องได้รับการสอดคล้องดูแล ทำให้นายได้มีโอกาสทำหน้าที่เป็น "ที่ปรึกษา" ที่ตีได้อย่างแท้จริง และประการสำคัญจะมีผลให้ลูกน้องพลอยรักและเอาใจใส่งานของตัวไปด้วย เมื่องานก้าวหน้าก็ย่อมเป็นผลผลักดันให้ทั้งนายและลูกน้องพลอยก้าวหน้าไปด้วยกัน

คุณลักษณะประการสุดท้าย คือ ความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา ประเด็นสุดท้ายนี้เป็นเรื่องที่น่าจะต้องกล่าวถึงอย่างยืดยาว เพราะนอกจากจะเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งแล้ว ยังเป็นเรื่องของหัวใจ จึงย่อมมีความละเอียดลึกซึ้งกว่าสองประการแรก แต่เพื่อประหยัดเวลาของผู้อ่าน และเพื่อให้ผู้อ่านได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เขียนจึงจะสรุปเพียงสั้น ๆ ว่า ความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา หรือความสามารถในการที่จะทำให้ลูกน้องบังเกิดความรักใคร่บูชาอย่างแท้จริงนั้น ผู้เป็นนายมีเครื่องมืออันสำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ "ความรัก" ถ้าสามารถสร้างความรักให้เกิดในตัวลูกน้องได้แล้วก็จะสามารถปกครองลูกน้องได้โดยราบรื่นอย่างไม่มีปัญหา

แต่จะสร้างความรักได้อย่างไร และลูกน้องไม่ใช่จะมีเพียงคนเดียวเมื่อไร นายคนหนึ่งมีลูกน้องทั้งหลายๆ คน แต่ละคนก็มีความแตกต่างกันไปคนละอย่าง คนละจิตใจ ปัญหาความแตกต่างของบุคคลนี้แหละเป็นเรื่องยาก อย่างไรก็ตาม อาจจะสรุปได้อย่างคร่าวๆ ว่าเครื่องมือในการสร้างความรักก็คือความรัก เข้าทำนองหนามยอกเอาหนามบ่งนั่นเอง

ถ้าจะว่าไป ความรักนั้นไม่ใช่สิ่งที่จะสร้างขึ้นมาได้ง่ายๆ แต่ถ้าพิจารณาในแง่ที่ว่าความรักมีคุณสมบัติเป็นปฏิกริยาตอบสนองต่อกันและกัน ก็ไม่น่าจะเป็นสิ่งสุดวิสัยที่จะสร้างมันขึ้นมาให้ได้ เนื่องจากความรักประกอบด้วยพฤติกรรมสองชนิด คือ การให้ และการรับ การ

ให้ คือจุดตั้งต้น เมื่อมีการให้และมีการรับแล้วก็จะมีปฏิกิริยาเกิดตามมา คือการตอบสนอง ด้วยความรัก แต่จุดตั้งต้น คือการให้ควรวอยู่ที่ใคร ที่นายหรือลูกน้อง? ปัญหาที่ตอบได้ง่าย ใครที่ต้องการความรักก็ควรเป็นผู้ให้ก่อน และใครคนนั้นก็คือ ฝ่ายเจ้านาย ทำไมนายจึงถูกเกณฑ์ให้เป็นผู้ให้ก่อน? ข้อนี้ก็ตอบได้อีกว่า เป็นหน้าที่ เพราะนายเป็นผู้ที่อยู่ในที่สูง จึงย่อมจะเป็นผู้หยิบยื่นให้แก่ผู้ต่ำกว่าทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจได้อย่างแนบเนียนเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้นายยังอยู่ในฐานะที่จะต้องหวังผลงานโดยส่วนรวมมากกว่าลูกน้องคงได้กล่าวไว้แล้ว อีกด้วย

การที่ผู้เขียนยึดถือความรักเป็นสรณะในการสร้างคุณลักษณะประการสุดท้ายนี้ก็เพราะเชื่ออย่างจริงจังว่า ความรักคือ รากฐานอันสำคัญของคุณธรรมอื่น ๆ อีกหลายประการที่จะสามารถทำให้นายเป็นผู้ที่ลูกน้องรักใคร่บูชาได้โดยแท้จริง ผู้เขียนเชื่อว่า ความรักที่นายมีต่อลูกน้องนั้นจะก่อให้เกิดความสุจริตใจ ความปรารถนาดี การสนับสนุน ความเมตตากรุณา ความเห็นอกเห็นใจ การให้อภัย ความเสียสละ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความรักใคร่ยินดีแก่ลูกน้องได้เป็นอย่างดี และด้วยเหตุที่ความรักเป็นรากฐานของสิ่งต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนจึงกล้ากล่าวได้ว่า การสร้างความรักขึ้นมาอย่างฉาบฉวยจอมปลอม เพื่อหวังผลแบบนักธุรกิจ คือ ลงทุนน้อยหวังกำไรมากนัก คงไม่ได้ผล ถึงได้ผลก็คงเป็นเพียงผลระยะสั้น เพราะถ้ามันเป็นเพียงของปลอมซึ่งไม่ได้เกิดจากใจแล้ว ก็ไม่มีผลให้เกิดคุณธรรมอื่นๆ ได้ เมื่อไม่สามารถให้สิ่งที่ควรให้แก่ลูกน้องอย่างจริงใจได้แล้ว ก็คงจะไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการจะได้รับ คือ ความรักอย่างจริงใจเป็นเครื่องตอบแทน แม้ว่าอาจจะหลอกหลวงเขาได้เป็นบางครั้งบางคราวก็ไม่อาจจะทำได้โดยตลอดไปอย่างแน่นอน เพราะเชื่อกันว่ากระแสดិតของมนุษย์นั้นมีพลังส่งถึงกันได้ จึงไม่น่าจะเป็นไปได้ที่ใครจะยอมรับของปลอมอยู่ได้ตลอดไป สักวันหนึ่งเขาก็คงรู้ว่าถูกหลอก แล้ววันนั้นผู้หลอกก็อาจจะได้สิ่งเดียวกับที่ตนได้ให้แก่เขานั้นเองเป็นการตอบแทน

อันที่จริง ฟังดูก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องง่ายที่จะให้คนเรา "สร้าง" ความรักขึ้นมาให้ได้ ข้าจะต้องสร้างด้วยความจริงใจอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพราะจิตใจมนุษย์ไม่ใช่โรงงานอุตสาหกรรมที่จะสามารถผลิตความรักออกแจกจ่ายในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการได้ง่ายๆ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็ยังใคร่ขอยืนยันว่า ความรักอันจริงใจนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามในการสร้างขึ้นมา แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพยายามฝึกตนให้รักตัวเองน้อยลง

สัณนิท รักมนุษย์ชาติมากขึ้นสักหน่อย แล้วเราจะเริ่มมองคนอื่น ๆ ด้วยสายตาแห่งความเป็นมิตรมากขึ้น เห็นความดีของเขาชัดเจน เห็นความผิดพลาดของเขาน้อยลง และพร้อมที่จะสนับสนุนหรือให้อภัยอยู่เสมอ นานเข้าก็เกิดความรักขึ้นในใจไปเอง

เมื่อเกิดความรักอันเป็นพื้นฐานขึ้นแล้ว คุณธรรมประการอื่นๆ ก็จะเกิดตามมาเอง ถ้าผู้บังคับบัญชาปฏิบัติต่อลูกน้องด้วยความดีต่างๆ อันสืบเนื่องมาจากความรักที่มีต่อลูกน้อง โดยสม่ำเสมอแล้ว เขาย่อมได้รับการปฏิบัติในทำนองเดียวกัน เป็นการตอบแทน ปฏิบัติการตอบสนองนี้จะได้รับทันทีจากผู้มีจิตอันละเอียดอ่อน และอาจจะได้รับตอบในโอกาสต่อมาจากผู้มีจิตอันหยาบกระด้างกว่านั้น ปัญหาต่างๆ เช่น ความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน และการทำลายล้างกันก็คงจะหมดไป หรืออย่างน้อยก็คงจะลดความรุนแรงลงได้บ้าง

อนึ่ง มีข้อควรสังเกตอยู่ประการหนึ่งว่า แม้ความรักจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ แต่ก็เป็นความรักที่มีขอบเขต ในการสร้างความรัก จึงต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่ และผลประโยชน์ส่วนรวมอยู่ด้วย ผู้ที่มุ่งหน้าสร้างความรักโดยไม่คำนึงถึงระเบียบข้อบังคับและผลประโยชน์ส่วนรวม อาจจะเป็นที่รักของลูกน้องได้ แต่ต้องนับว่าประสบความสำเร็จล้มเหลวในการสร้างคุณลักษณะประการที่สอง เพราะเขาจะได้ชื่อว่าเป็นคนไม่รักงาน และขาดความเป็นตัวของตัวเอง จึงไม่อาจถือว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการประพฤติตนเป็นนายที่ดีได้อย่างสมบูรณ์ อีกประการหนึ่ง การทำให้ลูกน้องรัก แต่ไม่สามารถทำให้ลูกน้องนับถือ ก็คงจะไม่เป็นผลดีแก่การบังคับบัญชาเท่าใดนัก

ก่อนจะจบข้อเขียนนี้ ขอท่านผู้อ่านทั้งหลายโปรดอย่าเข้าใจว่า ผู้เขียนเขียนเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อจะตั้งตัวเป็นผู้รู้ เพราะตามความเป็นจริง ผู้เขียนยังอยู่ในฐานะค้อยทั้งคุณวุฒิ วิทยุฒิ และประสบการณ์ในการทำงานอยู่เป็นอันมาก ที่เขียนมาแล้วก็ยังเป็นเพียงความคิดเห็นที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แล้วเกิดความรู้สึกอย่างจะถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับทราบด้วย ตามประสงค์ขอพบหาเรื่อง ดังนั้น จึงมิได้หมายความว่า เป็นสิ่งที่ผู้เขียนเจนจบมาแล้ว หรือเป็นสิ่งที่ผ่านการปฏิบัติทดลองมาแล้วเป็นอย่างดี เพราะถ้าให้ปฏิบัติจริงๆ ก็ไม่แน่ใจว่าตัวเองจะทำได้ตามที่เขียนไว้ทั้งหมด แต่ก็เชื่ออยู่อย่างหนึ่งว่า ผู้ใดก็ตามที่ปฏิบัติตามนี้ได้โดยสมบูรณ์ ย่อมเป็นผู้สมควรแก่คำยกย่องให้เป็น "นายดี" อย่างแน่นอน อย่างน้อยก็ในทรรศนะส่วนตัวของผู้เขียนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบ

โดย เต็ม แยมเสมอ

เมื่อเราย้อนคิดไปถึงสมัยที่เราทำยังเป็นนักเรียนอยู่นั้น เราเคยชื่นชมยินดีกับคะแนนจากผลของการทำแบบฝึกหัด, จากการทดสอบ, แม้ว่าวิชาใดที่ครูสอนโดยไม่มีคะแนนให้ เรามักจะขาดความตั้งอกตั้งใจเรียน หรือแม้แต่วิชาใดที่มีคะแนนน้อย ความสนใจที่เราทุ่มเทให้ก็น้อยลงไปด้วย เช่น วิชาหลักภาษาไทย เป็นต้น จึงเป็นอันนับได้ว่า “คะแนน” ย่อมมีความสำคัญต่อชีวิตในวัยเรียนยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด เพราะคะแนนนั้นแหละเป็นเสมือน “สื่อกลาง” หรือ “เครื่องเร้า” ในการเรียนที่ยากจะแยกออกจากกันได้

ในปัจจุบันเราท่านที่เป็นผู้ใหญ่บรรลุนิติภาวะแล้ว มีตำแหน่งหน้าที่การงานทำกันเป็นหลักเป็นฐาน แต่ผู้เขียนต้องการเน้นเป็นพิเศษสำหรับผู้มีหน้าที่รับราชการ เพราะปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาคนเป็นอันดับแรก และบุคคลที่ควรได้รับการพิจารณาก่อนก็คือ “ข้าราชการ” เพราะข้าราชการอยู่ในฐานะเป็นผู้นำของประชาชนทุกวิถีทาง ผู้เขียนอยากจะพูดว่า “ปัญหาของการทำงานของข้าราชการนั้นมิได้อยู่ที่การหมั่นอบรมบ่มบ่อๆ ไม่ แต่ปัญหาใหญ่ของข้าราชการนั้นอยู่ที่ศรัทธาในการทำงานเป็นสำคัญ” ทินอะไรเล่าที่เป็นต้นเหตุแห่งการขาดศรัทธาในการทำงาน ถ้าท่านจะคิดดูแล้วย่อมมีมูลเหตุหลายประการ

ส่วนหนึ่งที่เป็นปฐมเหตุที่ใคร่ขอเสนอก็คือ “การพิจารณาความดีความชอบ” นั้นเอง โดยใช้เหตุผลง่ายๆ ที่ว่า “ข้าราชการทุกคนทำงานกันไปเพื่ออะไร” ก็คงจะไม่ผิดนัก ถ้าจะตอบว่า “เพื่อจะได้ซึ่งความดีความชอบ” (Merit Rating)

“การรับราชการทุกวันนี้มันนับว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง” จำเป็นจะต้องแก้ปัญหาคืออุปสรรคนานับประการ และจำต้องใช้กลวิธีการแก้เฉพาะอย่าง หรือบางท่านเคยพูดจนติดปากว่าต้องใช้ชั้นเชิงในการแก้ ถ้าเราย้อนหลังคิดถึงเมื่อเราเริ่มเข้ารับราชการใหม่ๆ เชื่อแน่ว่าครั้งนั้นเรามีความตั้งอกตั้งใจเป็นพิเศษ มีทัศนคติที่ดีต่องาน ต่อหน้าที่ ยอมอุทิศกำลังกาย

กำลังใจเพื่องานโดยแท้จริง (ยกเว้นข้าราชการเก่าที่กลับเข้ารับราชการใหม่) ชั้นเชิงในการทำงานนั้นยังไม่ค่อยมี หรือพุงด่างๆ วายังเป็น “ทหารใหม่อยู่”

แต่ท่านที่รักครับเมื่อรอบปีหนึ่ง (in the year round) ผ่านไป ทักษะคติ และศรัทธาอันดีที่มีต่องาน ต่อหน้าที่ ดังกล่าวข้างต้น มักจะอันตรธานไปพร้อมกับคำสั่งใน “จ. ๑๘” ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลของการพิจารณาความดีความชอบที่ขาดความเป็นธรรม นี่แหละที่เป็นต้นเหตุอันใหญ่อันหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการต่างหันเหไปแสวงหาความดีความชอบทางลัด เข้าลักษณะที่ว่าโตแล้วเรียนลัดดีกว่า ซึ่งการหาความดีความชอบในทางลัดนี้อาจจะกระทำได้หลายรูป หลายวิธีนัก จนไม่สามารถจะนำมากล่าวได้หมดสิ้นในที่นี้ ดังได้เรียนไว้แต่ต้นแล้วว่าเป็น “ศิลปะเฉพาะอย่างของแต่ละบุคคล นับแต่การหอบหัวชั้นส่วนชั้นหลังบ้าน” เจ้านาย การร่วมวงกึ่ง ร่วมวงการพนัน ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อเป็นการ “คลำเส้น” เจ้านายนั่นเอง

การแสวงหาความดีความชอบทางลัดนี้ นับว่าเป็น “จุดอ่อน” ของการปฏิบัติราชการอย่างใหญ่หลวงทีเดียว และต้นเหตุที่เกิดการหาความดีความชอบทางลัดนี้ก็เกิดมาจากการติดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Organization) ฤดูกาลที่มีวิธีการดังกล่าวนี้เกิดขึ้น คือ ใกล้เคียงเวลาแห่งการพิจารณาความดีความชอบ จะเห็นว่าชุกชุมมากเป็นพิเศษ และดูเหมือนว่าวิธีการนี้มีผลถึงร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปเสียด้วย

ถ้าเป็นเช่นนั้น เราลองมาคิดดูซิว่าอะไรเป็นจุดอ่อนของการพิจารณาความดีความชอบ ก่อนที่จะสาธยายอะไรออกไปก็อยากจะชี้ให้เห็นความจริงอย่างหนึ่งที่ว่า ๑ ปีแบ่งออกเป็น ๑๒ เดือน และใน ๑๒ เดือนนี้เรามีการแบ่งช่วงของการพิจารณาความดีความชอบกันเพียง ๑ เดือนเท่านั้น หรือพุงด่างๆว่าในรอบหนึ่งปี เรามีการพิจารณาความดีความชอบกันเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับ การทดสอบ ก็หมายความว่า ๑ ปี เรามีการทดสอบเพียงครั้งเดียว ซึ่งในวงการศึกษของเราตระหนักดีแล้วว่า “การจัดการศึกษาแบบจัดให้มีการทดสอบปลายปีเพียงครั้งเดียวนี้ล้าสมัยเสียแล้ว” เพราะเป็นการไม่ยุติธรรมแก่เด็ก จึงได้เกิดระบบการสอบเก็บคะแนนระหว่างปีขึ้น จึงเห็นได้ว่ากลวิธีการพิจารณาความดีความชอบยังล้าหลังการวัดผลอยู่มาก ผู้เขียนมีความเห็นว่า เราควรมีการกระทำกันให้บ่อยครั้งกว่านี้ อันอาจจะเป็นทุกๆ เดือน หรือทุกๆ ๓ เดือนต่อครั้ง ก็จะเป็นกุศลไม่น้อยทีเดียว

เพื่อให้เป็นวิธีการที่แนบเนียนยิ่งขึ้น ใครขอเสนอให้แต่ละหน่วยงานออกแบบตารางการให้คะแนน โดยให้ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นเป็นผู้กรอกคะแนนเป็นเดือนๆ ไป แล้วส่งต่อไปยังผู้บังคับบัญชาชั้นสูงต่อไปจนกระทั่งถึงผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งการ หรือมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ (Decision Making) แล้วเก็บไว้เป็นหลักฐานไว้ทุกๆ เดือน เพื่อเป็นการหลัก หรือกำจัดวิธีการพิจารณาเพียงครั้งเดียว ซึ่งจะเป็นการบันทึกผลประโยชน์หลายประการดังนี้ คือ—

๑. เป็นการกำจัดความอยุติธรรม หรือ ฉันทาคติ (bias) อันอาจจะพึงมีได้ เพราะเรามีการกระทำกันอยู่บ่อยๆ และมีหลักฐานประกอบทุกๆ เดือน

๒. เป็นการยากแก่ผู้คิดแสวงหาความดีความชอบในทางลัด เพราะถ้าเขาคิดหาความดีความชอบทางลัดแล้ว นั่นหมายความว่าเขาจะต้องเตรียมงบประมาณก้อนใหญ่ทีเดียวเขาจะต้องกระทำตลอดปี ผลที่สุดก็กระทบกระเทือนฐานะทางครอบครัวของเขาเอง ผลสุดท้ายก็จะเอือมระอาไปเอง

๓. ทำให้มีการแข่งขันกันในการทำงานตลอดปี เพราะธรรมชาติของคนเรานั้นใ้ช้รั้อยากได้คะแนนสูงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เขาจะพยายามหาทางทำไม่ให้เกิดการว่างงานเกิดขึ้น ก็จะเข้าลักษณะ “พาตัวไปหางาน” ไม่ใช่เข้าประเด็น “คอยให้งานมาหา” วิธีการนี้ยังเป็นการกำจัดความเฉื่อยชาในการทำงานได้อย่างชะงัดอีกด้วย

๔. เป็นการบรรเทาผลร้ายที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของผู้บังคับบัญชา ถ้าในปีหนึ่งเรามีการกระทำกันครั้งเดียว ก็ไม่ผิดอะไรกับ “การจับใบเชิยมซี” ยามเมื่อดวงอัฒันมา คืออาจจะเขม่นกับผู้บังคับบัญชาเข้า ก็หมายความว่า ปีนั้นทั้งปีไม่มีความดีความชอบเลย

๕. เป็นการส่งเสริมการทำงานของข้าราชการให้มีความระมัดระวังยิ่งขึ้น เพราะเกรงว่าตนเองจะถูกตัดคะแนน ประคุนักเรียนระมัดระวังความผิดพลาดในการเรียนการสอน

๖. ผู้บังคับบัญชาทุกชั้น มีโอกาสทราบความเคลื่อนไหวในการทำงานของลูกน้องตนเองอยู่เสมอ โดยติดตามได้จากแบบกรอกคะแนนที่ส่งมาเป็นประจำเดือน

๗. เมื่อถึงเวลาแห่งการพิจารณาความดีความชอบตลอดปี ก็ไม่ต้องเสียเวลามาตั้งคณะกรรมการกันขึ้นอีก เพียงแต่หยิบแผ่นรายงานการให้คะแนนนั้นมารวมดูก็พอจะทราบได้แล้วว่าใครมีความดีความชอบมากน้อยเพียงใด

จากประสบการณ์ของผู้เขียนในการเป็นวิทยากรให้การอบรมครูไม่มีวุฒิทางครูตามนโยบายของกรมสามัญศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ บรรดาครูที่เข้ารับการอบรมส่วนมากล้วนแล้วแต่เป็น “ครูเก่า” เกือบทั้งนั้น เพียงแต่มองดูหน้าผู้เข้ารับการอบรมแล้วอยากจะพูดออกมาว่า “ข้าไม่ขอขึ้นสู่แล้ว” ทั้งนั้น การณ์ก็เป็นดังนั้นจริงๆ ปีแรกของการอบรมดำเนินไปอย่างเนือยที่สุด เพราะผู้เข้ารับการอบรมไม่ทราบแน่ชัดว่ากรมฯ จะให้อะไรเป็นค่าตอบแทนแก่เขา บางคนก็คิดว่าเป็นนโยบายการขบไล่ของกรมฯ ดังนั้น การอบรมจึงเป็นแบบ “ถึงก็ช่าง ไม่ถึงก็ช่าง” ในปีต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง โดยให้มีการรายงานผลงานระหว่างการอบรมที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ “มีการให้คะแนนในผลงานแต่ละชั้นนั้นด้วย” เพื่อพิจารณาแจกวุฒิบัตรให้ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ทำการสอนต่อไปได้อีกอย่างน้อย ๓ ปี

ท่านที่รักครับ การคาดการณ์ครั้งแรกนับว่าเป็นการคาดการณ์ที่ผิดถนัดทีเดียว คือพอมีคำว่า “คะแนน” ด้วยเท่านั้นเอง บรรดาครูเก่าดังกล่าวข้างต้น ต่างมีความกระฉับกระเฉงขึ้นมากพอที่จะแยกคนหนุ่มมือสามศอกให้ได้อายุไปที่เดียว ทุกคนตั้งอกตั้งใจอบรมและทำงานอย่างเอาเป็นเอาตาย ทำให้ผลของการอบรมเป็นไปตามการณ์ที่คาดไว้ทุกประการ

จากตัวอย่างประสบการณ์ข้างต้นที่ยกมานี้ คิดว่าคงจะเป็นอุทาหรณ์ในการทำงานได้ว่า “การทำงานใดๆ ก็ตามถ้าไม่มีจุดหมาย หรือผลตอบแทนใดๆ ปรากฏให้เห็นบ้างแล้ว ผลงานนั้นย่อมดำเนินไปแบบเนือยๆ ที่สุด” เพราะวิสัยของการทำงานของเราส่วนใหญ่แล้วชอบดำเนินไปแบบ “ตามสบาย” มากกว่าการเอาจริงเอาจัง ดังเช่นข้าราชการที่ตึงอกตึงใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีตลอดมา เมื่อผลการพิจารณาความดีความชอบตกมาแล้ว มันต้อยกว่าผู้ที่ไม่ทำงานการอะไร แต่ดีทางประจบสอพลอ เมื่อเป็นเช่นนี้เสียแล้วท่านเอ๋ย “ศรัทธา” ในการทำงานนั้นอย่าหมายเลย เมื่อขาดศรัทธาในการทำงาน ก็หมายความว่า ประเทศชาติมีแต่จะทรุดหนักลงแทนที่จะเจริญก้าวหน้า ซึ่งแท้ที่จริงแล้วสาเหตุอันนี้อาจจะมาจากความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาความดีความชอบเป็นแน่แท้ จึงขอฝากข้อคิดอันนี้มายังท่านผู้อ่านทั้งหลายเพื่อคิดดูบ้าง

รู้ไว้ใช้ว่า---

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้รวบรวมสถิติเบ็ดเตล็ดที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเทศไทยไว้ จึงใคร่นำมาเผยแพร่เพื่อประดับความรู้ ดังนี้

๑. ยานยนต์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๐๘) มีทั้งสิ้น	๒๖๐,๘๓๓ คัน
รถยนต์ส่วนบุคคล	๕๖,๘๓๕ คัน
รถยนต์รับจ้าง Taxi	๑๒,๔๘๗ คัน
รถยนต์โดยสาร Buses	๑๑,๓๐๖ คัน
รถยนต์แก๊สทึบและรถกระบะบรรทุก	๗๓,๑๕๐ คัน
รถจักรยานยนต์	๘๗,๔๔๔ คัน
รถชนิดอื่น ๆ	๑๙,๗๐๑ คัน
๒. รายได้ประชาชาติของประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๐๘)	= ๖๖,๖๔๔.๓ ล้านบาท
รายได้ประชาชาติต่อคน (๒๕๐๘)	= ๒,๐๘๑.๖ บาท
๓. จำนวนประชากรในประเทศไทย (จากผลการสำมะโน พ.ศ. ๒๕๐๓)	
มีทั้งสิ้น	= ๒๖,๒๕๗,๘๑๖ คน
หญิง	= ๑๓,๑๐๓,๗๖๗ คน
ชาย	= ๑๓,๑๕๔,๐๔๙ คน
๔. พระอารามในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๗	= ๒๓,๔๕๔
พระภิกษุ	= ๑๖๖,๘๕๗
สามเณร	= ๘๕,๑๒๗
ส่วนเฉลี่ยพระต่อ ๑ พระอาราม	= ๑๑
๕. เงินตราที่ออกใช้หมุนเวียน (พ.ศ. ๒๕๐๘)	= ๑๐,๙๘๖ ล้านบาท
๖. การรถไฟแห่งประเทศไทยมีรายได้จากบริการโดยสารและบริการบรรทุกสินค้า (พ.ศ. ๒๕๐๗) รวมทั้งสิ้น	๖๔๕,๔๕๖,๒๓๔ บาท
๗. จำนวนผู้โดยสารรถไฟรวม (พ.ศ. ๒๕๐๗)	= ๔๓.๘ ล้านคน
บรรทุกสินค้าน้ำหนักทั้งสิ้น	= ๔,๒๑๖,๒๔๖ กก.

๘. มีรถไฟทั่วราชอาณาจักร ปี ๒๕๐๗ ทั้งสิ้น ๓,๕๙๘ กม.
๙. ทางหลวงแผ่นดินทั่วราชอาณาจักร ปี ๒๕๐๗ ยาวทั้งสิ้น ๑๑,๖๑๘ กม.
๑๐. จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย (พ.ศ. ๒๕๐๗) = ๔,๘๓๕ คน
๑๑. เรือบรรทุกสินค้าที่เข้าเทียบท่าเรือกรุงเทพ (พ.ศ. ๒๕๐๗) = ๑,๓๑๗ ลำ
และบรรทุกสินค้าคิดเป็นน้ำหนัก = ๓,๕๕๒,๕๐๗ ตัน
๑๒. ประชากร ๑ คน คิดเฉลี่ยแล้วจะมีเงินฝากออมสิน ๘๘ บาท (พ.ศ. ๒๕๐๗)
๑๓. พื้นที่ของโลกตามทฤษฎีภูมิศาสตร์คำนวณได้ มีประมาณ ๑๙๗,๐๐๐,๐๐๐ ตารางไมล์
พื้นน้ำ = ๑๔๒,๐๐๐,๐๐๐ ตารางไมล์
พื้นดิน = ๕๕,๐๐๐,๐๐๐ ตารางไมล์
(ซึ่งก็หมายความว่า บนพื้นโลกเรามีพื้นน้ำเสีย ๓ ส่วน พื้นดิน ๑ ส่วน)
๑๔. ประเทศไทยมี ๗๑ จังหวัด ๕๔๘ อำเภอ ๒๒ กิ่งอำเภอ ๔,๗๗๓ ตำบล และ ๔๒,๔๗๒ หมู่บ้าน (ปี ๒๕๐๘)

“ธรรมดารถ ถ้ามีแต่ล้อเดียวก็มีอาจไปได้ ฉันทิดก็ดี เมื่อกอยवासนาอยู่
เว้นพยายามอย่างถูกผู้ขายแล้ว การงานก็ไม่ดำเนินสู่ความสำเร็จได้”

— หิโตปเทศ —

“การงาน ๑ วิชา ๑ ธรรม ๑ ศีล ๑ (รวมกัน) เป็นชีวิตอันสูงสุด คนทั้งหลาย
ย่อมนัดด้วยเหตุนี้ ไม่ใช่เพราะวงศ์ตระกูล หรือเพราะทรัพย์”

— พุทธภาษิต —

ภาษาภาษิต

โดย พลสิทธิ์ หนูชูชัย

มักจะได้ยินเสมอว่า คนนั้นคนนั้นยัดถ้อยคำ หรือภาษิต
ประจำใจ เพื่อเป็นข้อเตือนใจในการครองชีวิตหรือปฏิบัติภารกิจใดๆ
โดยเฉพาะท่านข้าราชการผู้ใหญ่ที่มีฝีมือและเด่น ๆ แล้ว มักจะ
แทรกเอาปรัชญา ทศนคติ แนวคิด หรือภาษิตไว้ในโอวาท หรือคำ
กล่าวตักเตือนผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น ผู้บังคับบัญชาของผู้เขียนท่าน
หนึ่ง ยึดถือว่า..... “ความสุจริตคือเกราะบังศาสตร์ห้อย” ท่าน
จะทำอะไรก็ถึงความสำเร็จเป็นหลัก งานจึงก้าวหน้าและพ้นจาก
คำครหา

บทความตอนนี้อย่ามีแนวคิดที่จะนำเอาภาษิตของไทยเรา ซึ่งใครต่อใครยึดถือเป็น
แนวปฏิบัติสอนใจกันมาชั่วลูกชั่วหลาน เพราะถ้าเอาของเดิมมาแล้วกันอีก ก็จะเข้าตำราว่า
เอามะพร้าวมาขายสวน (To carry coals to Newcastle) ฉะนั้น จึงขอนำเอาภาษิตชาติต่างๆ
บางบทมาเสนอ แล้วพิจารณาว่าภาษิตนั้นมีปรัชญาของชีวิต (Philosophy of Life) อะไรแฝง
อยู่บ้าง พิจารณาเปรียบเทียบการนำเอาเหตุการณ์มาร้อยกรองเป็นภาษาที่ตี ภาษิตเดียวอาจจะ
กินความ (representative) หลายแง่ลึกซึ้งไปหลายแบบ ผู้อ่านจะมีเสรีภาพของความซาบซึ้ง
(freedom of appreciation) ในแง่ (aspect) ที่พอใจ การถ่ายทอดความคิด (conveyance of idea)
ก็จัดทำเป็นภาษาอังกฤษที่พอเข้าใจได้ไม่ยากนัก ภาษิตที่จะยกมาต่อไปนี้ เลือกเฉพาะที่มีส่วน
ที่เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ อาจจะมีค่าต่อการรับราชการให้ได้บ้าง

“A Man May Bring His Horse To Water But He Cannot Make Him Drink.”

.....ภาษิตนี้มีความว่า ใครๆก็อาจจูงม้าไปให้กินน้ำ แต่จะบังคับให้ม้ามันกินน้ำนั้นมิอาจทำได้
ลองพิจารณาถึงคำคมในบทพระราชนิพนธ์เรื่องสังข์ทองว่า “อย่าข่มเขาโคชินให้กินหญ้า” เป็น
ความที่มีสาระแห่งเนื้อหาเหมือนกับภาษิตนี้ แต่ต่างกันที่วิธีการสมมติเท่านั้น เพราะชนแต่ละ
ชาติย่อมมีพื้นแพคความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ภาษิตนี้ก็

สะท้อนให้เห็นว่า การบังคับฝืนใจให้เขาเกิดความต้องการ ในเมื่อเขาไม่พึงปรารถนานั้น ย่อมไม่เกิดผลดีอะไรขึ้น มีแต่จะทำให้เกิดผลเสียหายแก่ทั้งสองฝ่าย ทำให้ขาดความศรัทธา เลื่อมใส และนับถือต่อกันและกัน

จากภาษิตที่เป็นภาษาอังกฤษข้างบน ชนชาติอื่นอาจจะมีวิธีการสร้างคำคมให้กลมกลืนกับความรู้สึกนึกคิด บนรากฐานแห่งการรับรู้ทั่วไปของชนชาตินั้น ก็อาจใช้ภาษาที่สมมติสถานการณ์ขึ้น แล้วสะท้อนไปสู่ความหมายอันเดียวกัน เช่น

Danish Proverb จะมีความว่า..... “ You may force a man to shut his eyes but you cannot make him sleep. ” บังคับให้คนปิดตานี้ทำได้ แต่มีอาจบังคับให้เขาอนหลับ (คือหยุดการคิด การแสดงอาการโต้แย้งในความรู้สึก) นั้นไม่ได้

ข้อย้ำความให้ชัดเจน ถึงค่าของภาษิตที่มีส่วนทำให้เกิดแนวคิดในการครองชีวิต เป็นสมาชิกที่มีค่าของสังคม ควรมีความเสริมอีกว่า.....

- คนเรานั้นจะทำอะไร ก็ควร...เอาใจเขามาใส่ใจเรา...เสียก่อนแหละดี
- อย่าคิดว่าเขาทำตามที่ท่านสั่งนั้น เพราะแรงศรัทธา แต่อาจจะเป็นเพราะไม่มีทางเลือก และไม่ยากคือดี เพราะเป็นการทูลหม้อข้าวของตัวเอง
- ต่อหน้าท่านเขาอาจจะเชื่อ แต่ลับหลังเขาอาจจะคด
- ก่อนท่านจะบังคับคนอื่นให้ทำอะไร ท่านคิดใหม่จากสีหน้าที่แสดงว่ายินดี (ฝรั่งว่า say yes) ทำตามท่าน แต่หัวใจและความรู้สึกของเขาแสดงอาการขัดแย้ง (passive resistance) และถ้าหัวใจมันพูดได้ ก็คงบอกว่า.... “คนเอาแต่ใจตัวเอง ทำอะไรให้ได้ดังคิดหัว เกิดชาติใดขออย่าพบพานอีกเลย”

ทุกภาษิตที่ยกมานี้ ไม่ว่าจะดั้งเดิมจะมาจากภาษาไหนก็ตามที่ เมื่อมีการแปลหรือถอดความเป็นภาษาอังกฤษแล้ว เป็นลักษณะการประกอบกันเข้าเป็นภาษาอังกฤษที่ดี สมบูรณ์ น่าศึกษา ทั้งคำศัพท์ (vocabulary) การประกอบประโยค (sentence structure) ลำดับเหตุผล (logical order) ความเด่นชัด (clarity) ไม่กำกวมหรือคลุมเครือ (ambiguity) จึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาของภาษิตนั้น น่าศึกษามาก ถ้าอ่านด้วยสมาธิ (concentration) ที่ดีแล้ว ความคิดที่พึงสะท้อนในความหมายอันลึกซึ้งก็จะมีมาก และจะเป็นการซึมซับ (instill) สมองให้คิด

มีแรงส่งผลักดันให้ท่านเป็นนักคิด นักจินตนาการ มีความคิดริเริ่ม (initiation) และความคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) เกิดขึ้นมากต่อมาก ขอให้รู้จักใช้พรสวรรค์ (gift) มั่นสมอง หรือความเฉลียวฉลาด (intelligence) ทำให้เกิดผลิตผลอันได้มาจากการทำงานของสมองที่มีอยู่นั้นในทางที่ถูกต้อง และเป็นความจริงที่ว่าทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น เพราะความจำเป็นที่จะให้ชีวิตรอดพ้นจากอันตราย ให้มีความสุข สะดวกสบาย ก็เกิดมาจากมันสมองของมนุษย์ทั้งสิ้น ดังความที่ว่า... "Necessity is the father of invention." (ความจำเป็นคือบิดาของการประดิษฐ์) แต่ในโลกปัจจุบันความต้องการของมนุษย์มีมากเกินไปจนจะบอกว่าเรื่องอะไร และมีขอบเขตแค่ไหน ในยุคนี้จึงถูกเรียกว่า ยุคจรวด (Rocket Age) หรือยุคแห่งการถูกเปลี่ยนแปลงด้วยเครื่องย่นคักโลก (Cybernetic Revolution) ไม่เพียงแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าเท่านั้น ได้รวมไปถึงทุกหน่วยที่มีมนุษย์รวมกันอยู่ โดยเฉพาะรัฐบาลหลายประเทศ ได้ทุ่มเงินทองมากมายเพื่อผลิตนักคิด เพื่อให้ทุ่มพลังสมองคิดค้นคว้าและทดลองถึงความต้องการล่วงหน้าที่จะมีโอกาสเป็นไปได้ในอนาคต เป็นการเตรียมการไว้รับสถานการณ์ที่จะเกิดใหม่ไม่ว่าในแง่ไหน ดังเช่นการคิดค้นและทดลองเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ เพื่อต่อสู้และเพื่อความปลอดภัยของชาติ การค้นหาวิธี และทดลองทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่บนโลก ให้ผลิตผลได้หลายเท่าตัว เป็นการรับการเพิ่มพลโลก (population explosion) อย่างรวดเร็ว

จากภาษิตที่ยกไว้ตอนแรก ถ้าจะถอดเป็นความง่าย ๆ ในภาษาอังกฤษก็จะมีประโยชน์ให้เข้าใจสาระแห่งความหมาย (sense of meaning) เป็นภาษาอังกฤษได้ดีและถูกต้องขึ้น คือ
..... A man, by reason of commercial or position and power, may be able to force another to obey his will but he cannot compel him to change his opinions.

will = power

compel = force a person to do something (บังคับให้ทำหรือใช้อำนาจเพื่อให้ใครทำอะไรให้)

เมื่อสรุปสาระความหมายมีว่า... "ผู้มีอำนาจหน้าที่หรือมีตำแหน่ง จะเป็นนักการเมืองหรือนักการค้าก็ดี อาจสามารถบังคับคนอื่นให้เชื่อและทำตามโดยอาศัยอำนาจของตน แต่มีอาจบังคับให้คนนั้นเปลี่ยนแนวคิดหรือทัศนคติได้"

A New Broom Sweeps Clean. ภาษิตนี้มีคำยืมก่อนายงาน เจ้าของกิจการ ผู้บังคับบัญชา และอีกหลายอาชีพจะได้ฟังสังวร และทำความเข้าใจกับผู้ที่มาใหม่ เพราะอย่าด่วนคิดว่า

- เขาเข้ามาอยู่ใหม่ ทำอะไรกระฉับกระเฉง รังงาน คุเอาใจใส่สอดส่องแทบไม่ว่างตา ทำเต็มความสามารถ เพื่อให้ปรากฏผลงานที่ดีเด่น
- อย่าใจอ่อนไปหลงเชื่อง่ายๆ อย่างข้อความข้างบน เมื่อเขาอยู่สักพัก สนิมชักเกาะเครื่องเคราชักฝืด เขาเปลี่ยนไปเกือบเป็นคนละคน ก็นั่งกุมหน้าผาก บ่นเสียใจว่าเลือกคนมาผิด

ฉะนั้น ถ้าท่านเป็นผู้บังคับบัญชาก็ไม่ควรที่ยึดถือว่า “ใหม่ ๆ หน้าตาจุ่มจิ้ม เก๋ ๆ มันเป็นสนิม” อย่าโอ้ผู้มาใหม่มากนัก ถ้าจะฟังมีก็แต่พอสมควร แต่ควรจะได้สอดส่องศึกษาว่าเขาถนัดและรู้อะไรดี แล้วจึงจัดเขาลงที่ ๆ เหมาะ ตามที่ฝรั่งว่า Put a right man in a right job. คือจัดคนให้เหมาะกับงาน หรือจัดทั้งคนและทั้งงานให้เหมาะสมแก่กัน ก็จะมีผลสัมฤทธิ์ผล (achievement) ตามมาในสิ่งที่พึงประสงค์ ได้สอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้

Hindustani Proverb ... ได้กล่าวว่า “A new servant will catch a dear.” กวางนั้นวิ่งเร็วแค่ไหนก็ตาม คนใช้คนใหม่จะสามารถไล่จับทัน และจับได้ด้วย จึงเห็นว่า คนมาใหม่นั้นมีพลังความสามารถเท่าไร ก็จะสำแดงเดชออกจนหมดไส้หมดคพุง ในตอนที่ถูกรเรียกว่า ผู้มาใหม่ ถ้าบรรยายความเป็นภาษาอังกฤษที่เข้าใจได้ดีกว่านี้

คือ... New responsibilities call forth a person's best efforts.

call forth = bring out and use (ผลักดันให้แสดงออกมา)

effort = putting forth strength (of mind or body) = พลังความสามารถ

ในทุกทาง

ถ้าพิจารณา English Proverb คุบ้าง เขาจะกล่าวว่า

And old dog will learn no new tricks.

trick = a cunning action (เล่ห์, อุบาย แบายล)

สรุปความหมายก็จะลงเอยเช่นเดียวกัน .

A Burnt Child Dreads the Fire. เด็กเมื่อถูกไฟลวกมาอย่างน้อยหนึ่งครั้ง โดยทั่วไปแล้วขยาด คือ ไม่กล้าแตะต้องไฟง่าย ๆ อีก คล้ายที่เราพูดกันว่า “เจ็บแล้วต้องจำ” ถ้าไม่อยากจะเจ็บ และเกลียดที่จะต้องเจ็บ เป็นครั้งที่สองอีก ก็ให้ใช้การพิจารณาให้มากทุกครั้ง ก่อนจะลงมือทำอะไรไป ภาษิตที่กล่าวมาข้างบนเป็นภาษิตของอังกฤษ ถ้าลองพิจารณา Benegalese Proverb ที่ว่า... “A man once struck with a firebrand runs away on seeing a glow worm” คนที่เคยถูกค้ำไฟมาหนหนึ่งแล้ว เพียงแต่เห็นหิ่งห้อย ซึ่งมีลักษณะมีแสงคล้ายไฟเท่านั้นก็ขยาด วังหนี่ไม่อยากแตะต้องสิ่งที่เคยทำให้เจ็บปวดมาก่อนอีกแล้ว

แต่ถ้าการเจ็บแล้วจำ ไม่ยอมทำในสิ่งนั้นอีก ในบางกรณีก็มีใช่เป็นสิ่งที่ควรยึดถือ เช่นนั้นเสมอไป ดังตัวอย่างที่กล่าวไว้... คนเคยเรือแตกมาครั้งหนึ่งแล้ว เกิดความกลัวตัวสั่น ๆ ที่เรือวิ่งอยู่ในน้ำนิ่ง (He that has been shipwrecked shudders at still water.) ลูกน้องที่เคยถูกเจ้านายตวาด หรือกล่าวทำงานไม่เป็น ไม่ได้สมความตั้งใจที่อุตส่าห์เอาเข้ามาทำงานด้วยกัน ขออย่าเพิ่งถือคติว่า เจ็บแล้วต้องจำ แต่ขอให้คิดว่า วันนี้เจ้านายอาจจะพกเอา อารมณ์เสียมาจากบ้านหรือที่อื่น หรือเป็นคนที่มีนิสัยชอบคุ้งลูกน้องต่อหน้าแขก จึงใคร่ขอวิงวอนบรรดาหัวหน้างานทุกท่านให้พึงคิดถึงประสบการณ์ที่ท่านเคยมีมา แล้วจึงค่อยสั่งงานอะไรลงไป ซึ่งถือว่า ประสบการณ์ คือครูที่ประเสริฐ (Experience is an excellent teacher.)

“ในยามทุกข์ มีใจหนักแน่น, ในยามสุข รู้จักสงบเสงี่ยม, ในเวลาเข้าที่ประชุม อาจองค์ กล่าวชัดถ้อยชัดคำ, ในคราวเข้ารณรงค์สงคราม มีใจแกล้วกล้า, นิยมรักษาเกียรติยศ, เอาใจใส่ในการสดับ, ข้อเหล่านี้มีเป็นสมบัติประจำอยู่ครบแก่ผู้มีอายุภาพใหญ่”

- หิโตปเทศ

ประกวดกลอนแปด

ตามที่วารสารข้าราชการได้เชิญชวนให้ท่านผู้อ่านส่งกลอนแปดที่มีความยาวเพียง ๒ บท และมีข้อความเป็นคติส่งเสริมให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบ ไปยังบรรณาธิการวารสารข้าราชการ สำนักงาน ก.พ. พระนคร ภายในวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๒ เพื่อร่วมสนุก และ ชิงรางวัล ของเราตามประกาศในวารสารข้าราชการ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม ๒๕๑๒ หน้า ๓๘ (หน้านมรางวัล) นั้น ได้มีท่านผู้อ่านจำนวนมากส่งกลอนแปดไปตามคำเชิญชวน จึงขอนำมาลงพิมพ์เสนอแก่ท่านสมาชิก ณ โอกาสนี้ :

คำขวัญท่านนายกรัฐมนตรี
เป็นคติเตือนไว้ให้ระมัด
อีกจำต้องสนองรับความผิดชอบ
วินัยของราชการทั้งหญิงชาย

จงทำดีมีศีลธรรมถือความสัตย์
ระวังสัจจวิฤตภัย
ตามระบอบระเบียบการงานทั้งหลาย
ทำให้ได้ดังว่าผาสกเฮย.

-ประหยัด คารวานนท์-

อาชีพเป็น ราชการ ทำงานหลวง
คอร์รัปชั่น ริดไถ ไม่เป็นธรรม
ทางที่ดี ต้องฟังคำ ทำหน้าที่
ต้องอดทน รับผิดชอบ กอปรการดี

ใครตักตวง คดโกง หลงใฝ่ต่ำ
อกจะซ้ำ ถูกปลด ลดเงินเดือน
บรรดามี ผู้ใหญ่เตือน อย่าเบือนหนี
เมื่อสนับ มีรางวัล ขนเงินเดือน

-พจนกิจ-

ขั้วดีเป็นตราจากล่าว
จงทำดี จงทำดี ทุกวัน
รู้ผิดชอบกอรปกิจคิดถึงเหตุ
รู้ริเริ่มเต็มต่อข้อสำนวน

สั่งโน้มน้าวจิตใจให้สร้างสรรค์
ใจยึดมั่นสุจริตจิตใคร่กรวย
จงสังเกตผลงานการสอบสวน
รู้ทบทวนขังใจใฝ่ทางดี

-สมัย โยธาภิรมย์-

หน้าที่มีอย่างไรใฝ่ใจรัก
ใช้ปัญญาไตร่ตรองเป็นของตน
อธิบายทุกอย่างเป็นทางชั่ว
ราชการงานอีกโชนโยบาย

มุ่งสมัครทำดีมีเหตุผล
อย่าฉ้อฉลคอร์รัปชั่นอันตราย
จะพาตัวตกต่ำทำเสียหาย
อุทิศกายอุทิศใจให้แก่งาน

-ดำรง เฉลิมวงศ์-

สักรวาข้าราชการทำงานหลวง
ต้องแนะนำบริการงานทั่วไป
ความซื่อสัตย์สุจริตในจิตตั้ง
งานไม่ค้างรับผิดชอบหน้าที่ตน

ใจต้องห่วงงานยิ่งกว่าสิ่งไหน
ให้วงไวทันอรุณมหาน
ทำงานหวังประโยชน์ชาติอย่าสับสน
ไทยจะดลกระเดื่องรุ่งเรืองเอย.

-ประพันธ์ นาน่วม-

ข้าราชการ รักษาดี เทอดศาสน์กษัตริย์
ข้าราชการ เห็นงาน ราษฎร์สำคัญ
ข้าราชการ มีวินัย ไม่ทำชั่ว
ข้าราชการ รับผิดชอบ รอบคอบทั่ว

ข้าราชการ ถือรัฐ- ธรรมเนียมมั่น
ข้าราชการ สร้างสรรค์ แต่ความดี
ข้าราชการ ทำตัว สมศักดิ์ศรี
โดยนัยนี้ มีสมญา ข้าราชการ

-ลำราญ นุชถาวร-

ข้าราชการตระหนักร่างงามด้วยความสัตย์
ซื่อต่อตนคนและงานการทั่วไป
รับผิดชอบขอบข่ายในหน้าที่
ให้รัฐราษฎร์ชาติประชาก้าวหน้าครอง

แจ่มจรัสสุจริตจิตนิสัย
เป็นธงไชยแห่งชีวิตพิณิจตรง
ทุกวิถีสร้างสรรค์งานทั้งผอง
ตามครรลองซื่อสัตย์พัฒนาเอย

-ถม สายบุปผ์-

ปัญหากฎหมาย ระเบียบ และวินัยข้าราชการพลเรือน

ตอบโดย

เสริมสุข โกวิทวานิช	หัวหน้าแผนกระเบียบ	สำนักงาน ก.พ.
ชนะ อินสว่าง	ผู้ช่วยหัวหน้ากอง	กองวินัยและเรื่องราว
สมพงษ์ นิ่มนกว	นิติกรโท	กองระเบียบข้าราชการ
ชัยณรงค์ ละออนวล	หัวหน้าแผนกการเจ้าหน้าที่	สำนักงานเลขานุการ

สำนักงาน ก.พ.

ท่านสมาชิกที่ประสงค์จะให้ลงพิมพ์นามจริง ขอได้โปรดแจ้งความจำนงในจดหมายที่ถามไปด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ปัญหากฎหมาย

ตอบสมาชิกต่างจังหวัด

ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ฉบับใหม่ มาตรา ๘ บัญญัติว่า "ข้าราชการพลเรือนชั้นจัตวาที่ได้รับราชการมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าปี และได้รับเงินเดือนแก่ร้อยละบาทมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสี่ปี ก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ และผู้นั้นดำรงตำแหน่งประจำแผนก หรือตำแหน่งที่เทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ถ้าหัวหน้าแผนก หัวหน้ากอง และอธิบดี ปลัดทบวง หรือปลัดกระทรวง ผู้บังคับบัญชา แล้วแต่กรณีรับรองว่าเป็นผู้มีความประพฤติ ความรู้ และความสามารถ สมควรที่จะเป็นข้าราชการพลเรือนชั้นตรีได้ อธิบดี ปลัดทบวง หรือปลัดกระทรวง ผู้บังคับบัญชา จะคัดเลือกให้เลื่อนชั้นเป็นข้าราชการพลเรือนชั้นตรีโดยอนุมัติ อ.ก.พ. กรมก็ได้" นั้น ผมมีความเห็นว่า กฎหมายมาตรานี้ยังให้ความเป็นธรรมแก่ข้าราชการผู้น้อยไม่พอ กับยังเป็นการวิครอนสิทธิอันควรจะได้รับ กล่าวคือ ข้าราชการชั้นจัตวาที่ได้รับราชการมาแล้วครบ ๑๕ ปี และได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำแผนกหรือเทียบเท่ามาแล้ว ๔ ปี ได้รับเงินเดือน ๘๐๐ บาท มาครบ ๔ ปี เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑ ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการชั้นตรี ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑ ตามมาตรา ๕๗ วรรค ๒ กฎหมายเดิม ต้องมาถูกริครอนสิทธิตาม

มาตรา ๘ กฎหมายใหม่ จะต้องรอไปอีก ๖ ปี รวมทั้งที่ล่วงมาแล้ว ๔ ปี รวมเป็น ๑๐ ปี จึงจะได้เงินเดือนครบ ๑,๓๐๐ บาท และบางปีก็ได้เงินเดือนขึ้น บางปีก็ไม่ได้ เพราะข้าราชการส่วนภูมิภาคไม่ค่อยได้รับความเป็นธรรมเหมือนส่วนกลาง จึงน่าจะได้มีการเพิ่มข้อความในมาตรา ๘ ให้ผู้ได้รับเงินเดือน ๘๐๐ บาท ครบ ๔ ปี ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑ ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นชั้นตรีได้ เพื่อมิให้เป็นการริรอนสิทธิของข้าราชการชั้นจัตวา อันควรจะได้รับต่อไป

ตอบ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนนั้น ข้าราชการชั้นจัตวาจะเลื่อนเป็นชั้นตรีได้ ตามหลักทั่วไป ก็โดยการสอบแข่งขันวิชาข้าราชการพลเรือนชั้นตรี แต่ในบางกรณี กฎหมายเห็นว่า ควรผ่อนผันให้ข้าราชการชั้นจัตวาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติราชการมามากพอควร ได้รับเงินเดือนชั้นสูงสุด^๕ในชั้นนั้นมาแล้วหลายปี และเคยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่ตามปกติแต่งตั้งจากข้าราชการชั้นตรี ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นชั้นตรีได้ มาตรา ๕๗ วรรค ๒ เดิม จึงได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปว่า ข้าราชการชั้นจัตวาซึ่งรับราชการมาแล้ว ๑๕ ปี ได้รับเงินเดือน ๘๐๐ บาทมาแล้ว ๔ ปี และได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำแผนก หรือเทียบเท่ามาแล้ว ๑ ปี อาจได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นชั้นตรีได้ โปรดสังเกตว่า อัตราเงินเดือน ๘๐๐ บาท เป็นอัตราชั้นสูงสุดของชั้นจัตวา และอัตราเงินเดือนเดิมของชั้นจัตวาจาก ๔๕๐ บาท ถึง ๘๐๐ บาท มี ๑๕ ชั้น เมื่ออัตราเงินเดือนของชั้นจัตวาได้ขยายออกไปจนถึง ๑,๓๐๐ บาท จึงได้มีการแก้ไขอัตราเงินเดือนในมาตรา ๕๗ วรรค ๒ จาก ๘๐๐ บาท เป็น ๑,๓๐๐ บาทด้วย ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๒ แก้ไขให้ข้าราชการพลเรือนชั้นจัตวาซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่อาจได้รับการพิจารณาคัดเลือกเพื่อเลื่อนขึ้นเป็นชั้นตรีได้อยู่แล้ว ก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ มีโอกาสได้รับการพิจารณาคัดเลือกเลื่อนขึ้นต่อไปได้ ตามที่ท่านเสนอให้ผู้ที่ได้รับเงินเดือน ๘๐๐ บาท (อัตราเก่า) มาครบ ๔ ปี ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑ (ซึ่งก็หมายความว่า ก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ ได้รับเงินเดือน ๘๐๐ บาทมาแล้ว ๓ ปี) มีโอกาสได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นชั้นตรีด้วยปัญหาที่จะตามมาก็คือ ผู้ที่ได้รับเงินเดือน ๘๐๐ บาทมาแล้ว ๒ ปี หรือเพียง ๑ ปี อาจจะถือว่าตนถูก "ริรอนสิทธิอันควรจะได้รับ" เช่นกัน

และถ้าจะย้อนหลังไปเรื่อย ๆ ผู้ที่ยังไม่ได้รับเงินเดือน ๕๐๐ บาท ในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๐ ก็อาจร้องเรียนทำนองเดียวกันได้ ในการพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับล่าสุดนี้ ก็ได้พิจารณาเรื่องระยะเวลาที่ได้รับเงินเดือน ๕๐๐ บาทมาแล้วว่า ให้ถือหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๕๗ วรรค ๒ เดิม กล่าวคือ ได้รับเงินเดือน ๕๐๐ บาทมาแล้ว ๔ ปี ก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ เพราะผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวนี้เป็นผู้ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่อาจได้รับการพิจารณาคัดเลือกเพื่อเลื่อนชั้นเป็นชั้นตรีได้อยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ได้รับเงินเดือน ๕๐๐ บาท มาแล้ว ๓, ๒ หรือเพียง ๑ ปี ก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม นั้น ตามกฎหมายเดิมก็ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่อาจได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นชั้นตรีอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี ท่านยังมีโอกาสที่จะได้เป็นข้าราชการชั้นตรีโดยไม่ต้องรอตึง ๑๐ ปี โดยการสอบแข่งขันวิชาข้าราชการพลเรือนชั้นตรี เพราะถ้ามีการเปิดสอบแข่งขันเมื่อไร ท่านมีสิทธิสมัครสอบได้ทันที เนื่องจากกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๕๕๖ (พ.ศ. ๒๕๑๑) เปิดโอกาสให้ข้าราชการชั้นจัตวาเงินเดือน ๗๕๐ บาท และรับราชการมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี สมัครสอบได้ สำหรับผู้ที่ได้รับเงินเดือนต่ำกว่า ๗๕๐ บาท ถ้าเป็นข้าราชการชั้นจัตวามาแล้ว ๕ ปี ก็มีสิทธิสมัครสอบได้เช่นกัน

อนึ่ง ขอเรียนเพิ่มเติมว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๑๒ นี้ ได้แก้ไขหลักเกณฑ์ในทางที่เป็นคุณแก่ข้าราชการชั้นจัตวาอยู่แล้วด้วย เพราะตามกฎหมายใหม่นี้ การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำแผนกหรือตำแหน่งที่เทียบเท่าจะกระทำภายหลังจากวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ ก็ได้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๒ จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ เป็นต้นไป สมมุติว่าท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำแผนกหรือตำแหน่งที่เทียบเท่าในวันนั้น ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ ท่านก็อาจได้รับการพิจารณาคัดเลือกเพื่อเลื่อนเป็นชั้นตรีได้ นอกจากนี้ สมมุติว่า ท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำแผนกหรือตำแหน่งที่เทียบเท่าเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๑๐ ซึ่งบัดนี้ก็เลยกำหนดเวลา ๑ ปีแล้ว ท่านก็อาจได้รับการคัดเลือกเพื่อเลื่อนชั้นเป็นชั้นตรีได้ทันที แต่ทั้งนี้ ต้องมีตำแหน่งนะครับ มิใช่ว่าพอมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรา ๕๗ วรรค ๒ แล้ว ก็จะได้รับการคัดเลือกแต่งตั้งเป็นชั้นตรีได้เสียทีเดียว

ตอบสมาชิกเลขที่ ๑๔๖๕

ผมมีความสงสัยเกี่ยวกับบัญชีหากฎหมายฯ ที่ท่านได้ตอบสมาชิกเลขที่ ๒๐๓ ซึ่งได้ตีพิมพ์ลงในวารสารข้าราชการ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม ๒๕๑๒ หน้า ๕๓ ที่ว่า “เวลาผู้บังคับบัญชาอาจส่งเงินเดือนให้ท่านได้ เมื่อท่านพ้นจากการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการแล้ว ทั้งนี้ โดยให้เงินเดือนตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนแรกของปีที่ได้เลื่อนนั้น ดังนั้น สมมุติว่าท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอตรีในเดือนมกราคม ๒๕๑๒ หากเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นนี้ครบทุกประการ ท่านก็จะได้รับเงินเดือนตามปกติ ๑ ขั้น ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๒” นั้น คำว่า “ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๒” ที่ถูกนำจะเป็น “วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑” เพราะว่าเดือนมกราคม ๒๕๑๒ เป็นเดือนที่ ๔ ของปีงบประมาณ ๒๕๑๒ เพราะฉะนั้นวันที่ ๑ เดือนแรกของปีงบประมาณ ๒๕๑๒ จะต้องเป็นวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑

ฉะนั้น จึงเรียนถามมาเพื่อคลายความสงสัย

ตอบ ถูกของท่านครับ และขอขอบพระคุณที่ได้กรุณาบอกมา เป็นเรื่องของการพิมพ์ผิดครับ ระยะเวลาคอลัมน์ต่างๆ ของวารสารข้าราชการมีการพิมพ์ผิดกันบ่อยๆ แม้แต่ปีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๘) ซึ่งในหน้าพิเศษฉบับเดือนที่แล้วพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ แต่ที่ถูกต้อง คือ พ.ศ. ๒๕๑๒ ท่านผู้อ่านโปรดเข้าใจตามนี้ด้วยครับ

ตอบสมาชิกจังหวัดพระนคร

ถาม ข้าราชการพลเรือนผู้หนึ่งสมมุติชื่อว่า นาย ก. มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงิน เสมียนพนักงานผู้ได้บังคับบัญชาของนาย ก. ได้ทุจริตยกยอกเอาเงินของทางราชการในความรับผิดชอบของนาย ก. ไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว เป็นเงินประมาณ ๒,๐๐๐ บาท แล้วหลบหนีไป ผู้บังคับบัญชาจึงสั่งไล่เสมียนพนักงานผู้นั้นออกจากราชการ และได้ลงโทษตัดเงินเดือนนาย ก. ในฐานะประมาทเดินเล่อในหน้าที่ราชการ เรื่องทางวินัยเสร็จสิ้นกันไปแล้ว แต่เงินของทางราชการจำนวนประมาณ ๒,๐๐๐ บาท ที่ถูกทุจริตยกยอกไปนั้น ยังเรียกร้องเงินคืนจากเสมียนพนักงานผู้ทุจริตไม่ได้เพราะผู้นั้นได้หลบหนีไปและก็ไม่มีหลักทรัพย์อะไร ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเห็นว่า นาย ก. ควรจะต้องรับผิดชอบใช้เงินจำนวนดังกล่าวคืนให้แก่ทางราชการ แต่นาย ก. อ้างว่า ตนได้ใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

ตามสมควรแล้ว ไม่ควรต้องรับผิดชอบในเงินจำนวนดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นข้อแก้ตัวที่ฟังไม่ขึ้น จึงออกคำสั่งให้นาย ก. ชดใช้เงิน หรือทำสัญญารับสภาพหนี้ยินยอมชดใช้เงินจำนวนนั้นคืนให้ทางราชการ นาย ก. ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งเช่นว่านั้น ดังนั้นนาย ก. จะผิดวินัยในฐานะชดใช้คำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามมาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๗ หรือไม่

ตอบ เกี่ยวกับความผิดฐานชดใช้คำสั่งของผู้บังคับบัญชานี้ ก.พ. ได้เคยพิจารณาถึงความเห็นว่า ตามที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๗๑ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ ห้ามมิให้ขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง” นั้น คำสั่งของผู้บังคับบัญชานอกจากจะต้องเป็นคำสั่งในหน้าที่ราชการซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการแล้ว ยังจะต้องเป็นคำสั่งให้ปฏิบัติราชการและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีหน้าที่ราชการตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการที่จะต้องปฏิบัติราชการตามคำสั่งนั้นด้วย สำหรับกรณีตามปัญหานี้เป็นเรื่องและผู้บังคับบัญชาสั่งให้นาย ก. ชดใช้เงิน หรือทำสัญญารับสภาพหนี้ยินยอมชดใช้เงินที่นาย ก. จะพึงต้องรับผิดชอบในฐานะละเมิด ซึ่งไม่ใช่เป็นคำสั่งให้ปฏิบัติราชการ กรณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับการโต้แย้งสิทธิกันในทางแพ่งซึ่งชอบที่จะฟ้องร้องบังคับคดีกันในทางศาล การที่นาย ก. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นว่านั้น จึงจะถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัยฐานชดใช้คำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามมาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๗ หาได้ไม่

รักราชจงจิตน้อม
รักชาติกอบภรณ์
รักศาสน์กอบบุญตรี
รักศักดิ์จงจิตให้

ภักดี ท่านนา
แน่วไว้
สุจริต ถ้วนเทอญ
โลกต้องสรรเสริญ

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖

ปัญหาคลัง

ตอบโดย

วิเชียร ไม้เวียง ผู้อำนวยการกองบำเหน็จบำนาญ

สนิท เกษะศรี เลขานุการกรม

เฉลิมชัย วสันนท์ นิตกรเอก

วินัย บุญโสภณ หัวหน้าแผนก ๑ กองเงินเดือน

แสงอาทิตย์ บูมมาศ หัวหน้าแผนก ๑ กองบำเหน็จบำนาญ

กรมบัญชีกลาง

ท่านสมาชิกที่ประสงค์จะให้ตอบปัญหาคลัง โปรดส่งไปที่
“บรรณาธิการวารสารข้าราชการ” และระบุด้วยว่าให้ตอบใน
วารสารข้าราชการหรือตอบส่วนตัวทางไปรษณีย์ ท่านผู้ใดมีทั้งปัญหา
คลัง ปัญหากฎหมาย หรือปัญหาอื่น ๆ โปรดแยกถามต่างหาก
จากกัน เพื่อให้ได้รับคำตอบที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

ปัญหาคลัง

ตอบสมาชิกจังหวัดสงขลา

ด้วยดิฉันมีความข้องใจในคำจำกัดความของคำว่า “รายได้” ในระเบียบการช่วยเหลือ
ข้าราชการมีรายได้น้อยเกี่ยวแก่การรักษาพยาบาล พ.ศ. ๒๕๑๑ ที่ว่า “รายได้หมายความว่า
เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ เบี้ยหวัด เงินประจำตำแหน่ง เงินเพิ่มพิเศษรายเดือนต่างๆ
และเงินอื่นในลักษณะเดียวกันกับเงินดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงเงินยังชีพข้าราชการในบางจังหวัด
ในภาคใต้ (ย.ช.) เงินเบี้ยกัณฑ์ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการได้รับจากทางราชการ หรือทางอื่น
ที่ไม่ใช่ราชการ” ดิฉันมีความสงสัยจะขอเรียนถาม ดังนี้

๑. ถาม เงินที่ทางกรมการปกครองจ่ายให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล เป็นรายเดือนประเภทเงินตอบแทนอื่น ๆ นั้น จักเข้าในประเภทรายได้ ตามระเบียบดังกล่าวข้างต้นหรือไม่

ตอบ เงินตอบแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล เป็นรายได้ ตามนัยระเบียบการช่วยเหลือข้าราชการผู้มีรายได้น้อยเกี่ยวแก่การรักษาพยาบาล

๒. ถาม ตามที่ท่านได้ตอบคำถามสมาชิกเลขที่ ๒๔๒ ในวารสารข้าราชการปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ หน้า ๗๔ ว่า ตามระเบียบการช่วยเหลือข้าราชการผู้มีรายได้น้อย เกี่ยวแก่การศึกษาของบุตรในโรงเรียน และระเบียบการช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตรของข้าราชการในโรงเรียนเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสารวัตรกำนัน ไม่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาล ค่าบำรุงโรงเรียน และค่าเล่าเรียนนั้น ในทางปฏิบัติ สำหรับค่าเล่าเรียน เพื่อนของดิฉันบอกว่า เบิกได้ เขาเคยเก็บใบเสร็จของน้องเขาซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชนส่งไปให้พ่อของเขาเบิก (พ่อของเขาเป็นผู้ใหญ่บ้าน) เขายืนยันว่าเขาเคยเบิกมาแล้ว ดิฉันก็เอาคำตอบในวารสารให้เขาดู เขาก็บอกว่าไม่ทราบก็เห็นเขาเบิกได้นี่ จึงขอความกรุณาชี้แจงให้หายข้องใจด้วย

ตอบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เบิกค่าเล่าเรียนบุตรได้โดยระเบียบการเบิกและจ่ายเงินตอบแทนตำแหน่งและเงินอื่นให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน พ.ศ. ๒๕๐๔ ประกอบกับหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค. ๐๕๐๒/๑๗๖๔๕ ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๐๕ และทั้งนี้ก็เฉพาะค่าเล่าเรียนบุตรในโรงเรียนเอกชนเท่านั้น

ตอบสมาชิกเลขที่ ๑๕๑๖/๒๕๑๑

ผมมีข้อข้องใจเกี่ยวกับการกีดกอบเบี้ยเงินสะสมตามระเบียบการหักเงินเดือนข้าราชการไว้เป็นเงินสะสม (จ. ๓) พ.ศ. ๒๕๐๕ ขอเรียนถามว่า

ถาม ระเบียบนี้จะนำมาคิดให้เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๐๕ หรือเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๐๕

ผมเข้าใจว่าจะคิดให้เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๐๕ เพราะตามระเบียบว่าให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๕ เป็นต้นไป ซึ่งน่าจะเริ่มเอาเงินสะสม ตั้งแต่เดือนตุลาคม

๒๕๐๘ ถึงกันยายน ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นปีงบประมาณ ๒๕๐๙ มากก็ ถ้าจะคิดให้เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๐๘ ก็เท่ากับเอาเงินของตุลาคม ๒๕๐๗ ถึงกันยายน ๒๕๐๘ มากก็ อีกประการหนึ่ง ระเบียบนี้ออกเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙ เจตนารมณ์ของระเบียบนี้ น่าจะให้ใช้เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๐๘ มากกว่า ถ้าให้ใช้ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๐๘ จะมีต้องย้อนกลับไปหักเงินที่คิดไว้ตามระเบียบเก่าเมื่อตอนสิ้นปี (ซึ่งขณะนั้น ระเบียบยังไม่ออก) อีกหรือ

ตอบ ให้นำมาคิดเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๐๘ ครับ

ตอบสมาชิกอาวุโส

ผมมีความสงสัยเกี่ยวกับเรื่องการเบิกเงินเบี้ยกัณฑ์การตามระเบียบเบี้ยกัณฑ์การ พ.ศ. ๒๕๐๖ ขอเรียนถามว่า

ถาม (๑) ตามเจตนารมณ์ของระเบียบเบี้ยกัณฑ์การนั้น เพื่อจะช่วยเหลือค่าครองชีพหรือเป็นการบำรุงขวัญข้าราชการ หรือลูกจ้างประจำ ซึ่งไปปฏิบัติราชการประจำในท้องที่กัณฑ์การ คือ ต้องปฏิบัติราชการประจำอยู่ในท้องที่กัณฑ์การนั้นจริงๆ ใช่ไหมครับ ?

(๒) ในกรณี มีข้าราชการทางส่วนกลาง เช่น กรมสรรพสามิตหรือสรรพากร ได้บรรจุแต่งตั้งข้าราชการไปดำรงตำแหน่งประจำอยู่ในท้องที่กัณฑ์การ เช่น อำเภอหน้าปกค — ฟากท่า (แต่เดี๋ยวนี้อำเภอแล้ว เพราะมีรถยนต์แล่นไปมาได้ตลอดปี เพราะได้มีหน่วย ก.ร.ป. และ ร.พ.ช.เข้าไปแก้ปัญหา แต่บัญชีรายชื่ออำเภอกัณฑ์การนั้นยังไม่หมดอายุ) ข้าราชการในกรมดังกล่าวนั้น บางกรมก็ไปรับงานการจริงๆ แต่ชั่วเพียงเดือนสองเดือนเท่านั้น เรียกว่าพอเป็นพิธี แล้วทางกรมเจ้าสังกัดก็เรียกตัวมาช่วยราชการอยู่ในกรมโดยไม่มีกำหนด แต่บางคนไม่ไปเลย เพียงแต่โอนอัตราเงินเดือนไปเพื่ออาศัยเบิกเท่านั้น ส่วนตัวนั้นก็คงปฏิบัติราชการอยู่ในกรม ทั้ง ๒ กรณีนี้จะเบิกเบี้ยกัณฑ์การ และค่าเช่าบ้านได้หรือไม่ ?

ตอบ (๑) และ (๒) ระเบียบเบี้ยกัณฑ์การ ข้อ ๕ กำหนดว่า “ข้าราชการและลูกจ้างประจำ ซึ่งปฏิบัติราชการประจำในท้องที่กัณฑ์การ มีสิทธิได้รับเบี้ยกัณฑ์การ.....”

ตามข้อกำหนดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ข้าราชการผู้ที่จะได้รับเบี้ยกนการ จะต้องม
องค์ประกอบ ๒ ประการ ดังนี้

ก. มีอัตราประจำอยู่ในท้องที่กนการนั้น

และ ข. ปฏิบัติราชการอยู่ในท้องที่นั้น

ฉะนั้น ผู้มีอัตราประจำในท้องที่กนการ แต่ทางเจ้าสังกัดเรียกตัวมาช่วยราชการใน
ท้องที่อื่น จึงขาดองค์ประกอบใน ข. ไป เช่นนี้ ข้าราชการผู้นั้นย่อมไม่มีสิทธิได้รับเบี้ยกนการ

ส่วนเงินค่าเช่าบ้าน ต้องขอข้อยเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไปก่อน อย่งไรก็ดี เงินค่า
เช่าบ้านที่จะเบิกได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ข้าราชการเช่าอยู่จริง และเมื่อข้อยเท็จจริงปรากฏว่า
ข้าราชการที่มีอัตราอยู่ในท้องที่กนการ แต่ตัวเองมาปฏิบัติราชการเป็นประจำทางกรมหรือ
จังหวัดในระยะเวลายาวนานเช่นนี้แล้ว จะมีการขอและการอนุมัติให้เบิกและจ่ายเงินค่าเช่า
บ้านได้อย่างไร

ถาม (๓) ในทำนองเดียวกัน ข้าราชการในจังหวัดอุดรคิตต์บางคน ผู้ว่าราชการ
จังหวัดได้แต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งอยู่ในท้องที่อำเภอกนการ แต่พอ ๒-๓ เดือนเท่านั้น
ทางจังหวัดได้เรียกตัวมาช่วยราชการทางจังหวัดโดยไม่มีกำหนดเวลา (พูดง่าย ๆ ว่า เสียคำสั่ง
ย้ายนั่นเอง เพราะถ้าย้ายเสียแล้ว ก็จะไม่ได้อีก) ในกรณีเช่นนี้ เมื่อเจ้าตัวไม่ได้
ปฏิบัติราชการอยู่ในท้องที่ดังกล่าวนี้ จะเบิกเงินเบี้ยกนการได้ตลอดไปหรือไม่

ตอบ โปรดดูคำตอบข้างบนนี้

ตอบสมาชิกเก่าผู้สงสัย

๑. ถาม กรมสหกรณ์ที่ดินโอนอัตราลูกจ้างประจำรายเดือนตำแหน่งต่างๆ จากหน่วย
สหกรณ์ที่ดินแห่งหนึ่ง ไปตั้งจ่าย ณ หน่วยสหกรณ์ที่ดินอีกแห่งหนึ่ง (ต่างจังหวัด) โดย
ให้ลูกจ้างปฏิบัติงานอยู่ที่เดิม กรณีเช่นนี้ ลูกจ้างประจำจะขอเบิกเบี้ยเลี้ยงประจำตลอดปีได้
หรือไม่ เพราะปฏิบัติงานอยู่นอกที่ตั้งสำนักงานเบิกเงิน ถ้ากรมไม่ให้เบิก จะอุทธรณ์ได้
ที่ไหน คือใคร

ตอบ เบิกไม่ได้ครับ เพราะไม่มีการเดินทาง กรณีนี้ต้องเรียกคืนจากลูกจ้างผู้นั้น
ฐานลามมิควรได้ ถ้าเรียกคืนไม่ได้ ต้องไล่เบี้ยเอาจากผู้อนุมัติ

๒. ถาม อัตราเบี้ยเลี้ยงใหม่ [พระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๑] ให้ลูกจ้างประจำเบิกได้โดยอนุโลมตามอัตราข้าราชการ

ถ้าลูกจ้างเงินเดือน ๘๕๐ บาทขึ้นไป จะให้เบิกอัตราประจำแผนก (วันละ ๒๖ บาท) หรือจะให้เบิกอัตราเสมียนพนักงาน ซึ่งมีเงินเดือน ๕๕๐ - ๑,๓๐๐ บาท (วันละ ๒๐ บาท) จะดีอะไรเป็นหลัก ถ้าเบิกอัตราประจำแผนกได้ เสมียนพนักงานเงินเดือน ๘๕๐ บาทขึ้นไป ไม่ค้อยกว่าลูกจ้างหรือครับ

ตอบ ลูกจ้างประจำซึ่งได้รับค่าจ้างเดือนละ ๘๕๐ บาท อาจเทียบตำแหน่งข้าราชการ ได้มากกว่าหนึ่งตำแหน่ง เจ้าสังกัดจะต้องขอให้กระทรวงการคลังเทียบตำแหน่ง เพื่อประโยชน์ ในการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการให้ก่อน แต่ถ้าจะเบิกอัตราค่าสัปดาห์คงไม่มีปัญหา สำหรับกรณีที่สูงส่ง ถ้าเบิกได้อัตราวันละ ๒๖ บาท ก็เตรียมตัวคืนได้ เพราะดูจากข้อเท็จจริง ที่กระทรวงการคลังเทียบตำแหน่งให้กระทรวงทบวงกรมที่ขอไป ไม่ปรากฏว่า ลูกจ้างอัตรา ค่าจ้าง ๘๕๐ บาทได้เทียบกับตำแหน่งประจำแผนกเลย กรณีที่เบิกเกินไปก็ต้องปฏิบัติตาม ระเบียบ ๑

๓. ถาม งบกลาง ค่าช่วยการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล จะเบิกข้ามปีงบประมาณได้ หรือไม่ เช่น บัวยวันที่ ๒๐ ก.ย. - ๓๐ ก.ย. ตั้งเบิกกันยายนไม่ทัน

ตอบ เบิกได้ครับ

ตอบสมาชิกจังหวัดฉะเชิงเทรา

ถาม ผมมีความข้องใจเกี่ยวกับการเบิกค่าน้ำมันใช้กับรถยนต์ส่วนตัวในการไป ราชการ ตามหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ นว. ๘๗๐๐/๒๔๘๘ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๔๘๘ และที่ ๕๕๑๘/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๐๓ ว่าหนังสือดังกล่าวยกเลิกแล้วหรือยัง เพราะในหนังสือดังกล่าว นายเลื่อน ยอดวิมล ไปราชการอำเภอหัวหินเบิกค่าน้ำมันรถยนต์ ได้ แต่คำตอบวารสารข้าราชการปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๐ ตอบสมาชิกจังหวัดชัยนาทว่าเบิกได้ เฉพาะเดินทางไปราชการในจังหวัดพระนครและธนบุรีเท่านั้น จึงเป็นปัญหาว่า สมมุติว่าผม เอรารถยนต์ส่วนตัวไปราชการตรวจราชการตามอำเภอต่างๆ ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จะเบิก ค่าน้ำมันได้หรือไม่ ตามหนังสือ ที่ ๕๕๑๘/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๐๓

ตอบ เกี่ยวกับการเบิกเงินค่าน้ำมันรถยนต์นั้น ถ้าเป็นรถประจำตำแหน่งหรือรถประจำตัว เบิกไม่ได้ครับ ไม่ว่าในกรณีใด แต่ถ้าเป็นรถส่วนตัวเบิกได้เฉพาะการเดินทางในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

สำหรับท่านนั้น เมื่อไปราชการในท้องที่จังหวัดฉะเชิงเทราจึงเบิกค่าน้ำมันไม่ได้

ตอบสมาชิกจังหวัดอุดรธานี

ผมมีข้อข้องใจเกี่ยวกับการเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลและค่าเล่าเรียนบุตร ขอเรียนถามดังนี้

ถาม นาย ก. เป็นข้าราชการ บัณฑิตต้องเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล ต้องเสียค่ายาและค่าห้องพิเศษ ในขณะที่เดียวกัน บุตรที่กำลังศึกษาอยู่ก็ต้องชำระเงินค่าเล่าเรียน แต่ยังไม่ได้นำใบเสร็จรับเงินไปยื่นขอเบิกเงินค่าช่วยเหลือ นาย ก. ได้ตายไปเสียก่อน อยากทราบว่า เงินค่ารักษาพยาบาลและเงินค่าเล่าเรียนบุตร จะเบิกได้หรือไม่ และใครจะเป็นผู้ยื่นเรื่องราวขอเบิกแทน

ตอบ เบิกได้ครับ โดยให้ทายาท หรือผู้จัดการมรดกของนาย ก. เป็นผู้ยื่นคำขอเบิกเงินดังกล่าว

หมายเหตุ วารสารข้าราชการขอขอบคุณท่านสมาชิกเลขที่ ๑๓๓ อย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาทักท้วงข้อผิดพลาดในการตอบปัญหาครั้ง ในวารสารข้าราชการฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ หน้า ๕๐ บรรทัดสุดท้ายความว่า ตอบ ครบวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๐ ครับ นั้น ที่ถูกต้องจะเป็น ตอบ ครบวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๑ ครับ จึงขอได้โปรดเข้าใจตามนี้ด้วยครับ

พระราชบัญญัติ

จัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ ๘)

พ.ศ. ๒๕๑๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒

เป็นปีที่ ๒๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้ มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ ๘)

พ.ศ. ๒๕๑๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๑๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖ สำนักนายกรัฐมนตรี มีส่วนราชการดังนี้

- (๑) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๒) สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี
- (๓) สำนักงบประมาณ
- (๔) สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
- (๕) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
- (๖) สำนักงานคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีอากร
- (๗) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสินค้าขาออก
- (๘) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- (๙) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- (๑๐) สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๑๑) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
- (๑๒) สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- (๑๓) สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- (๑๔) สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ

- (๑๕) สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ
- (๑๖) สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
- (๑๗) กรมประชาสัมพันธ์
- (๑๘) กรมประมงลุ่มน้ำกลาง
- (๑๙) กรมอู่ศูนย์มหาวิทยาลัย
- (๒๐) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (๒๑) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- (๒๒) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (๒๓) มหาวิทยาลัยมหิดล
- (๒๔) มหาวิทยาลัยศิลปากร
- (๒๕) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- (๒๖) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- (๒๗) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- (๒๘) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ส่วนราชการตามมาตรานี้เป็นทบวงกรมเมือง มีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๑๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๘ อ.ก.พ. สำนักนายกรัฐมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน อธิบดีและหัวหน้าส่วนราชการซึ่งมีฐานะเป็นกรม นอกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นอนุกรรมการโดยตำแหน่ง ให้ อ.ก.พ. นี้เลือกตั้งเลขานุการหนึ่งคน และ อ.ก.พ. นี้ทำหน้าที่ อ.ก.พ. กระทรวง อ.ก.พ. ตามมาตรานี้ นอกจากมีหน้าที่ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนแล้ว ให้มีหน้าที่ช่วย อ.ก.พ. ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นด้วย”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ถ. กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ พ.ร.บ. นี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๖ ตอนที่ ๑๗ วันที่ ๑ มี.ค. ๒๕๑๒

กฎ ก.พ.

ฉบับที่ ๕๕๙ (พ.ศ. ๒๕๑๒)

ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๗
ว่าด้วยการเทียบตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) และมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน
พ.ศ. ๒๔๘๗ ก.พ. ออกกฎ ก.พ. ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎ ก.พ. นี้ให้ใช้บังคับแก่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำนักนายกรัฐมนตรี

ข้อ ๒ ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น ให้กำหนดเทียบกับตำแหน่งข้าราชการพลเรือน ดังต่อไปนี้

<u>ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น</u>	<u>เทียบกับตำแหน่ง</u>
เลขานุการคณะ	หัวหน้ากอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	หัวหน้ากอง
หัวหน้าภาควิชา	ผู้อำนวยการกอง
คณบดี	รองอธิบดี

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒

(ลงชื่อ) จอมพล ถ. กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี ประธาน ก.พ.

หมายเหตุ กฎนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๖ ตอนที่ ๑๕ วันที่ ๒๐ ก.พ. ๒๕๑๒

กฎ ก.พ.

ฉบับที่ ๖๐๐ (พ.ศ. ๒๕๑๒)

ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๗
ว่าด้วยการเทียบตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในสำนักผังเมือง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๔) และมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๗ ก.พ. ออกกฎ ก.พ. ไว้ดังต่อไปนี้
ข้อ ๑ กฎ ก.พ. นี้ให้ใช้บังคับแก่สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
ข้อ ๒ ให้ยกเลิกกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๔๗๘ (พ.ศ. ๒๕๐๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๙๗
ข้อ ๓ ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นให้กำหนดเทียบกับตำแหน่งข้าราชการพลเรือน และให้กำหนดตำแหน่ง ซึ่งเป็นตำแหน่งผู้บังคับบัญชาส่วนราชการดังต่อไปนี้

<u>ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น</u>	<u>เทียบกับตำแหน่ง</u>	<u>เป็นตำแหน่งผู้บังคับบัญชา</u>
นายช่างผังเมืองโท	หัวหน้าแผนก	
นายช่างผังเมืองเอก	หัวหน้ากอง	
เลขานุการกรม	„	สำนักงานเลขานุการในฐานะหัวหน้ากอง
นายช่างผังเมืองพิเศษ	ผู้อำนวยการกอง	
รองผู้อำนวยการสำนักผังเมือง	รองอธิบดี	
ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง	อธิบดี	สำนักผังเมืองในฐานะอธิบดี

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒

(ลงชื่อ) จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี ประธาน ก.พ.

หมายเหตุ กฎนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๖ ตอนที่ ๕ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๑๒

ระเบียบ

ที่ สร. ๐๔๐๑/ว. ๑๐

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

เรื่อง การโอนเงินเดือนข้าราชการเป็นกรณีพิเศษ

เรียน เวียดนามกระทรวงทบวงกรม

อ้างถึง หนังสือ ที่ สร. ๐๔๐๑/ว. ๑๑๘ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๑

ตามที่ได้อนุมัติคณะรัฐมนตรีให้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การโอนเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษ ๒ ชั้น แก่ข้าราชการที่ไปปฏิบัติงานปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ดังนี้

๑. ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ไม่เกินร้อยละ ๖

๒. ข้าราชการต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร ไม่เกินร้อยละ ๑๐ ความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น

บัดนี้ กองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์รายงานมา เนื่องจากการขอเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การโอนเงินเดือนดังกล่าวได้กระทำสืบเนื่องมาจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๑ ให้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การโอนเงินเดือนข้าราชการตามข้อเสนอของกระทรวงการคลัง ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๑๒ (พิจารณาบำเหน็จ ประจำปี ๒๕๑๑) ด้วยเหตุนี้กองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ จึงใคร่ขออนุมัติให้ใช้จำนวนโควตาบำเหน็จ ๒ ชั้น ของข้าราชการชั้นสัญญาบัตรที่ไปปฏิบัติงานปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ร้อยละ ๖ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๑๒ (พิจารณาบำเหน็จตามผลงานประจำปี ๒๕๑๑) เป็นต้นไป จึงเสนอมาเพื่อพิจารณา

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ ลงมติอนุมัติ
จึงขอขึ้นบัญชีมา

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง—สูง

(ลงชื่อ) มนูญ บริสุทธี

(นายมนูญ บริสุทธี)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองกลาง

ที่ สร. ๐๔๐๒/ว. ๑๒

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

เรื่อง การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

เรียน กระทรวงทบวงกรมต่างๆ

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. ๐๔๐๒/ว. ๑๑๗ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๑

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๑ ให้พนักงานรัฐวิสาหกิจสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่เสียก่อน แต่ถ้าผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว ต้องออกจากตำแหน่งหน้าที่ในรัฐวิสาหกิจตั้งแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรกภายหลังที่ได้รับเลือกตั้ง หรือตั้งแต่วันเข้ารับหน้าที่อันเป็นวันเริ่ม

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทน ฯลฯ และให้กระทรวงทบวงกรมต่างๆ สั่งการให้รัฐวิสาหกิจในสังกัดปฏิบัติและดำเนินการตามมติต่อไป ในการนี้ ถ้าจำเป็นจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับหรือระเบียบของรัฐวิสาหกิจ ก็ให้ดำเนินการต่อไปด้วย นั้น

บัดนี้ ได้มีรัฐวิสาหกิจบางแห่งได้ร้องเรียนมาว่า การให้พนักงานรัฐวิสาหกิจบางตำแหน่งที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนต้องออกจากตำแหน่งหน้าที่ในรัฐวิสาหกิจตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวโดยเคร่งครัด อาจเป็นเหตุให้งานของรัฐวิสาหกิจที่พนักงานรัฐวิสาหกิจผู้นั้นเป็นผู้ดำเนินการอยู่หยุดชะงักลง ไม่บรรลุผลตามโครงการที่วางไว้ และอาจเกิดความเสียหายขึ้นได้ จึงขอให้พิจารณาผ่อนผันในเรื่องนี้บ้าง

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ เห็นว่า อาจมีกรณีตามที่ร้องเรียนมานั้นเกิดขึ้นได้ จึงลงมติว่าการที่จะให้พนักงานรัฐวิสาหกิจผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนออกจากตำแหน่งหน้าที่ในรัฐวิสาหกิจหรือไม่ นั้น ให้แต่ละรัฐวิสาหกิจพิจารณาตามความเหมาะสม ถ้ามีความจำเป็น ก็ให้คงปฏิบัติงานต่อไปตามเดิมได้

จึงขอขึ้นย่นมา.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) มนูญ บริสุทธิ์
(นายมนูญ บริสุทธิ์)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองการประชุมคณะรัฐมนตรี

ที่ สว. ๐๔๐๓/ว. ๑๓

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

เรื่อง ระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๒

เรียน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือ ที่ สว. ๐๔๐๓/ว. ๕๖ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาระเบียบดังกล่าวข้างต้น

ตามที่ได้ส่งระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน พ.ศ. ๒๕๑๑ และระเบียบว่าด้วยบัตรประจำตัวผู้ได้รับพระราชทานเหรียญราชการชายแดน พ.ศ. ๒๕๑๑ มาเพื่อถือปฏิบัติ นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน ดังสำเนาระเบียบฯ ที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงขอขียนเข้ามา เพื่อถือปฏิบัติต่อไป.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) มนูญ บริสุทธิ์
(นามมนูญ บริสุทธิ์)
เลขาธิการคณะกรรมการ

กองนิติธรรม

(สำเนา)

ระเบียบ

ว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน
และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๑๒

โดยที่เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้วางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๒”

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ ๓ (ก) แห่งระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน พ.ศ. ๒๕๑๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ถ้าบุคคลดังกล่าวใน (ก) ปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานใดที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติให้ได้รับการยกเว้น โดยไม่ถือระยะเวลาการปฏิบัติราชการชายแดนตาม (ข) ก็ให้พิจารณาขอพระราชทานตามผลแห่งการปฏิบัติงานสำเร็จสมความมุ่งหมายของทางราชการ ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๒ เดือน”

ข้อ ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของข้อ ๕ แห่งระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเหรียญราชการชายแดน สิทธิของผู้ได้รับพระราชทาน และการเรียกเหรียญและบัตรเหรียญราชการชายแดนคืน พ.ศ. ๒๕๑๑

“สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติราชการชายแดนลับที่สุด โดยมีรัฐมนตรีเจ้าสังกัดรับรองผลการปฏิบัติงาน ก็ไม่ต้องกรอรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่ราชการชายแดนที่ได้รับมอบหมายตามข้อ ๕ และผลการปฏิบัติราชการชายแดนตามข้อ ๘ และไม่ต้องส่งเอกสารประกอบตามข้อ ๘ ของแบบที่กำหนดไว้ท้ายระเบียบนี้”

(๘)

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 วารสารข้าราชการ

ข้อ ๔ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒

(ลงนาม) จอมพล ถนอม กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

ที่ สว. ๐๕๐๓/ว. ๔

สำนักงาน ก.พ.

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

เรื่อง การรับรองปริญญาของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

เวียน (เวียนกระทรวงทบวงกรม)

ด้วย ก.พ. ได้ลงมติรับรองปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตรจารย์แพทย์) ของคณะแพทยศาสตร์
และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ว่าเป็นปริญญาซึ่งอาจบรรจผู้สำเร็จการศึกษาเข้ารับราชการได้ตามข้อ
๕ (๒) แห่งกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๔๘๒ (พ.ศ. ๒๕๐๘)

จึงเวียนมาเพื่อทราบ และโปรดแจ้งให้กรมในสังกัดทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) พันเอก จินดา ณ สงขลา

(จินดา ณ สงขลา)

เลขาธิการ ก.พ.

กองวิชาการและสอบได้

การดูแลระมัดระวังข้าราชการให้ปฏิบัติตามวินัย

โดย พ.ต.อรรถ วิชัยกุล

ในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยข้าราชการพลเรือน นอกจากกฎหมายกำหนดให้ข้าราชการต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ กฎหมายยังได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่ดูแลระมัดระวังข้าราชการในบังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามวินัยด้วย หากปรากฏว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทำผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาก็ต้องจัดการลงโทษ

มักจะมีผู้กล่าวอยู่เสมอว่า ระบบข้าราชการพลเรือนของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยข้าราชการ มุ่งหนักไปในทางบังคับให้ลงโทษข้าราชการผู้ทำผิด ระเบียบข้าราชการพลเรือนไม่เปิดช่องหรือสนับสนุนให้มีการจัดระบบวินัยข้าราชการพลเรือนไปในทางป้องกันหรือในทางที่ส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัยดีขึ้น โดยไม่ต้องมีการลงโทษข้าราชการ ซึ่งก็เป็นความคิดที่ถูกต้องอย่างยิ่งแต่เพียงส่วนเดียว เพราะวาระบบวินัยนั้น การลงโทษข้าราชการเป็นแต่เพียงการกระทำที่ตอบแทนต่อผลแห่งการทำผิดเท่านั้น จึงเป็นเพียงส่วนเดียวหรือส่วนหนึ่งของระบบวินัย

ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นเนื่องมาจากความเข้าใจในคำว่า "วินัยข้าราชการ" นั้น หมายถึงแต่เพียงการลงโทษข้าราชการผู้ทำผิดวินัยอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น บางท่านอาจเข้าใจเลยไปถึงว่าวินัยข้าราชการก็คือโทษอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ ไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือลดขั้นเงินเดือน ตัดเงินเดือน ภาคทัณฑ์ และประการสำคัญหากได้ดูระเบียบข้าราชการพลเรือนโดยดีถ้วนแล้ว พอจะมองเห็นได้ว่า ผู้บังคับบัญชามักมองข้ามหน้าที่ประการสำคัญที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ดูแลระมัดระวังข้าราชการในบังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามวินัย

ในข้อนี้จะเห็นได้ถึงเจตนารมณ์ของระเบียบข้าราชการพลเรือนพอสมควรว่า ได้วางระบบวินัยข้าราชการไว้เป็นลำดับแล้วว่า ตัวข้าราชการเองก็ต้องเป็นผู้รักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้บังคับบัญชาก็มีหน้าที่ที่จะต้องคอยดูแลระมัดระวังข้าราชการให้ปฏิบัติตามวินัย

ถ้าหากข้าราชการยังคงฝ่าฝืนวินัย ทั้งๆ ที่ผู้บังคับบัญชาได้คอยดูแลกวดขันอยู่แล้ว ก็จะจำเป็นอยู่เองที่กฎหมายจะต้องบังคับให้มีการลงโทษข้าราชการ ระเบียบข้าราชการพลเรือนจึงได้วางกฎเกณฑ์ให้สามารถจัดระบบวินัยข้าราชการให้สมบูรณ์ได้อยู่แล้ว

ปัญหาจึงมีต่อไปว่า ผู้บังคับบัญชาจะควรทำอย่างไรที่เรียกว่า **ดูแลระมัดระวังข้าราชการให้ปฏิบัติตามวินัย** ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากในการที่จะหาคำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์ได้ แต่อย่างไรก็ดี หากได้ลองศึกษาข้อเท็จจริงแห่งการทำผิดต่างๆ เท่าที่ปรากฏมาเทียบเคียงกับหลักการที่ท่านผู้รู้ได้จัดทำขึ้นเป็นคู่มือสำหรับผู้บังคับบัญชาที่ใช้อยู่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย (Supervisor's handbook, "A Guide to Employee Discipline" Prepared By: California State Personnel Officer's Council and the Standards and Surveys Division of the California State Personnel Board) แล้วพอที่ประมวลมาเป็นคำตอบเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้บังคับบัญชา ผู้สนใจในการที่จะป้องกันมิให้ข้าราชการประพฤติดังวินัย มากกว่าการลงโทษผู้ทำผิดวินัยดังนี้

ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่และความรับผิดชอบอันสำคัญยิ่งในการที่จะช่วยให้ข้าราชการเป็นผู้รักษาวินัยที่ดี หรือที่จะช่วยให้ข้าราชการมีวินัย ถ้าหากผู้บังคับบัญชาสนใจในเบื้องต้นถึงการที่จะดูแลให้ข้าราชการปฏิบัติตามวินัยแล้ว ปัญหาที่เรียกว่า ผู้บังคับบัญชาจะต้องคอยลงโทษข้าราชการก็ย่อมจะหมดไปจะเกิดความสบายใจทั้งข้าราชการและผู้บังคับบัญชา การปฏิบัติราชการก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำหรับคำว่า "วินัย" ข้าราชการนั้น ไม่ว่าจะทหารหรือพลเรือน อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หมายความว่าความถึงการที่ข้าราชการจะต้องปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของข้าราชการนั้นๆ หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ รวมตลอดถึงการที่จะต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เกิดผลดีจนสุดความสามารถ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดถือประโยชน์ของแผ่นดินเป็นสำคัญ และการที่จะต้องประพฤติตนมิให้เป็นที่น่าเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการด้วย

การที่ข้าราชการจะปฏิบัติตนถูกต้องตามแบบธรรมเนียมหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการได้อย่างไร เพียงใดนั้น ก็ย่อมขึ้นอยู่กับการที่ข้าราชการได้รู้ถึงข้ออันควรปฏิบัติเป็นเบื้องต้นเสียก่อน ทางราชการหรือผู้บังคับบัญชาอาจทำให้ข้าราชการรู้ได้ก็โดยการให้ความรู้แก่ข้าราชการ เพื่อที่ข้าราชการจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง การให้ความรู้โดยวิธีใดนั้นก็ย่อมมีได้หลายวิธีด้วยกัน ดังที่ได้เคยมีบทความเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาปรากฏอยู่ในหน้าวารสาร

ข้าราชการมาแล้ว ส่วนการที่จะให้ความรู้อย่างไร อะไรบ้าง ก็ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของส่วนราชการนั้นๆ ที่จะประสงค์อย่างไร เป็นสำคัญ เป็นต้นว่า นโยบายของกรมไม่ประสงค์ให้มีการอาศัยอำนาจหน้าที่หาประโยชน์ให้แก่ตนเอง ก็อาจที่จะกำหนดนโยบายให้แจ้งชัดเป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่า กรมนี้ไม่ประสงค์ที่จะมีข้าราชการที่ประพฤติตนเช่นนั้นไว้ในราชการ หรืออาจจะอบรมให้ข้าราชการมีทัศนคติไปในทางที่เป็นผลดีแก่ราชการและประเทศชาติเป็นส่วนรวมยิ่งขึ้น ซึ่งอาจกำหนดแบบธรรมเนียม หรือวิธีปฏิบัติขึ้นได้ตามนโยบายในทุกกรณีไม่ว่าเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องร้ายแรง ยกตัวอย่างง่ายๆ อย่างที่บางกรมได้พยายามทำแล้ว และรู้สึกว่าจะได้ผลดี ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็ได้แก่การจัดสถานที่ให้ข้าราชการได้อ่านหนังสือพิมพ์และรับประทานอาหารแปะเป็นส่วนสัปดาห์ตามเวลาอันควร ทำให้เห็นผลโดยชัดแจ้งว่า จะไม่มีข้าราชการอ่านหนังสือพิมพ์ในเวลาปฏิบัติราชการ จะไม่มีด้วยน้ำชากาแฟมาหกเลอะเทอะสถานที่ราชการ หรือในเรื่องที่มีการห้ามออกบัตรเชิญรับประทานอาหารเลี้ยงในกรณีต่างๆ ก็ตัดปัญหาที่มีผู้กล่าวหาว่าออกบัตรเชิญเพื่อหาเงินไปได้ เป็นต้น ซึ่งในข้อนี้พอสรุปเป็นหัวข้อได้ว่า ผู้บังคับบัญชาควรให้ข้าราชการได้รู้ถึงนโยบายอันแน่นอนว่าทางราชการประสงค์ให้ข้าราชการปฏิบัติตนอย่างไร หากทำได้เป็นลายลักษณ์อักษรก็จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น เพราะข้าราชการโดยทั่วไปย่อมอยากที่จะทราบเป็นการล่วงหน้าถึงระเบียบปฏิบัติอันควรยึดถือปฏิบัติอย่างเดียวกัน และเมื่อการปฏิบัติตามระเบียบนั้นๆ จนกลายเป็นนิสัยและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป การที่จะมีใครประพฤติผิดไปจากคนส่วนมากก็จะเป็นของแปลกประหลาดขึ้นมาทันที

สำหรับในด้านการปฏิบัติงานก็มีวิถีทางที่จะช่วยมิให้ข้าราชการประพฤติผิดวินัยเกี่ยวกับการบกพร่องในการปฏิบัติงานจนต้องมีการลงโทษกันได้ โดย ผู้บังคับบัญชาควรจะได้กำหนดเป้าหมายของงานแต่ละงานให้ข้าราชการได้ทราบ และหาทางให้ข้าราชการมีความสนใจที่จะทำงานให้ไปสู่จุดหมายนั้นๆ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคน โดยทำเป็นคู่มือหรือเป็นหนังสือแนะนำอาจจะช่วยได้เป็นอย่างดีประการหนึ่ง ซึ่งในขั้นนี้ควรจะได้มีการตรวจสอบวัดผลของการปฏิบัติงานของข้าราชการว่า ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่ควรเป็นหรือไม่ การกำหนดมาตรฐานนี้หากให้ข้าราชการมีส่วนร่วมในการกำหนดด้วยก็อาจจะทำให้ได้ผลดีกว่าที่ผู้บังคับบัญชาจะกำหนดแต่ฝ่ายเดียว เพราะไม่มีใครหลีกเลี่ยงความจริงที่ควรจะมีควรจะเป็นไปได้

การที่ข้าราชการจะทำงานให้ได้มาตรฐานไปสู่เป้าหมายนั้น ผู้บังคับบัญชาจะต้องช่วยทำให้การทำงานเป็นไปโดยมีชีวิตชีวา ซึ่งในเรื่องนี้ก็ได้มีการเขียนไว้แล้วในวารสารฉบับก่อน ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับข้าราชการ คือผู้บังคับบัญชาจะต้องช่วยให้ข้าราชการตั้งอกตั้งใจทำงาน ไม่ว่าจะทางสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความสะดวกสบายของสถานที่ราชการหรือทางจิตใจ มีบางท่านกล่าวว่า การที่ผู้บังคับบัญชาแสดงความยินดีหรือชมเชยในการที่ข้าราชการปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้น ทำให้ข้าราชการมีวินัยดีกว่าการลงโทษข้าราชการผู้ประพฤติผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความคับใจไม่ว่าในเรื่องวิธีการทำงาน หรือปัญหาใด ๆ ของข้าราชการ ข้าราชการย่อมจะภูมิใจที่จะมีผู้บังคับบัญชาที่มีใจกว้างพอที่จะรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่ข้าราชการอยากแสดงออกให้ฟัง ผู้บังคับบัญชาที่มีใจกว้างพอเท่านั้นที่ข้าราชการจะมาปรับทุกข์ด้วย ซึ่งในขั้นนี้ผู้บังคับบัญชาควรจะหาทางแก้ไขให้เท่าที่ทำได้ หากตนเองทำไม่ได้ก็ควรเสนอผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปอีก ผู้บังคับบัญชาควรปรับปรุงสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ข้าราชการเคืองครั่นคร้ามใจทันทีเมื่อจำเป็น

ข้อเสนอประการสำคัญที่จะทำให้ข้าราชการประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยที่ดีหรือไม่นั้น ประการสำคัญอีกประการหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้บังคับบัญชาเองโดยเฉพาะ คือ ผู้บังคับบัญชาจะต้องทำตัวอย่างที่ดี ให้ข้าราชการประพฤติตาม เพราะข้าราชการย่อมจะคอยมองผู้บังคับบัญชาและปฏิบัติตามตัวอย่างอยู่แล้ว ผู้บังคับบัญชาจะกำหนดนโยบายหรือวางแผนดีอย่างไร หากผู้บังคับบัญชาไม่ทำตัวอย่างที่ดีให้เห็นแล้วย่อมเป็นการยากที่ข้าราชการจะปฏิบัติตาม ข้อนี้เห็นจะไม่ต้องกล่าวมาก เพราะคนไทยได้มีการสั่งสอนกันมาแต่เล็กแต่น้อยแล้วเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ใหญ่และผู้ nhỏ หากมองย้อนหรือระลึกถึงคำโบราณเก่า ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายก็พอจะเตือนสติได้ หรือหากลืมนึกไปก็ลองมองรอบตัวเราเองก็อาจจะพอมองเห็น

การปกครองบังคับบัญชาข้าราชการโดยให้ความเป็นธรรมไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เป็นข้อหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการเกิดความเคารพนับถือในตัวผู้บังคับบัญชา หากปรากฏความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้นแล้วไม่รีบแก้ไข ข้าราชการจะยึดถือว่า นั่นคือข้อที่ข้าราชการควรปฏิบัติเมื่อนาน ๆ ไปเรื่องเล็กน้อยก็จะกลายเป็นเรื่องใหญ่ ความสามัคคีก็จะกลายเป็นความแตกแยกเป็นหมู่เป็นพวกขึ้น การลงโทษข้าราชการหรือการให้ความดีความชอบข้าราชการอันเนื่อง

มาจากมูลเหตุอย่างเดียวกันไม่ควรจะแตกต่างกัน การที่ผู้บังคับบัญชาไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ข้าราชการ ทำให้ข้าราชการหมดความเลื่อมใสในตัวผู้บังคับบัญชา และทำให้จิตใจของข้าราชการเองเสื่อมไปด้วย ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่มั่นใจว่าตนได้ให้ความเป็นธรรมแก่ข้าราชการพอ ควรจะได้ปรึกษากับผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปอีกกว่าที่ตนทำไปนั้นสมควรแล้วหรือไม่

ถ้าหากได้พยายามปฏิบัติตามหัวข้อต่างๆ แล้ว แต่ยังมีข้าราชการประพฤติผิดวินัยอยู่จะอย่างไรดี ข้อนี้เห็นจะเป็นปัญหาข้อสุดท้ายของการพยายามที่จะไม่ลงโทษข้าราชการทางวินัย ข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็มีอยู่ว่า ผู้บังคับบัญชาควรพยายามหาสาเหตุแห่งการประพฤติผิดวินัยและหาทางขจัดให้หมดไปเสียก่อน ที่ข้าราชการผู้นั้นจะทำผิดซ้ำอีก ทั้งนี้ ก็โดยมีเหตุผลว่า การลงโทษข้าราชการเป็นการกระทำต่อผลเท่านั้น ไม่ใช่ทางที่จะป้องกันมิให้การทำผิดเกิดขึ้นอีก วิธินหาสาเหตุและกำจัดสาเหตุแห่งการทำผิดนั้น อาจทำได้โดยการพุดจาหาทางกับผู้ประพฤติผิดเอง อันเป็นการทำความเข้าใจกันระหว่างผู้บังคับบัญชา กับข้าราชการเพื่อหาทางที่จะป้องกันมิให้มีการประพฤติผิดวินัยซ้ำอีก

โดยสรุปแล้ว พอที่จะกล่าวได้ว่าระบบข้าราชการพลเรือนในปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยข้าราชการนั้น ได้มีระเบียบข้าราชการพลเรือน วางแนวทางไว้ให้สามารถที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับวินัยข้าราชการให้เป็นที่สมบูรณ์ในทางที่จะช่วยกันดูแลให้ข้าราชการมีวินัยดี โดยไม่ต้องลงโทษได้อยู่แล้ว แต่เมื่อได้พยายามแล้วยังไม่ได้ผล ก็จำเป็นต้องลงโทษ ซึ่งก็มีหลักการสำคัญเกี่ยวกับการลงโทษอยู่เช่นกันว่า การพิจารณาลงโทษผู้ทำผิดนั้น จะต้องรับคำเนิการโดยเด็ดขาดฉบับปล้น และให้ความเป็นธรรม โดยลงโทษให้ไต่ระดับตามความเหมาะสมแห่งกรณีความผิด

ก้านบัวบอกถักต้น

ชลธาร

มารยาทส่อสันดาน

ชาติเชอ

โฉดฉลาดเพราะคำขาน

ควรทราบ

หย่อมหญ้าเหี่ยวแห้งเรอ

บอกร้ายแสดงดิน

- โคลงโลกนิติ -

ความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ทางการเงินของข้าราชการ

โดย อุทัย หิรัญโต

กล่าวกันว่า “ความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ที่สุดของข้าราชการทุกระดับ ทุกคน ทุกประเภท และทุกตำแหน่งหน้าที่ คือการรับใช้ประชาชน หรือการสร้างความสุขให้แก่ประชาชนและร่วมมือกันพัฒนาบ้านเมือง” คำกล่าวนี้แม้จะเป็นหลักการ หรืออุดมคติไปสักหน่อยก็ตาม แต่ก็ใช่อุดมคติที่ข้าราชการทุกคนจะพึงมีเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าข้าราชการไม่รับผิดชอบต่อประชาชนและบ้านเมืองเสียแล้ว ประเทศชาติก็จะหมดสิ้นความเจริญ อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบของข้าราชการนั้น เป็นเรื่องใหญ่และมีขอบเขตกว้างขวางเป็นอันมาก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ข้าราชการมีเรื่องที่จะต้องรับผิดชอบต่อมากมาย อาทิ ต้องรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบต่อหน่วยงาน รับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น ในบรรดาความรับผิดชอบที่ข้าราชการมีอยู่นั้น ผู้เขียนเห็นว่าความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ทางการเงิน เป็นความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ และมีความสำคัญต่อข้าราชการเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนจึงใคร่จะนำเรื่องนี้มาเสนอ แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องนี้โดยพิสดารต่อไป เห็นควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” เสียก่อนว่า หมายถึงอะไร มีขอบเขตกว้างขวางเพียงไร

“ความรับผิดชอบ” (Responsibility) ในวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึงการรับผิดชอบต่อที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ โดยเหตุนี้เมื่อพูดถึงความรับผิดชอบ จึงมักจะกล่าวถึง “อำนาจหน้าที่” ด้วยเสมอ คือเรามักจะเรียกรวมๆ กันไปว่า อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่เป็นรากฐานของการบริหารงานทั้งปวง หรือการปฏิบัติราชการทุกชนิด ถ้าไม่มีอำนาจหน้าที่ตามปรกติเราก็มิต้องรับผิดชอบ หรือทำงานนั้นไม่ได้ ชินทำไปอาจมีความผิด

เช่น ผู้ที่มีใช้ตำราจะจับกุมคุมขังบุคคลอื่นมิได้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน เมื่อมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้น เราจึงมักจะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ด้วยเสมอ อำนาจหน้าที่ที่บุคคลมีนี้อาจจะได้มาโดยกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน หรือจากการมอบให้โดยผู้บังคับบัญชาระดับเหนือก็ได้ ที่เรียกว่า “การมอบอำนาจหน้าที่”

เมื่อข้าราชการหรือบุคคลมีอำนาจหน้าที่จะต้องปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว เขาก็ย่อมจะทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้โดยสมบูรณ์ และผลที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นประการใด ผู้ปฏิบัติจะต้องรับผิดชอบ จะบอกปฏิเสธไม่รับรู้ว่าได้ไม่ อย่างไรก็ดี เกี่ยวกับความรับผิดชอบของข้าราชการนี้ มีเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจอีกสักเล็กน้อยว่า ความรับผิดชอบของข้าราชการจะมีได้ก็ต่อเมื่อข้าราชการผู้นั้นมีอำนาจหน้าที่ หากไม่มีอำนาจหน้าที่ ก็หามีความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ไม่ และอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่นั้นต้องเป็นอำนาจหน้าที่ราชการ ถ้าเป็นอำนาจหน้าที่อื่น ๆ มิใช่อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่จริง ๆ และได้กระทำไปโดยไม่มีอำนาจหน้าที่ เช่น นาย ก. เป็นปลัดอำเภอซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ในการรับเงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตออกรูปขึ้น แต่นาย ก. รับเงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตออกรูปขึ้น แล้วยกยอกเอาเงินนั้นไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียดังนี้ นาย ก. ก็หามีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ไม่ เพียงแต่มีความผิดฐานยกยอกเงินธรรมดาเท่านั้น ซึ่งมีโทษน้อยกว่าผู้ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง แต่ถ้านาย ก. เป็นปลัดอำเภอได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่รับเงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตออกรูปขึ้น และนาย ก. ได้ยกยอกเงินนั้น นาย ก. ย่อมมีความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์ในตำแหน่งหน้าที่ซึ่งมีโทษสูงกว่าบุคคลธรรมดา ยกยอก

ฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงความรับผิดชอบในตำแหน่งหน้าที่ทางการเงินของข้าราชการ ก็หมายความว่า ข้าราชการผู้นั้นมีอำนาจหน้าที่ราชการเกี่ยวกับการเงิน การปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการเงินถ้าหากเกิดผลเสียหาย เช่น เงินที่รับผิดชอบสูญหายไป ต้องรับผิดชอบในฐานะเจ้าพนักงานกระทำผิดต่อหน้าที่ ผู้เขียนจึงใคร่จะศึกษาเรื่องนี้ โดยการอาศัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลได้วางบรรทัดฐานไว้เพียงแง่เดียว กล่าวคือ จะหยิบยกเอาคดีที่ฟ้องร้องกันถึงโรงศาล และศาลฎีกาได้พิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วมาเป็นตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์และอธิบาย ทั้งนี้ เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างแท้จริง

คดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของข้าราชการในทางการเงินที่น่าสนใจมาก คือ คดีที่ปรากฏตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๑๒/๒๕๐๗ ระหว่างพนักงานอัยการร้อยเอ็ด โจทก์ กับนายประคิษฐ์ ศิรินนทิกุล จำเลย คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า ระหว่างวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๑ ถึงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๐๓ จำเลยรับราชการในตำแหน่งเสมียนตราเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มีหน้าที่รับจ่ายเงินและจัดทำบัญชีต่างๆ ของทางราชการ จำเลยได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เก็บเงินจำหน่ายพระเครื่อง ๒๕ พุทธศตวรรษ จำเลยได้บังอาจทุจริตยกยอกเงินดังกล่าวเสีย โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยคืนเงิน ๘,๑๕๐ บาทแก่อำเภอ ศาลจังหวัดร้อยเอ็ดพิจารณาแล้วเห็นว่า การจำหน่ายพระเครื่องเป็นหน้าที่ราชการของจำเลยซึ่งเป็นเสมียนตราอำเภอ แต่รูปคดียังไม่พอพียงว่าจำเลยรับเงินค่าขายพระเครื่อง และยกยอกเงินนั้นเสียตามฟ้อง จึงพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยยกยอกเงินค่าขายพระเครื่องไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสีย ๘,๑๕๐ บาทจริงตามฟ้อง แต่เห็นว่าพยานโจทก์ยังไม่พอพียงว่าจำเลยได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่จำหน่ายพระเครื่องของอำเภอจากนายอำเภอ จึงไม่มีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานยกยอกเงินในตำแหน่งหน้าที่ราชการ มิใช่การที่จำเลยใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ราชการทำการทุจริต หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบดังที่โจทก์กล่าวหา จำเลยคงทำความผิดฐานยกยอกเงินธรรมดา จึงพิพากษาให้จำคุกและให้คืนเงิน ๘,๑๕๐ บาท

โจทก์ฎีกาให้ลงโทษจำเลยฐานเป็นเจ้าพนักงานทำการยกยอกเงินในตำแหน่งหน้าที่ราชการ และใช้ตำแหน่งหน้าที่กระทำการทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๔๗ ศาลฎีกาตรวจสำนวนและได้ประชุมปรึกษาคดีแล้ว ทางพิจารณาได้ความว่า เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๐๐ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดได้รับพระเครื่องจากคณะกรรมการจัดสร้างพระเครื่อง ๒๕ พุทธศตวรรษมาจำหน่ายแก่ราษฎร ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบหมายให้นายอำเภอสุวรรณภูมิรับไปจำหน่าย ๕,๕๐๐ องค์ ขณะนั้นนายสาคร นายอำเภอ ตึกราชการอบรมอาสาสมัครศึกษาคืนแดนอยู่ที่จังหวัด นายเฉลียวปลัดอำเภอจึงไปรับพระเครื่องแทน เมื่อกลับมาถึงอำเภอนายอำเภอได้แบ่งพระเครื่องให้ร้อยตำรวจโทโกศล หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอสุวรรณภูมิ รับไปจำหน่าย ๑,๐๐๐ องค์ ส่วนที่เหลืออีก ๔,๕๐๐ องค์ นายเฉลย้นำไปจำหน่ายเองทางอำเภอ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๐๐ นายเจดีย์ต้องไปรับการอบรมที่จังหวัดพระนคร จึงได้มอบพระเครื่องที่เหลือกับเงินสด ๑๐๐ บาท กับบัญชีลูกหนี้ซื้อเชื่อพระเครื่องให้จำเลย ซึ่งรับราชการเป็นเสมียนตราอำเภออยู่ในขณะนั้น จัดการจำหน่ายพระเครื่องแทน ครั้นต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งให้อำเภอรวบรวมเงินและส่งพระเครื่องที่จำหน่ายเหลือคืน จำเลยไปขอรับพระเครื่องคืนจากร้อยตำรวจโทโกศล ๆ จำหน่ายได้ ๒๖ องค์ คงเหลือ ๘๗๔ องค์ ให้จำเลยรับไป ต่อมาจำเลยถูกย้ายไปรับราชการอำเภออื่น มีผู้มารับตำแหน่งแทน คือนายสุพจน์ นายสุพจน์ได้รวบรวมพระเครื่องที่เหลือจำหน่ายและรวบรวมเงินส่งผู้ว่าราชการจังหวัด ปรากฏผลในที่สุดว่าจำเลยได้ยกยอดพระเครื่องไป ๘๑๔ องค์ คิดเป็นเงิน ๘,๑๕๐ บาท

โจทก์ฎีกาว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานเจ้าพนักงานทำการยกยอกเงิน ในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ ศาลฎีกาพิจารณาว่า การจำหน่ายพระเครื่องนี้เป็นเรื่องที่คณะกรรมการจัดสร้างพระเครื่องในงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ สร้างพระเครื่องขึ้นแล้วส่งไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดต่าง ๆ ช่วยจัดการจำหน่าย จึงเป็นงานพิเศษไม่มีระเบียบแบบแผนของทางราชการวางไว้แต่ประการใด คงมีแต่ระเบียบว่าด้วยการเบิกจ่ายพระเครื่อง ซึ่งคณะกรรมการ ฯ ได้กำหนดขึ้นไว้ และกระทรวงมหาดไทยได้ส่งไปให้จังหวัดต่าง ๆ ถือปฏิบัติตามข้อ ๒ แห่งระเบียบกำหนดว่า พระเครื่องที่ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งจ่ายให้อำเภอรับไปจำหน่ายให้อยู่ในความรับผิดชอบของนายอำเภอ ปลัดกิ่งอำเภอ หัวหน้าสถานีตำรวจ ฯลฯ ไม่ได้ระบุว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของเสมียนตราอำเภอเลย ตามโจทก์ฟ้องกล่าวว่าจำเลยได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้มีหน้าที่จำหน่ายพระเครื่องรายนี้ แต่ทางพิจารณาไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ทำหน้าที่นั้นแทน ขณะที่จังหวัดจ่ายพระเครื่องให้อำเภอรับไปจำหน่ายนั้น นายอำเภอติตราสารอบรมอาสาสมัครชาตินแดนอยู่ที่จังหวัดร้อยเอ็ด ต่อมาครั้นเมื่อนายอำเภอเสร็จจากการอบรมแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่านายอำเภอได้มอบหมายให้จำเลยมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจำหน่ายพระเครื่องนี้แต่ประการใด เหตุที่จำเลยเข้าไปเกี่ยวข้องกับกรจำหน่ายพระเครื่องรายนี้ ปรากฏตามคำให้การของนายเจดีย์ปลัดอำเภอและนายสัมฤทธิ์เสมียนมหาดไทยว่า เพราะนายเจดีย์ผู้จำหน่ายพระเครื่องมาแต่แรกจะไปอบรม

ที่จังหวัดพระนคร นายเจดีย์จึงมอบพระเครื่องที่เหลือและบัญชีลูกหนี้ให้จำเลย โดยให้จำเลยทำใบรับไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งนายเจดีย์กับจำเลยทำไว้เป็นส่วนตัว และว่าขณะนั้นนายอำเภอที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ มิใช่ นายเจดีย์รักษาราชการแทนนายอำเภอ และก็ไม่ปรากฏว่านายอำเภอได้มอบหมายให้จำเลยทำการแทน นายเจดีย์อย่างเป็นทางการ ตามถ้อยคำของพนักงานสอบสวนก็ได้ความว่า ก่อนสอบสวนได้คุยคำสั่งนายอำเภอ ก็ไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบในการจำหน่ายพระเครื่องนี้ คงได้ความเพียงว่านายเจดีย์เป็นผู้รับมาและจัดการจำหน่ายเป็นคนแรกเท่านั้น ตามหนังสือของนายอำเภอตอบผู้ว่าราชการจังหวัดที่ขอทราบ ว่านายอำเภอได้ตั้งใครเป็นกรรมการรักษา ก็ได้ความว่านายอำเภอมิได้ตั้งผู้ใดเป็นกรรมการรักษาและจำหน่ายพระเครื่องแต่ประการใด ฉะนั้น การมอบหมายให้จัดการจำหน่ายพระเครื่องระหว่างนายเจดีย์กับจำเลย จึงเป็นการมอบหมายเป็นส่วนตัวระหว่างกันเท่านั้นเอง

จากพฤติการณ์และเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ศาลฎีกาเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ฟังไม่ขึ้น ฟังไม่ได้ว่าจำเลยได้รับการแต่งตั้ง หรือรับมอบหมายจากนายอำเภอให้มีหน้าที่จำหน่ายหรือรักษาเงินจำหน่ายพระเครื่อง การกระทำของจำเลยจึงมิใช่เจ้าพนักงานกระทำผิดในตำแหน่งหน้าที่ราชการ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์จึงชอบด้วยรูปคดีแล้ว

เมื่อพิจารณาคำพิพากษาของศาลฎีกาและข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏเป็นรูปคดีแล้ว จะเห็นว่ามีความเกี่ยวเนื่องนำพิจารณาอยู่มาก ประการแรก หากพิจารณาพิเคราะห์ถึงหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเสมียนตราอำเภอแล้ว จะทำให้รู้สึกงงงวยบ้างที่การกระทำของจำเลยซึ่งมีหน้าที่หรือตำแหน่งหน้าที่เป็นเสมียนตรา ที่ไม่มีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์ เพราะตามความรู้สึกของคนทั่วไปเห็นว่าเสมียนตราอำเภอมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงิน เช่น รับ—จ่ายเงิน ตลอดจนการจัดทำบัญชีต่าง ๆ แต่เมื่อได้ศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวโดยถี่ถ้วนแล้ว ก็จะมองเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยของศาลที่ลงโทษจำเลยฐานยกยอกทรัพย์ธรรมดา ชอบด้วยเหตุผลและหลักกฎหมายทุกประการ ทั้งนี้ เพราะการจำหน่ายพระเครื่องมิใช่งานในหน้าที่ราชการ หรือเป็นงานของราชการ หากเป็นงานของข้าราชการกลุ่มหนึ่งที่ฝากให้จังหวัดและอำเภอช่วยดำเนินการ โดยไม่มีระเบียบแบบแผนของทางราชการวางไว้แต่ประการใด แม้เสมียนตราอำเภอจะมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินก็ตาม แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าการจำหน่ายพระเครื่องมิใช่งานของราชการที่อยู่ในหน้าที่ของเสมียนตราโดยตรงที่จะต้องรับ

ผิดชอบ อีกทั้งนายอำเภอก็มีได้แต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนั้น การกระทำของจำเลยจึงเพียงมีความผิดฐานยกยอกรรมคาเท่านั้น หากมีความผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ไม่

ประการที่สอง หากแม้ว่านายอำเภอจะมอบหมายให้เสมียนตราอำเภอรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ เป็นกิจลักษณะ คือ มอบหมายให้มีหน้าที่จำหน่ายและเก็บรักษาเงินพระเครื่องเป็นลายลักษณ์อักษร หรือปากเปล่าก็ดี เสมียนตราอำเภอก็ไม่มีอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่อีกเหมือนกัน เพราะอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ มิใช่เป็นงานราชการ หรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ อย่างไรก็ตามหากงานนั้นเป็นงานราชการ แต่ถ้านายอำเภอมิได้มอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ เสมียนตราอำเภอหรือจำเลยในคดีนี้ ก็หามีความผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำผิดต่อหน้าที่ไม่ เพราะปฏิบัติงานไปโดยไม่มีอำนาจหน้าที่ เมื่อไม่มีอำนาจหน้าที่ก็ไม่ต้องรับผิดชอบฐานกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่

นอกจากนี้ มีคำพิพากษาศาลฎีกาอีกเรื่องหนึ่ง คือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๖๖/๒๕๐๕ ซึ่งข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ผู้ช่วยเสมียนตราจังหวัดซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นปลัดอำเภอตรี ไปปฏิบัติราชการในหน้าที่ผู้ช่วยเสมียนตราไปพลางก่อน แล้วจำเลยยกยอทรัพย์ซึ่งตนมีหน้าที่เก็บรักษาในฐานะผู้ช่วยเสมียนตรา โจทก์ฟ้องความผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ จำเลยต่อสู้ว่าตนมิได้มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเสมียนตราตามกฎหมาย ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอ อันเป็นความผิดตามมาตรา ๑๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงว่า เคิมจำเลยเป็นเสมียนตราจังหวัดพิจิตร ต่อมาจำเลยสอบชั้นตรีไม่ได้ จึงถูกลดตำแหน่งลงมาเป็นผู้ช่วยเสมียนตราจังหวัด ทางราชการประสงค์จะให้จำเลยได้มีโอกาสรับการแต่งตั้งเป็นข้าราชการชั้นตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมีคำสั่งย้ายจำเลยไปดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอตรีประจำอำเภอเมืองพิจิตร ทั้งนี้ เพื่อว่าเมื่อจำเลยรับราชการมาครบ ๔ ปีแล้ว จะได้มีโอกาสเลื่อนชั้นเป็นชั้นตรีโดยไม่ต้องสอบ แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สั่งให้จำเลยคงทำงานเป็นผู้ช่วยเสมียนตราจังหวัดอยู่ที่เก่า และได้มีคำสั่งให้

นายอำเภอเมืองพิชัยทราบด้วย หลังจากนั้นจำเลยได้ยื่นข้อกล่าวหาต่อผู้บังคับบัญชาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพิชัย ซึ่งอำเภอต่าง ๆ นำส่ง จึงพิพากษาว่าจำเลยมีผิด

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาตรวจสำนวนปรึกษาคดีแล้ว คงมีปัญหาในชั้นนี้เฉพาะข้อกฎหมายที่ศาลชั้นต้นรับสั่งฎีกาขึ้นมาว่า ตามกฎหมายจะถือว่าจำเลยมีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้ช่วยเสนาบดีจังหวัดหรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่าแม้จำเลยจะได้รับแต่งตั้งเป็นปลัดอำเภอตรีอำเภอเมืองพิชัยก็ตาม แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีคำสั่งให้จำเลยปฏิบัติราชการในหน้าที่ผู้ช่วยเสนาบดีไปก่อน ตำแหน่งผู้ช่วยเสนาบดีจังหวัดนี้มีได้มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะแต่ประการใด จึงเป็นราชการทั่วไปซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะที่เป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหารส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัด และรับผิดชอบในราชการของจังหวัดและอำเภอตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๙๕ มาตรา ๓๔ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๑๐ ย่อมมีอำนาจสั่งให้จำเลยไปปฏิบัติราชการในหน้าที่ผู้ช่วยเสนาบดีจังหวัดได้ ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายดังที่จำเลยโต้เถียงมาแต่ประการใด จำเลยจึงมีความผิดฐานเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่

คดีอีกเรื่องหนึ่งเสมียนที่ดินอำเภอยกยอกเงินค่าธรรมเนียม และจำเลยยกข้อต่อสู้ถึงอำนาจของนายอำเภอว่า นายอำเภอสั่งให้เก็บเงินค่าธรรมเนียมนั้น นายอำเภอไม่มีอำนาจตนจึงไม่มีความผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำผิดต่อหน้าที่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ามีความผิด (ฎีกาที่ ๑๘๗/๒๕๐๓) เรื่องราวมีดังนี้

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเป็นเสมียนที่ดินอำเภอ ได้รับมอบหมายและแต่งตั้งจากนายอำเภอให้มีหน้าที่การงานในการรับคำขอ และเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมคำขอคำประกาศในเมื่อมีผู้มาติดต่อยื่นคำรับรองทำประโยชน์ที่ดิน คำขอเรื่องราวจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และคำสั่ง จำเลยได้เรียกเก็บเงินเป็นคำขอรับรองทำประโยชน์ที่ดินจากราษฎร แล้วยกยอกเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสีย

ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์ คดีนี้ขึ้นไปถึงศาลฎีกา เฉพาะในข้อกฎหมายที่จำเลยโต้เถียงว่า นายอำเภอ ไม่มีอำนาจที่จะแต่งตั้งมอบหมายให้จำเลยมีหน้าที่รับเงินตามที่กล่าวในฟ้อง

ศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลล่าง โดยวินิจฉัยว่า

“ในปัญหาข้างต้นนี้ศาลชั้นต้นกับศาลอุทธรณ์พึงข้อเท็จจริงว่า จำเลยมีตำแหน่งเป็นเสมียนที่กินอำเภอ นายอำเภอได้มอบหมายให้จำเลยมีหน้าที่รับเงินค่าธรรมเนียมตามฟ้อง และศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ของจำเลยว่า “ข้อที่จำเลยอุทธรณ์ว่านายอำเภอเมืองระยองไม่มีอำนาจมอบหมายให้จำเลยปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว และการมอบหมายก็มีได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย จำเลยมิใช่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่เก็บและรับเงินค่าธรรมเนียมตามฟ้อง ศาลอุทธรณ์เห็นว่าพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๙๕ มาตรา ๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า “ในอำเภอหนึ่งมีนายอำเภอคนหนึ่งเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ และรับผิดชอบงานบริหารของอำเภอ” ทั้งนี้แสดงว่านายอำเภอในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบงานอำเภอ ย่อมมีอำนาจมอบหมายให้เสมียนในอำเภอปฏิบัติราชการของอำเภอได้โดยชอบ และไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการมอบหมายหน้าที่จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ฉะนั้น แม้จะมอบหมายด้วยวาจาก็เป็นการชอบแล้ว จำเลยซึ่งเป็นเสมียนและปฏิบัติหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย จึงเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย”

ฎีกาจำเลยหาได้ให้เหตุผลคัดค้านหลักกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์หยิบยกขึ้นมาวินิจฉัย โดยตรงไม่ กลับเพียงเลี่ยงไปว่านายอำเภอไม่มีอำนาจแต่งตั้ง เป็นการเลี่ยงเกี่ยวกับเรื่องตำแหน่ง ซึ่งก็เป็นที่รับรองกันอยู่แล้วว่า จำเลยมีตำแหน่งเป็นเสมียนที่กิน ในอำเภอไม่มีปัญหาอะไรเลย ที่เป็นปัญหาในคดีนี้เป็นเรื่องหน้าที่ของจำเลยว่า จำเลยมีหน้าที่รับเงินค่าธรรมเนียมเรื่องที่ดินรายนี้ไว้หรือไม่ ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยไว้ชอบแล้ว ดังนั้น ฎีกาจำเลยฟังไม่ขึ้น ให้ยกเสีย

คำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง ๓ เรื่อง ดังที่หยิบยกมาล่าวนี้ เป็นอุทาหรณ์ที่น่าสนใจสำหรับหัวหน้างาน และข้าราชการ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินเป็นอย่างยิ่งอยู่ ๒ ประการ คือ ประการแรก ข้าราชการจะมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ต้องเข้าองค์ประกอบ ๒ ข้อ คือ (๑) ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เป็นกิจลักษณะ และ (๒) งานที่ได้รับมอบหมายให้ทำนั้นเป็นงานราชการ ถ้าหากไม่เข้าองค์ประกอบทั้งสองข้อนี้แล้ว ไม่มีความผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ เพียงแต่มีความผิดฐานบุคคลธรรมดากระทำความผิดเท่านั้น และ

โทษที่จะได้รับก็เบาบางกว่าเจ้าพนักงานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ประการที่สอง การมอบหมายให้ข้าราชการมีหน้าที่รับผิดชอบทางการเงิน ต้องพิจารณาเลือกสรรบุคคลที่ซื่อสัตย์ สุจริตจริงๆ และข้าราชการที่ได้รับมอบหมายนั้นต้องเป็นคนที่ไม่มีปัญหายุ่งยากทางครอบครัว หรือไม่เป็นนักเลงการพนันทุกชนิด ถ้าหากผู้บังคับบัญชาเลือกสรรได้บุคคลทั้งที่กล่าวแล้ว ความเสียหายย่อมยากที่จะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงิน ควรรำลึกอยู่เสมอว่า “เงินหลวงนั้นตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้”

“เงินเป็นผู้รับใช้ที่ดี แต่เป็นนายที่เลว”

“เราทั้งหลายเกิดมาในชาติไทย ต้องมุ่งบำรุงชาติของเราให้รุ่งเรือง เราทั้งหลาย ต้องนึกถึงความสุขแห่งชนหมู่มากยิ่งกว่าความสะดวกแห่งชนหมู่น้อยหรือบุคคล ไม่ว่าชนหมู่นั้นหรือบุคคลนั้นจะสำคัญปานใด เพราะฉะนั้น การใดๆ ที่จัดไป ถึงแม้จะเป็นประโยชน์ดีแก่ชนหมู่น้อย แต่ถ้าไม่เป็นประโยชน์ดีแก่ชนหมู่มากแล้ว เราก็ควรจะทำใจยอมสละความปรารถนาในส่วนตัวเราเพื่อประโยชน์แห่งชนทั่วไป จึงจะนับว่าเราเป็นคนไทยที่หวังดีต่อชาติ และมีความมุ่งดีต่อชาติโดยแท้”

— พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ —

ป่าไม้กับอุทกภัย

โดย ดุสิต พานิชพัฒน์

น้ำ เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เราทุกคนทราบกันดีอยู่แล้วถึงคุณประโยชน์อันใหญ่ยิ่งของน้ำ ซึ่งได้มาจากน้ำฝนและหิมะนั้นเอง แต่ถ้าหากว่าไม่รู้จักควบคุมในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว น้ำก็จะก่อให้เกิดภัยอันตรายอย่างใหญ่หลวงแก่ประชากรและประเทศชาติได้ อันได้แก่ "อุทกภัย" ซึ่งทำนองหลายครั้งได้เคยประสบเหตุการณ์เช่นนั้น และได้ทราบถึงสถิติสำคัญของอุทกภัยกันมาแล้ว

ความเสียหายอย่างหนักที่ได้รับจากน้ำท่วมมีอยู่แทบทุกประเทศ ไม่ว่าจะประเทศที่ได้เจริญก้าวหน้าไปมากแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนา ดังจะเห็นได้จากอุทกภัยที่เกิดขึ้นตามภาคต่างๆ ของโลก เช่น ในสหรัฐอเมริกา เคยได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมคิดเป็นมูลค่าประมาณ ๖ พันล้านบาท เฉพาะแต่ลุ่มน้ำมิสซิสซิปปีแห่งเดียว มีมูลค่าถึง ๔,๖๖๐ ล้านบาท เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ที่ Mantrose มีผู้คนเสียชีวิตถึง ๓๐ คน และได้รับความเสียหายทั้งสิ้น ๑๐๐ ล้านบาท ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ทางตอนใต้ของแคลิฟอร์เนีย ก็ได้รับความเสียหายถึง ๔๐ ล้าน ๘ แสนบาท อ่างเก็บน้ำยิบรอลต้า ซึ่งมีอายุเพียง ๒๓ ปี มีตะกอนทับถมอยู่ถึงประมาณครึ่งหนึ่งของความจุของอ่าง

ในเอเชียไมเนอร์หรือเอเชียตะวันตก ก็ให้เกิดอุทกภัยจากแม่น้ำ Tigris อย่างรุนแรงมาแล้วจนสิ่งก่อสร้างทางชลประทานถูกกระแสน้ำพัดพังทลายไป พื้นที่กสิกรรมได้รับความเสียหายอย่างหนัก

ในประเทศนิวซีแลนด์ ก็ได้ประสบกับภัยธรรมชาติจากน้ำท่วมอยู่เสมอ จนเกิดเป็นปัญหาใหญ่ซึ่งต้องดำเนินการแก้ไขและป้องกันเพื่อบรรเทาความรุนแรงของน้ำท่วมนี้อย่างรีบเร่งด้วยการปลูกสร้างป่าไม้ตามแหล่งต้นน้ำลำธารขึ้น

ทางย่านเอเชียตะวันออก ท่านทั้งหลายคงเคยได้ทราบกันมาแล้วถึงความเสียหายอันใหญ่หลวงที่ประเทศจีนได้รับอยู่บ่อย ๆ เช่น ที่แม่น้ำเหลืองได้ไหลเอ่อขึ้นมาท่วมบ้านเมืองอย่างรุนแรง ประเทศอินเดียก็ได้เคยประสบกับอุทกภัยอย่างร้ายแรงอยู่เนือง ๆ และเมื่อไม่กี่วันมานี้ที่รัฐอัสสัม อินเดียก็ได้เกิดน้ำท่วมอย่างหนัก มีผู้คนเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก บ้านเรือนที่อยู่อาศัยตลอดจนพื้นที่กิจกรรมได้รับความเสียหายอย่างมากมาย ตามตัวอย่างที่ได้ยกมานี้ สาเหตุใหญ่ก็เนื่องมาจากการขาดความเอาใจใส่ในการควบคุมและเก็บรักษาน้ำตามแหล่งต้นน้ำลำธารนั่นเอง กล่าวคือ ได้มีการแผ้วถางทำลายป่าตามบริเวณเทือกเขาและตามที่ลาดชัน อันเป็นต้นกำเนิดของห้วยน้ำลำธารที่เป็นสาขาของแม่น้ำใหญ่กันอย่างมากมายมาเป็นเวลานาน หรือมิฉะนั้น ป่าไม้ในบริเวณพื้นที่เหล่านี้ก็ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติอย่างหนัก เช่น ไฟป่า แมลง และลมพายุ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยเวลานี้ ขณะนี้ก็มีสภาพดังกล่าวแล้วเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่าท้องที่จังหวัดสระบุรี ลพบุรี และเพชรบูรณ์ ที่มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ในป็นนี้ได้เกิดน้ำท่วมมีระดับสูงและไหลเชี่ยวผิดปกติ ทำลายทรัพย์สินของประชาชนพลเมืองและของประเทศชาติไปมิใช่น้อย ถนนหนทางหลายสายถูกน้ำท่วมและกักเซาะจนชำรุดเสียหายไปหลายตอน ซึ่งตามปกติแล้วไม่เคยปรากฏว่ามีน้ำท่วมอย่างรุนแรงเช่นนี้มาก่อนเลย ทั้งนี้ เหตุหนึ่งก็เนื่องจากการแผ้วถางทำลายป่าไม้ตามแถบภูเขาและที่ลาดชันในท้องที่เหล่านี้กันอย่างกว้างขวางมากมายนั่นเอง ถ้าเราผ่านเข้าไปในบริเวณดังกล่าว จะมองเห็นภาพที่ผิดแปลกไปจากเมื่อ ๒๐-๓๐ ปีก่อนนี้มาก เพราะบริเวณพื้นที่ที่เคยเป็นป่าไม้ผืนใหญ่อันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้มีค่านานาชนิด คงเหลือซากกิ่งเอาไว้แต่เพียง "เซาหัวโล้น" ระเกะระกะอยู่ทั่วไป ในที่ตามแถบภูเขาเหล่านี้แหละที่เป็นต้นกำเนิดห้วยน้ำลำธารอันเป็นแควของแม่น้ำป่าสัก ที่ไหลป่าเข้าท่วมท้องที่ดังกล่าว ผลจากการทำลายป่านี้เห็นกันได้ง่าย ๆ ก็ในแถบท้องดินที่เคยได้รับสมญาว่า "ดงพญาเย็น" นั้น ปัจจุบันนี้คงสิ้นสภาพแห่งสมญาดังเดิมเสียแล้วโดยสิ้นเชิง ทั้งสองฟากของถนนมิตรภาพที่เคยมีสภาพเป็นป่าดงดิบมาก่อน บัดนี้คงมีแต่พืชไร่ขึ้นมาแทนที่ จะมองไปทางไหนก็เว้งว่างไปหมด ไม่ว่าพื้นที่นั้นจะมีความเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชล้มลุกเพียงใดหรือไม่ ทางภาคอื่นๆ ของประเทศก็เช่นเดียวกันมักเกิดน้ำท่วมแบบน้ำหลากมีระดับสูงขึ้นบ่อย ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหนักอยู่เสมอ เช่น ทางภาคเหนือและภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสาเหตุที่สำคัญก็เนื่องมาจากป่าไม้ที่เป็นสิ่งคลุมดินตามบริเวณต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสายต่างๆ ได้ถูกบุกรุกแผ้วถางทำลายลงอย่างหนักนั่นเอง

ผลร้ายที่ได้รับจากอุทกภัยนี้มีอยู่นานับประการ กล่าวคือ เป็นการทำลายชีวิตมนุษย์ สัตว์ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย สิ่งก่อสร้างทางชลประทาน ทางคมนาคม พืชผลต่างๆ ในท้องไร่ท้องนา ตลอดจนขาดแคลนดินแดนดินที่อุดมสมบูรณ์สำหรับการเกษตรกรรม เพราะพื้นที่ที่อุดมไปด้วยอาหารของพืชถูกน้ำกัดเซาะและพัดพาออกไป คงเหลือไว้แต่พวกหินทรายและกรวดที่น้ำพัดพามาตกตะกอนทับถมอย่างมากมายอยู่ทั่วไป ยิ่งไปกว่านั้นประเทศกสิกรรมที่ส่วนมากกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา เช่น ประเทศไทย หากมีการใช้ที่ดินอย่างผิดพลาดมากเกินไปแล้วก็จะมีผลิตผลจากกสิกรรมสูงแต่เพียงในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปี เสร็จแล้วก็ลดลงอย่างชวบชาบ เมื่อสิ้นดินที่ปกคลุมเหลือแต่ชั้นหินเมื่อใดแล้ว ก็จะเป็นการสิ้นสุดของการเกษตรกรรม นอกจากสวรรค์จะประทานให้มีแร่อันมีค่าอยู่ใต้ชั้นหินเหล่านั้น จึงจะบังเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

ต้นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง ที่ว่าเนื่องมาจากการแผ้วถางทำลายป่าไม้ตามแหล่งต้นน้ำลำธาร หรือว่าป่าไม้ในที่เช่นนี้ได้รับอันตรายจากภัยธรรมชาตินี้ ก็โดยที่ว่าป่าไม้มีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการเก็บรักษาน้ำ ควบคุมการไหลของน้ำและป้องกันดินมิให้ถูกน้ำกัดเซาะพังทะลายออกไปได้มากจนเกินไป ยิ่งเป็นที่บริเวณภูเขาและที่ลาดชันต่างๆ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารด้วยแล้ว ป่าไม้ก็ยังจะมีอิทธิพลในทางนี้มากยิ่งขึ้น เมื่อยังมีป่าไม้ขึ้นปกคลุมยึดดินอยู่ ป่าไม้ก็จะช่วยป้องกันดินพังทลายและบรรเทาความรุนแรงของน้ำท่วมได้เป็นอย่างดีซึ่งทางหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบัน ทั่วโลกได้ยอมรับข้อเท็จจริงอันนี้กันโดยทั่วไปแล้ว

ป่าไม้นั้นเป็นเสมือนเขื่อนธรรมชาติที่มีอิทธิพลมากในการป้องกันและบรรเทาน้ำท่วม อันเป็นการป้องกันจากต้นเหตุที่ก่อให้เกิดน้ำท่วมโดยตรงอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ก็เนื่องจากป่าไม้ประกอบด้วยไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และวัชพืชพืชนาชนิดที่เป็นพรรณไม้ชั้นรองลงมาขึ้นรวมกันอยู่อย่างหนาแน่น ซึ่งพรรณไม้เหล่านี้จะป้องกันชะล้างมิให้น้ำฝนที่ตกลงมาในบริเวณป่าไม้ไหลบ่าไปตามผิวดินได้มากและรวดเร็วจนเกินไป เพราะในป่ามีเรือนยอดของต้นไม้และวัชพืชอยู่สลับซับซ้อนหลายชั้นในระดับความสูงต่างๆ กัน เป็นฉากธรรมชาติคอยรองรับน้ำฝนมิให้

ตกลงมาสู่พื้นดินได้โดยตรง น้ำฝนจะตกต้องตามเรือนยอดของต้นไม้ใหญ่แล้วหยดลงไปบนเรือนยอดของพันธุ์ไม้ชั้นล่างต่อกันไปเป็นทอด ๆ จนถึงหญ้าและวัชพืชที่ขึ้นอยู่ตามพื้นป่า น้ำฝนบางส่วนที่ตกลงมาในช่องว่างระหว่างเรือนยอดของต้นไม้ใหญ่ ก็จะมีพันธุ์ไม้ชั้นล่างและวัชพืชอื่น ๆ คอยรองรับไว้เช่นเดียวกัน ก่อนที่จะไหลลงสู่พื้นป่า ส่วนใหญ่แล้วน้ำฝนจะไหลลงมาตามกิ่งก้านสาขาและลำต้นของพืชน้อยใหญ่เหล่านั้นลงสู่พื้นป่าช้า ๆ น้ำฝนที่ไหลและหยดลงมาสู่พื้นป่านั้น ยังมีซากผุพังเน่าเปื่อยของส่วนต่างๆ ของพืชที่สลายตัวแล้วทับถมเป็นชั้นหุ้มผิวดินอยู่ คอยรองรับอีกชั้นหนึ่ง ตามที่เรียกกันว่า "ปุ๋ยอินทรีย์" หรือ humus ซึ่งเปรียบเสมือนฟองน้ำธรรมชาติที่มีคุณสมบัติในการดูดซับน้ำได้เป็นอย่างดี ทำหน้าที่เป็นสื่อให้น้ำซึมลงไปสู่พื้นดินได้ดีขึ้น พืชจำพวกมอสส์ก็จะคอยช่วยสนับสนุนการดูดซับน้ำด้วยอีกทางหนึ่ง ทั้งพื้นดินในบริเวณป่าไม่มีช่องว่างและเป็นโพรงเป็นรูอยู่มากมาย โดยการชอนไชของรากพืช จากการกระทำของพวกแบคทีเรีย แมลง และสัตว์ชนิดต่างๆ ที่อาศัยอยู่ตามพื้นดินในป่า น้ำฝนจึงซึมลงไปในดินได้ดีและมีปริมาณมาก พื้นดินในที่ป่าที่มีสภาพดีจะสามารถดูดซับน้ำไว้ได้อย่างรวดเร็วมีปริมาณถึง ๕๐% ของปริมาณฝนตกหรือมากกว่านั้น เมื่อน้ำฝนถูกดูดซับไว้ได้มากและบางส่วนก็ถูกพืชดูดเอาไปใช้ในการเจริญเติบโต บางส่วนก็ระเหยเป็นไอลงกลับไปสู่อากาศเสียก่อนที่จะลงไปถึงพื้นดิน และมีอีกเล็กน้อยที่ระเหยจากพื้นป่า ฉะนั้น ปริมาณน้ำที่จะไหลป่าไปตามผิวดินลงสู่ห้วยลำธาร จึงมีเหลือเป็นส่วนน้อย การไหลป่าออกไปก็ไม่สะดวกและรวดเร็วเหมือนกับในที่โล่งเตียน เพราะมีต้นไม้ต้นหญ้าเป็นสิ่งกีดขวางตามธรรมชาติอยู่ น้ำที่ไหลป่าลงสู่ลำห้วยลำธารทางผิวดินจึงไม่รุนแรงและรวดเร็วมากนัก ดังนั้น ในฤดูฝนแม้ว่าจะมีฝนตกหนักระดับน้ำตามลำห้วยลำธารตลอดจนแม่น้ำจึงไม่สูงขึ้นשובซาบในทันทีทันใดจนเป็นเหตุให้เกิดน้ำท่วม

ใบและกิ่งก้านตลอดจนลำต้นของพืชพันธุ์ไม้ที่รองรับน้ำฝนในขณะที่ฝนตก เมื่อฝนหยุดแล้ว ก็ยังคงมีน้ำหยดและไหลลงสู่พื้นป่าได้อีกชั่วระยะหนึ่ง ประกอบกับเปอร์เซ็นต์ในการไหลถูกจำกัดลงมากยิ่งขึ้น การซึมลงไปในดินของน้ำฝนในระยะหลังนี้จึงมีปริมาณสูงขึ้นอีกมาก ซึ่งเป็นการช่วยลดปริมาณน้ำที่จะไหลไปตามผิวดินได้ดีอีกส่วนหนึ่ง อันเป็นการลดปริมาณน้ำในแม่น้ำลำห้วยได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อในที่ป่าไม่มีน้ำไหลป่าไปตามผิวดินได้น้อยและช้า ผิวดินไม่ถูกหยคน้ำฝนกระทบ กระแทกโดยตรงอย่างแรง เพราะมีป่าไม้เป็นสิ่งกำบังเช่นนี้ การกักชะผิวดินของน้ำฝนและ พัดพาออกไปด้วยจึงมีไม่มากมายอะไรนัก ฉะนั้น ตะกอนจากดินผิวที่น้ำพัดพาไปตกลงตาม ท้องแม่น้ำลำธารคงมีเพียงส่วนน้อยหรืออาจจะไม่มีเลยก็ว่าได้ การตื่นเขินของท้องน้ำจึงแทบ ว่าจะไม่มี หรือถ้าจะมีบ้างก็เป็นไปอย่างช้ามากทีเดียว นับว่าป่าไม้มีอิทธิพลในการป้องกัน มิให้ท้องน้ำตื่นเขินได้อย่างดียิ่งตามธรรมชาติ เมื่อท้องน้ำลำธารยังคงลึกเป็นปกติคืออยู่เสมอ เช่นนี้ ความสามารถในการระบายน้ำก็จะมีประสิทธิภาพสูง หากไม่เกิดมีการวิปริตแปรปรวน ของลมฟ้าอากาศอย่างรุนแรงแล้วก็ยากนักที่จะเกิดน้ำท่วมในท้องน้ำที่มีป่าไม้ขึ้นอยู่อย่างเพียง พอแน่ได้

อีกประการหนึ่ง ต้นไม้และพืชพันธุ์ไม้อื่นๆ ที่ขึ้นอยู่ตามฝั่งแม่น้ำลำห้วย ก็สามารถ ป้องกันและลดปริมาณการพังทลายของดินตามชายฝั่งได้เป็นอย่างดี โดยที่มีรากคอยยึดเหนี่ยว พันดินไว้ ซึ่งนับว่าได้เป็นส่วนช่วยป้องกันและบรรเทาการตื่นเขินของท้องน้ำลำธารด้วย เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ป่าไม้จึงสามารถช่วยป้องกันน้ำท่วมและบรรเทาความรุนแรงของน้ำ ที่จะไหลป่าเข้าท่วมบ้านเมืองได้ดียิ่งอีกทางหนึ่ง

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว หากสภาพธรรมชาติยังไม่ถูกรบกวน ดิน สิ่งคลุมดินอัน ได้แก่ ป่าไม้ และการควบคุมรักษาน้ำ ก็จะคงอยู่ในสภาพซึ่งกันและกันตลอดไป ห้วยน้ำ ลำธารและแม่น้ำต่างก็สามารถจะระบายน้ำได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อมนุษย์ได้เข้าไปบุกรุกทำลาย คุณภาพของธรรมชาติเสียแล้ว โดยการแผ้วถางทำลายป่าลงแล้ว รูปการณต่างๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้ามจากหน้ามือเป็นหลังมือทีเดียว กล่าวคือ พอมิฝนตกก็จะลงสู่พื้นดิน โดยตรงอย่างแรง แล้วรวมกันเข้าเป็นทางน้ำเล็กๆ ไหลลงสู่ห้วยน้ำลำธารอย่างรวดเร็วและมี ปริมาณอย่างมากมาย เพราะขาดสิ่งขัดขวางและดินถูกขยับน้ำเหล่านี้ไว้ได้น้อย เนื่องจากขาด คุณสมบัติเดิมเมื่อครั้งยังมีป่าไม้ปกคลุม น้ำในลำห้วยลำธารต่างๆ จึงมีระดับสูงขึ้นอย่าง รวดเร็วและไหลเชี่ยวกรากลงสู่ลำแม่น้ำอย่างแรงพร้อมด้วยปริมาณมากมายเช่นนี้ น้ำในแม่น้ำ จึงมีระดับสูงขึ้นอย่างกระทันหัน จนไม่สามารถจะระบายออกไปตามทางน้ำไหลได้ทันทั่วทั้งที่ อันเป็นเหตุให้น้ำในแม่น้ำเอ่อล้นฝั่งขึ้นมาท่วมบ้านเมืองได้ อีกประการหนึ่ง ดินผิวในที่โล่ง เดี่ยวนั้น ได้กระทบกับแสงแดดอันร้อนแรงโดยตรงจากดวงอาทิตย์ จนแห้งผากและแตก

ละเอียดเป็นฝุยฝงจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ถ้าเป็นที่เพาะปลูกก็จะถูกชุกและไถคราดอยู่เสมอ เมื่อมีหยกน้ำฝนตกลงมากระทบกระแทกอย่างแรง ก็จะถูกกักชะและพัดพาออกไปได้ง่ายเป็นปริมาณอย่างมากมาย เนื่องจากในที่โล่งเตียนนี้ น้ำฝนไหลป่าไปตามผิวได้เป็นจำนวนมาก และแรงค้ำย โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นภูเขาตามแหล่งต้นน้ำลำธารและลาดเนินต่างๆ คินผิวที่ถูกน้ำพัดพามา^{นี้} ในที่สุดก็จะตกตะกอนลงทับถมอยู่ตามท้องแม่น้ำลำธารจนกระทั่งถึงปากแม่น้ำใหญ่ ตามอ่างเก็บน้ำและเขื่อนต่างๆ ให้ดินเขินขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ทำให้ความสามารถในการระบายน้ำของแม่น้ำลำธารลดน้อยลงไปอย่างมาก เมื่อถึงฤดูฝนก็จะระบายน้ำออกไปไม่ทันจนเกิดน้ำล้นฝั่งขึ้นมาท่วมอย่างรุนแรงได้ง่ายและบ่อยๆ ตะกอนจากที่เหล่านี้ จะเห็นได้ชัดตามลำน้ำลำห้วยที่มีสีขุ่นข้นและไหลเชี่ยวอยู่เสมอในฤดูฝน ภายหลังจากที่มีฝนตก ฉะนั้น ถ้าหากป่าไม้ยังคงถูกบุกรุกแผ้วถางและทำลายลงอยู่เรื่อยๆ อย่างที่เป็นอยู่ในบ้านเมืองของเราทุกวันนี้แล้วภัยอันตรายและความเสียหายอย่างร้ายแรงจากน้ำท่วมก็จะเป็นปัญหาที่ใหญ่ยิ่งที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ และยิ่งนานวันเข้าก็จะยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ และบ่อยครั้งเข้าทุกที ถ้ายังอยู่ในสภาพเช่นนี้อีกสัก๑๐-๒๐ปีแล้ว ระดับของน้ำที่ท่วมก็จะสูงกว่าที่ประสบกันอยู่ในปัจจุบันมาก ความเสียหายและอันตรายจากอุทกภัยก็จะทวีขึ้นอีกหลายเท่าทีเดียว

อย่างไรก็ดี แม้ว่าป่าไม้จะมีอิทธิพลในการช่วยบรรเทาอุทกภัยได้มากเพียงใด ป่าไม้ก็เชื่อว่าจะสามารถให้ผลในการป้องกันได้ร้อยเปอร์เซ็นต์เสมอไป เพราะในบางครั้งก็มีฝนตกหนักติดต่อกันเป็นระยะเวลานานผิดปกติ อย่างเช่น กรณีที่เกิดที่เพชรบูรณ์และมีพายุลูกเห็บพัดผ่าน เป็นต้น ซึ่งยากแก่การที่จะหลีกเลี่ยงน้ำท่วมเสียได้ ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นดินในที่ป่าไม้ไม่สามารถจะดูดซับน้ำส่วนที่เกินไปได้ เพราะถึงจุดอิ่มตัว น้ำที่เกินไปจากจุดอิ่มตัวของดิน จึงไหลป่าไปตามผิวดินได้มากและเร็วกว่าปกติ ก็อาจจะทำให้เกิดน้ำท่วมขึ้นได้เหมือนกัน ทั้งๆ ที่มีป่าไม้คอยเป็นเครื่องกักกันชะขวางอยู่ แต่ทว่าไม่สู้จะรุนแรง ระดับน้ำไม่สูงและกระแสน้ำก็จะไม่ไหลเชี่ยวจนเกินไปเหมือนกับที่ที่ปราศจากป่าไม้

ตามที่กล่าวมานี้ ท่านทั้งหลายคงจะได้ทราบถึงความสำคัญของป่าไม้แล้วว่ามามีอิทธิพลในการบรรเทาความรุนแรงของอุทกภัยได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ป่าไม้ที่ขึ้นอยู่ในบริเวณต้นน้ำลำธารและตามลาดชันต่างๆ

ฉะนั้น เมื่อป่าไม้เป็นเสมือนเขื่อนธรรมชาติอย่างชั้นเยี่ยมที่สามารถช่วยบรรเทาความร้ายแรงของน้ำท่วมได้อย่างดียั้งทางหนึ่ง โดยการลงทุนน้อยที่สุดเช่นนี้ จึงควรที่เราจะได้หันมาสนใจเฟื่องเลี้ยงและตระหนักถึงคุณประโยชน์ของป่าไม้ในทางนี้ให้มากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยเป็นมาแต่ก่อน ดังเช่น ในประเทศที่เจริญก้าวหน้าไปมากแล้ว ประชาชนพลเมืองของเขามีจิตใจสูงได้พากันซาบซึ้งถึงคุณประโยชน์ของป่าไม้ที่ได้ช่วยป้องกันและบรรเทาอุทกภัยให้เป็นอย่างค้ำท่างก็พยายามใช้ที่ดินอย่างไม่ผิดพลาด เผ่าหวงแหนและช่วยป้องกันรักษาป่าไม้ของเขาไว้ให้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้สามารถป้องกันภัยธรรมชาติทางค้ำนี้ได้อย่างจริงจังใคร่ขอให้ท่านผู้อ่านได้โปรดทราบว่ เมื่อราว ๓,๐๐๐ ปีมานี้ ผืนแผ่นดินใหญ่ของจีนยังเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ มิใช่ดินแดนของความวิบโยค ทุพภิกขภัย ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

ข้าพเจ้าหวังว่าท่านทั้งหลายคงจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ด้วยการไม่แผ้วถางทำลายป่าไม้ลงเพื่อการเพาะปลูกทางการกสิกรรมและเกษตรกรรม โดยปราศจากการพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน โปรดคำนึงถึงอนาคต โดยอย่าปล่อยให้เพื่อนร่วมชาติต้องได้รับความลำบากยากไร้จากอุทกภัยอย่างแน่นอน ถ้าพึงแต่กรรมป่าไม้ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับป่าไม้ของชาติถึง ๑๘๗ ล้านไร่ด้วยเงินงบประมาณเพียงปีละ ๘๐ ล้านบาทเช่นนี้ ก็ยากที่จะป้องกันรักษาป่าไม้ให้รอดพ้นจากการบุกรุกแผ้วถางทำลายลงอย่างได้ผลโดยสมบูรณ์ได้ ถ้าหากปราศจากความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนโดยทั่วไปอย่างแท้จริง โดยเฉพาะป่าไม้ที่อยู่ตามแหล่งต้นน้ำลำธารในที่แถบภูเขาและลาดเนินที่สูง ๆ ทั่วไป เพราะอยู่ในที่ไกลหูไกลตาและอยู่ในแหล่งทุรกันดารมาก ในบางครั้งก็อาจจะสอดส่องดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้ว่าจะได้พยายามอย่างยิ่งในการตรวจตราป้องกันรักษาป่าไม้กันอย่างจริงจังเพียงใดก็ตาม

ผู้เขียนใคร่ขอเรียนย้ำว่า การควบคุมภูเขานั้นก็คือ การควบคุมแม่น้ำนั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านที่เคารพทั้งหลายคงจะยินดีให้ความร่วมมือกับทางราชการและสนับสนุนด้วยความเต็มใจ ในอันที่จะช่วยป้องกันรักษาป่าไม้ของชาติตามบริเวณต้นน้ำลำธารไว้ มิให้ถูกทำลายและส่งเสริมให้คงสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ที่อยู่เสมอ ซึ่งพร้อมที่จะอำนวยประโยชน์ในการที่จะช่วยป้องกันและบรรเทาอุทกภัยกันได้เป็นอย่างดีตลอดไปชั่วกาลนาน

อนุทินข้าราชการ

ตอน: บทเห่(๑) ว่าด้วยนามบัตรข้าราชการ

โดย “บุญ อินทวิชา”

ด้วยไม่อยากจะให้ผองเพื่อนข้าราชการด้วยกันต้องพลอย
ปล่อยความเขยให้ปรากฏแก่ธารกำนัล หรือธารผู้ใหญ่บ้าน ก็เลย
จำต้องหาเหตุมาขี้แจงแถลงข่าวให้ทราบเอาไว้เสียก่อน ด้วยว่า
ข้าราชการไม่น้อยที่ยังประพฤติดัวแบบเดรส่องบาตร เกี่ยวกับเรื่อง
นามบัตร น้อยไม่น้อย คือ เห็นเขาพิมพ์ก็พิมพ์ เห็นเขาแจกก็แจก
เห็นเขาขอก็ขอ เห็นเขายื่นก็ยื่น แล้วก็ไม่ค่อยจะทราบธรรมเนียม
ของการใช้ตามแบบสากลนิยมเขา ไหนๆ จะเห่ใช้แล้วก็ เอา
ให้มันถูกเสียหน่อยปะไร

เรื่องการมี มนุษย์สัมพันธ์ อันถึงงานนั้น มีผลต่อข้าราชการทั้งในวงงานและนอกวง
งาน ทั้งที่เคยมีคำกล่าวอยู่เกลื่อนว่า “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” ซึ่งก็คงแน่ใจว่าเป็นจริง
ในการร่วมงานกับคนหมู่มาก การชักนำตนเองสู่แวดวงของสังคมทั้งภายในและภายนอก
ราชการ นับเป็นศิลปะทางสังคมสำคัญยิ่ง ผู้ที่ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องก็มักจะเป็นที่
ยอมรับ นามบัตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในการแสดงตนเองต่อผู้อื่น

นามบัตร เป็นเศษกระดาษแผ่นน้อยๆ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า (เข็ดตัว) คนธรรมดาๆ
ทั่วๆ ไปเขาก็ใช้กระดาษขาว จะหนาหรือบางนั้นก็แล้วแต่จะชอบ หรือพิจารณาตามส่วน
หนาของใบหน้า ซึ่งก็มักเป็นกระดาษ ๒๕๐ ปอนด์เสียส่วนมาก ส่วนที่ว่า จะขี้มันหรือไม่
นั้นก็แล้วแต่ชอบอีกนะแหละ แต่ส่วนใหญ่เขาก็ชอบหน้าค้ำๆ ให้รับกับใบหน้า ส่วนลวดลาย
นั้นก็ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใคร่เข้าไปให้พร้อยเป็นโสร่งปาเต๊ะ จะสักลายน้ำ, ลายไม้, เรียบๆ

ธรรมดา ขนาดมาตรฐานก็กว้างยาวประมาณ ๕ x ๘ ซม. ซึ่งตามท้องตลาด หรือร้านเจ๊กเรียก การ์ดเบอร์ ๖ หากใครจะใช้เล็กลงก็ใช้การ์ดเบอร์ ๕ หรือใหญ่ขึ้นก็เบอร์ ๗ ทั้งนี้แล้วแต่จะมีข้อความโฆษณาสรรพคุณตนเองมากน้อยเพียงใด ในกระดาษแผ่นน้อยนี้จะมีนามพร้อมกับตำแหน่ง หรือแห่งหนที่อยู่ พิมพ์ไว้ด้านหนึ่งของบัตร ทั้งนี้ เพื่อจะใช้เป็นเครื่องสื่อสารสมาคม และโฆษณาสรรพคุณ และตามปกติวิสัย ใคร ๆ เขาก็นิยมพิมพ์กันด้วยหมึกสีคำ หรือสีน้ำเงินเข้ม ๆ เพราะดูสุภาพเหมาะสมกว่าสีอื่น แต่ใครจะตัดจริตพิมพ์ สีแดง สีเขียว สีม่วง ให้รับกับใบหน้าหรือริมฝีปากนั้นก็แล้วแต่จะคิดการณ

นามบัตร แบ่งออกเป็น ๓ จำพวกใหญ่ คือ

๑. นามบัตรใช้ในทางการ
๒. นามบัตรใช้ในกิจส่วนตัว
๓. นามบัตรใช้ในธุรกิจการค้า

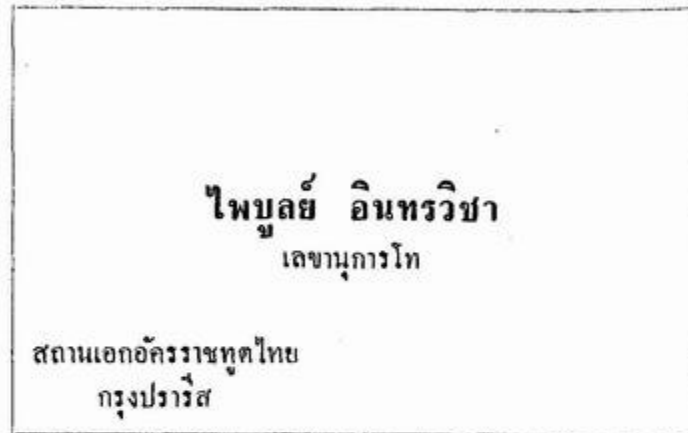
ข้อความที่จะต้องพิมพ์โฆษณาตนเองที่สำคัญ มีดังนี้

๑. ชื่อ และนามสกุล
๒. ตำแหน่ง
๓. ที่ทำงาน
๔. ตำบลที่อยู่
๕. เบอร์โทรศัพท์
๖. ชื่อสโมสรที่สังกัด

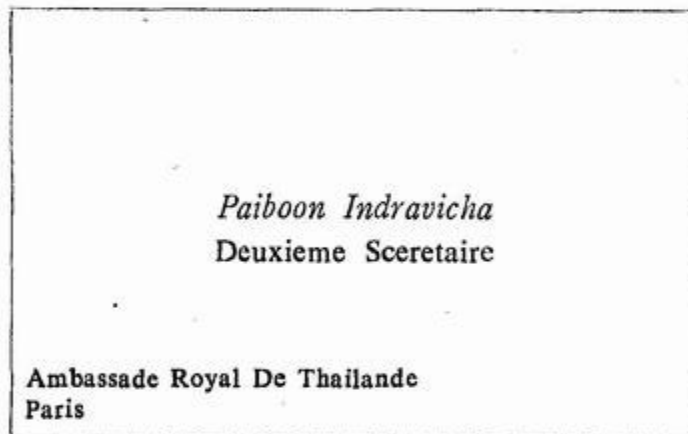
นามบัตรใช้ในทางการ

นามบัตรประจำตัวข้าราชการดังกล่าวจะมีระเบียบแบบแผนเข้ามาตรฐานตายตัวอยู่ เพื่อให้สมบทสมบาท ก็ขออุปโลก และก็ต่างว่าตนเองรับราชการกระทรวงต่างประเทศ ตำแหน่งเลขานุการโท (สองขีดใหญ่ ๆ) ประจำอยู่สถานเอกอัครราชทูตไทย ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสโน่น (ซึ่งที่จริงเกิดมาก็ไม่เคยพบเคยเห็น แต่ก็ฝันว่าเคยเห็น นอกเหนือจาก คุณในหนังชายยา)

เพราะฉะนั้นเมื่อใหญ่โตถึงขนาดนั้นก็ต้องมีใบโฆษณาสรรพคุณเสียหน่อย ซึ่งเรียกว่า นามบัตร และนามบัตรที่เป็นภาษาไทย จะต้องมีแบบฉบับเป็นดังนี้

นอกจากจะมีนามบัตรโฆษณาตนเองเป็นภาษาไทยแล้วก็จำเป็นจะต้องมีเป็นภาษาต่างคำวที่ตนเองไปพำนักพักพิงอยู่นั้นด้วย ถึงจะโก้ และก็ควรมีแบบฉบับ ดังนี้

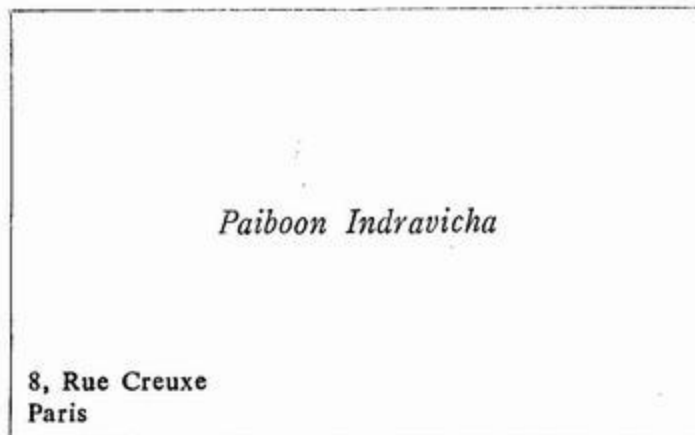
สำหรับข้าราชการผู้ไม่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ถึงขนาด และก็ทำมาหากินอยู่แถวๆ แวกวงในเมืองไทย ก็เอาเป็นภาษาไทยของพ่อขุนรามคำแหงนั้นก็วิเศษที่สุดแล้ว นอกจากว่าจะต้องข้องเกี่ยวกับฝรั่งมั่งค้ำด้วยธุรกิจบางประการเป็นประจำนั้น ก็ควรจะมีบัตรภาษาต่างคำวอีกสักหน่อยก็ดูเข้าที่

นามบัตรใช้ในกิจส่วนตัว

ว่าที่จริงนามบัตรส่วนตัวกับนามบัตรใช้ทางการนั้น ควรจะได้แยกกันคนละบัตรคนละประเภท แต่ข้าราชการไทยเราก็ประหยัดยิ่ง ผนวกกันเข้าไป ทั้งเป็นนามบัตรทางการสำหรับติดต่อกับสำนักงาน หรือมีที่อยู่ไว้ให้บรรดานักแข่งลิเข้าพบคุณนายหลังบ้านได้สะดวก แต่ที่ถูกต้องควรจะพิมพ์นามบัตรเป็นกิจส่วนตัวต่างหาก ดังเช่น

หรือจะให้มีนามบัตรเป็นภาษาต่างคำอีกต่างหากก็จะมี ดังนี้

หากจะให้พิลึกกึกก็ออกไปอีก ก็ควรจะได้เติมชื่อ สโมสรร ที่ตนเองเป็นสมาชิกภาพไว้ตรงมุมบัตรด้านขวาล่างก็ได้ และการเติมชื่อสโมสรดังกล่าวก็ไม่จำเป็นจะต้องลงคำบลที่อยู่ของสโมสรนั้นๆ ก็ได้ ด้วยว่า สโมสรนั้นมักจะคั่นหูและเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว

จะว่าไปการที่เขียนชื่อสโมสรที่ตนสังกัดลงไว้ในนามบัตรนั้น ก็มีเหตุผลว่าเพื่อผู้ที่ต้องการจะมาติดต่อทราบว่า จะมาพบปะกันที่บ้านก็ได้ หรือฐานะบางอย่างอาจจะทำให้แม่บ้านตาเขียว ก็อาจจะพบกันได้ที่สโมสรที่เมืองนอกเมืองนา ชายโสด (หรือ ชายโสด) นิยมใช้สโมสรเป็นที่ติดต่อต้อนรับแขกหรือของตนเอง เป็นที่รับจดหมาย หรือติดต่อทางจดหมายเสร็จ ที่นั่นหากในเมืองไทยกันบ้าง ท่านผู้ใหญ่ผู้โตมักจะใช้สโมสรเป็นที่เล่นกีฬา ทั้งกลางแจ้งและในร่ม ทั้งเช่น บิลเลียด, กอล์ฟ, บริคจ์, หรือนักเพื่อนฝูงมาสนทนาปราศรัยสังสรรค์ เลี้ยงดู ในระหว่างเพื่อนเก่าๆ แก่ๆ เท่านั้น ส่วนพวกชายโสดที่ไม่สตึงหลายก็จะมีช่องทาง หรือมี "ที่เที่ยว" ของตนเอง เอกเทศและลับเฉพาะ ซึ่งอาจจะเป็น โรงแรม โรงนวด, โรงอบ, โรงอบ, โรงบาร์, โรงไนท์คลับ, โรงงานเมือง..... ฯลฯ ซึ่งก็เป็นแหล่งที่เก็บเกี่ยวความสำราญ และความร่ำรวยได้คุ้ม แลก็เป็นโอกาสที่จะได้กระทบไหล่กับบุคคลหลายชาติหลายภาษา หลายอาชีพ หลายระดับ ในที่นั้น นี่เองที่เป็นเหตุให้กิจการสโมสรทั่วๆ ไปจึงไม่ค่อยจะคึกคัก จำเวิญๆ เท่าที่ควรจะเป็น เหมือนเมืองนอกเมืองนาเขา

นามบัตรใช้ในกิจการค้า

เมื่อเป็นข้าราชการแล้วมันไม่รวยก็ต้องทำมาค้าขายด้วยละ อย่างน้อยก็มีเอี่ยวเป็นประธานลมๆ แล้งๆ แล้วเดือนๆ บี้ๆ เงินทองมันก็จะไหลมาเทมาไม่หวาดไหว ดังเช่นปลายปี ก็จะมีคนมาพินอบเอาแจกันใส่ดอกไม้มาให้ สนนราคาสักสิบยี่สิบบาท แต่-แต่ เศษกระดาษที่ซุกอยู่ในแจกันนั้น คือ เช็คเงินสดราคาสองล้านบาท หรือเป็นใบมอบรถเก๋งขนาด ๘ สูบ ๕ คัน

ที่นี้ก็จำเป็นต้องพิมพ์นามบัตรกันด้วย ซึ่งก็จำเป็นจะต้องใส่ชื่อ บริษัท ห้างร้านไว้ได้ชื่อ ตอนนมุขค้านซ้ายล่าง หรือจะอุดริลงสโมสรรับรองแขก ก็ใส่ว่าตอนนมุขขวาค้านล่างคงตัวอย่าง

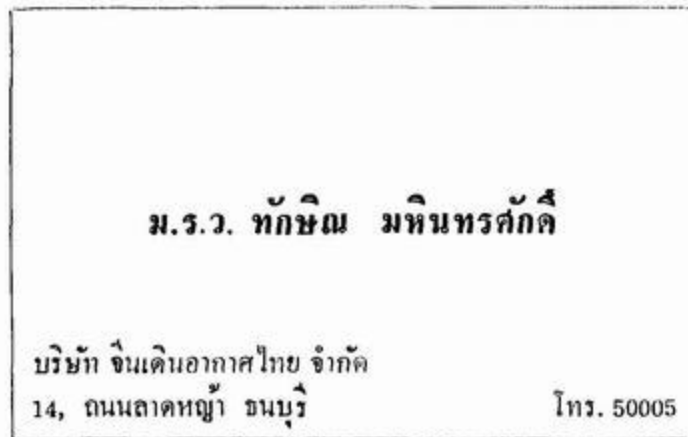
ไพบูลย์ อินทวิชา

บริษัท เจิงเอาเจิงเอา จำกัด

249, ถนนเพชรบุรี (ตัดใหม่) พระนคร

โทร. 90009

และที่นี้ถ้าหากท่านผู้นั้น เป็นผู้มีราชศักดิ์โดยกำเนิด เช่นเป็น หม่อมเจ้า เจ้าพระยา พระยา, พระ, หม่อมราชวงศ์, หม่อมหลวง... ฯลฯ ก็ให้ลงราชศักดิ์นั้น ๆ ลงไปข้างหน้า ชื่อด้วย ในที่นี้จะอุปโลกตนเองยกตัวอย่างก็กระตาคใจ เกรงจะเป็นชกกลาก จึงขออุปโลก ชื่อคนอื่น ๆ เช่น

การใช้นามบัตร

การใช้นามบัตรนั้นก็มีกรรม (เวร) วิธีอยู่มาก หากใช้เป็นกดี ใช้ไม่เป็นก็เซยอีกน้า แลละเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้ที่อยู่ในแวดวงราชการ วงธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพวก นักการทูต, ข้าราชการประจำ, ครู, ทนายความ, พ่อค้า นักธุรกิจ หรือบุคคลสำคัญอื่นๆ สำหรับระเบียบการใช้ อาจกล่าวได้ ดังนี้

- เพื่อเยี่ยมคำนับอย่างเป็นทางการ เช่น ในโอกาสไปรับตำแหน่งใหม่ หรือไปต่างถิ่นต่างเมือง ต่างประเทศ
- เพื่อเยี่ยมเยียนฉันท์มิตรแบบกันเอง เป็นเพื่อนฝูงนาน ๆ พบกันที
- เพื่อเยี่ยมทอบ เมื่อเขามาเยี่ยมเราก่อน และใช้นามบัตร
- เพื่อเยี่ยมแสดงความขอบคุณ ภายหลังที่ได้รับเชิญไปในงานเลี้ยงต่างๆ
- เพื่อเยี่ยมแสดงความยินดีในโอกาสต่างๆ เช่น ในวันปีใหม่ วันเกิด
- เพื่อเยี่ยมเยียนในยามที่อีกฝ่ายหนึ่งเจ็บป่วยช่วยไข้ หรือได้รับเคราะห์กรรม เช่น ประสบอุบัติเหตุรถคว่ำ ไฟไหม้บ้าน

- เพื่อเยี่ยมแสดงความเสียใจ เช่น พ่อแม่ตาย หรือเมียตาย
- เพื่อเยี่ยมในการที่จะต้องจากไปเป็นเวลานาน เช่น ไปรบเวียตนาม ไปศึกษาต่อต่างประเทศ
- เพื่อเป็นสื่อสารในวงการสังคม และวงการสมาคมทั่วไป

เรื่องของ การหักมุมนามบัตร ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ใครต่อใครก็มักจะมิได้คิดคำนึง โดยถือว่าไม่สำคัญ หรือเพราะว่าไม่ทราบ ทั้งที่นั่นก็เป็นระเบียบการอันหนึ่งของการใช้นามบัตร การหักมุมนามบัตรนั้นอย่าคิดว่าเป็นการทำให้บัตรนั้นเสียโฉม หากแต่เป็นการแสดงว่าได้มาเยี่ยมด้วยตนเอง ซึ่งเกณฑ์ของการหักมุมนามบัตรก็พอสาธยายได้ ดังนี้

ถ้าหักมุมบน : ผู้ไปเยี่ยมมีตำแหน่งสูงกว่าผู้รับเยี่ยม

หักมุมล่าง : ผู้ไปเยี่ยมมีตำแหน่งต่ำกว่าผู้รับเยี่ยม

ถ้าหักพับตลอดแต่มุมบนถึงล่าง : หมายความว่าทั้งสองฝ่ายมีตำแหน่งเท่าเทียมกัน

มีอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องทราบ หากรักที่จะห่อใช้นามบัตรกันจริง ก็คือ จะต้องทราบเทคนิคในการ จดลงในนามบัตร เมื่อไม่สามารถพบปะเจ้าบ้านโดยเฉพาะ การจดลงในนามบัตรนั้น ให้จดลงไว้มุมซ้าย โดยดูตามกาลเทศะของถ้อยคำต่อไปนี้

p.f.	ย่อมาจาก	pour feliciter	หมายถึง	เพื่อแสดงความยินดี
p.c.	..	pour condoleance	..	เพื่อแสดงความเศร้าสลด, เสียใจ
p.r.	..	pour remercier	..	เพื่อแสดงความขอบใจ, ขอบคุณ
p.p.c.	..	pour prendre conge	..	เพื่ออำลา

เรื่องของการจดตัวย่อลงบนมุมซ้ายนี้ต้องแน่ใจเสียก่อน เช่น ว่าเมียของเพื่อนฝูงตาย เราจำต้องสืบทราบแน่เสียก่อน เขาเศร้าสลด หรือยินดี กันแน่ หากเศร้าสลดก็จด p.c. แต่หากยินดี (ที่จะได้มีเมียใหม่) ละก็ ให้จด p.f. พร้อมกับแนะนำเมียใหม่ให้เขาด้วย

เรื่องของเทคนิคการใช้นามบัตรยังมีอีกมากกว่าที่กล่าวนี้ แต่ท่านก็พอจะเป็นวิภัติปัจจัย มิให้เพื่อนข้าราชการตาต้า ๆ ด้วยกันต้องปล่อยเชยในเรื่องนี้ ก็ไหน ๆ จะห่อตามเขาแล้วนี่

อาหารการกินในเมืองแขก

โดย เฉลิม สิงห์กุล

ออกตัวกันเสียเลยว่า เรื่องนี้เป็นเรื่อง “การรับประทาน”
หรือ “ทรมาน” ที่เกิดจากใจนึกอยากจะเขียนก็เขียน การเขียน
ตามใจนึกจึงเขียนเรื่อยเรื่อย ฉะนั้น เมื่อรู้กระนั้นแล้วถ้าไม่สนใจก็
ผ่าน ๆ ไปเสีย

Tradition เกี่ยวกับอาหารการกินในเมืองแขก เท่าที่ผมเห็น ๆ อยู่ทุกวันนี้ก็ดูเหมือน
จะ “จำลองเวลา” และ “ผู้ดี” มาจากชาวอังกฤษ แต่รสชาติอาหารกับความสะอาดสะอาด
ตลอดจนความเป็นผู้ดีนั้นเห็นทีจะลืมนำมาด้วย โดยทั่วไป อาหารเช้าก็มีซุบ ได้แก่จำพวก
น้ำ ๆ ทั้งหลาย ซุบบ้าง ใสบ้าง รสเค็มบ้าง ปะแรม ๆ บ้าง ต่อจากซุบก็ตามด้วยไข่ไก่
อาจเป็นไข่ดาว ไข่เจียว หรือไข่ต้ม อย่างใดอย่างหนึ่ง (ตามธรรมดาไข่ลวก แต่แขกคู่มือ
หนักลวกไม่เป็น เพราะสั่งไข่ลวกที่ไรเขาลวกให้จนสุกเหมือนไข่ต้มทุกที) มีซอสดำ ซอสแดง
เกลือและพริกไทยซุรส แล้วก็ขนมปัง เนย และแยมตามด้วยกาแฟหรือชาผสมนมหรือไม่สุด
แต่จะกินก็เป็นอันเสร็จพิธี พอตกน่อง ๆ เพลกก็ลวกคั่วด้วยชาอีกหนึ่งถ้วย พอบ่ายโมงถึงบ่าย
สองโมงก็เป็นเวลาอาหารกลางวัน ผมไม่เห็นมีอะไรนอกจากข้าวเปล่า ๆ บ้าง จาปาตีหรือ
นาน ไม่ก็ข้าวหมกไก่บ้าง กินกับแกงกระหรี่ไก่ กระหรี่เนื้อ กระหรี่แพะ จนกระทั่งกระหรี่
ไข่ไก่ ไข่เบ็ด คุณจะไม่นิยมกินกันหรือมีน้อยก็อาจเป็นไปได้ เพราะผมอยู่เมืองแขกมาสองปีแล้ว
ยังไม่เคยเห็นตัวเบ็ดแขกวิ่งเล่นอยู่ที่ไหน เคยกินไข่เบ็ดนาน ๆ ครั้ง ที่แม่บ้านเสาะแสวงหามา
จากตลาดไหนก็ไม่ทราบได้ เขาเองก็บอกไม่ถูกว่าตลาดที่เขาสามารถซื้อหาไข่เบ็ดมาได้นั้นชื่อ
อะไร จำยากเหลือกำลัง ผมมีหน้าที่กินก็ไม่อยากจะซักถามกลัวมีเรื่องแล้วก็จะไม่ได้กิน เท่า
ที่เห็นมีขายก็ที่ตลาด Safdarjung กลางกรุงเดลี ส่วนอาหารแห้ง ๆ ก็ได้แก่เนื้อแพะ เนื้อแกะ
เนื้อวัว ทอดน้ำมัน ผสมกับมันต่าง ๆ และถั่วลันเตา พอตกบ่าย ๕ โมงเย็นก็ได้เวลาน้ำชา
เช่นเดียวกับบ้านเราซึ่งได้เวลา “สุรา” ได้แก่กาแฟ หรือชากับขนมเค้กหวานแสบไส้เหลือ

กำลัง สั่งมาเป็นชุดหรือเป็น set พอตกทุ่มขึ้นไปก็เป็นเวลาอาหารค่ำซึ่งครี้อ ๆ กับอาหารกลางวันแหละ อาหารมือต่างๆเหล่านี้ (เว้นแต่อาหารเช้า) ถ้าเป็นในภัตตาคารใหญ่ๆ ก็มีคนตรีมีนักร้องเหมือนบ้านเรา แต่คนตรีที่วานี้เขามิได้บรรเลงไปตลอดเวลาสุดท้ายขากันพอได้เวลาอาหาร เขาก็จะหยุดรับประทานเหมือนกัน อิมหน้าสำราญดีแล้วก็มาบรรเลงต่อพอได้เวลาก็หยุดบรรเลง เก็บเครื่องดนตรีเป็ดหนี ไม่ว่าจะกินจะยังหนาแน่นหรืออยากจะฟังอยู่ก็ตาม นักดนตรีส่วนมากก็แขกดี ๆ นี้เอง ส่วนนักร้องนั้นแขกแท้ ๆ ก็มี ไม่แท้ก็มีฝรั่งชาว ๆ ก็มี แต่การจะกินน้ำช่ำชามีตีก่อนอาหารหรือระหว่างอาหารหรือตบหลังอาหารกินไปฟังเพลงตาปรือไปนั้นออกจะหายากและแพงดี เห็นมีเต็ด ๆ ก็ที่ Hotel Rajdoot มีฟลอร์โชว์ให้สบายตา ๒ รอบด้วย

ภัตตาคารแต่ละแห่งติดไฟสตั้มมีคมชัดยั้งกะไนท์คลับ แสงแตกจากภายนอกลอดเข้าไปไม่ได้ เพราะในหน้าร้อนพระอาทิตย์จ้าจนแสบตา ส่วนหน้าหนาวก็หนาวสับโตกเขาจึงกันมิดชิดกันลมหนาวและแสงแดด ตลอดจนพายุฝุ่นที่นึกจะคลุ้งเมื่อใดก็คลุ้งได้ไม่จำกัดเวลา หัว หู เสื่อแสงมอมแมมไปหมด

เวลาอาหารแต่ละมื้อตลอดจนเวลาน้ำชาเขากำหนดไว้แน่นอน จะไปกินน้ำชาในเวลาอาหารกลางวันหรือไปกินอาหารค่ำในเวลา น้ำชาไม่ได้ นอกจากในกระต๊อบข้างถนนเพิงหมาแหงนหรือรถเข็ญซึ่งหึ่งไปด้วยแมลงวัน ซึ่งผมก็ยังไม่กล้าลองกิน เพราะไหนจะแมลงวันไหนจะขี้ฝุ่น

ส่วนการกินผลไม้หนักก็เหมือนกับเรา ใช้มีดบ้าง ไม่ใช่บ้าง แต่ส่วนมากมักไม่ใช้การกินผลไม้ตามข้างถนนมีแปลกแหวกแนวอยู่อย่างหนึ่งคือการกินมะม่วงสุก โดยทั่วไปแล้วเขาไม่ปอกและหันออกวางเรียงในจานหรือปอกเปลือกกักกินหรือใช้มีดปาดกิน แต่เขาจะเอามะม่วงสุก ๆ มาคลึง ๆ ด้วยมือทั้ง ๒ ข้าง เหมือนกับครอบครัวของเราบางครอบครัวชอบคลึงมะนาวก่อนผ่า คลึงไปคลึงมาให้ละเอียดนุ่มไปหมดทั้งผลแล้วก็เจาะกันใช้ปากดูดกินที่รูเจาะนั้นคังจวบจิบ ใหม่ ๆ ผมไปเห็นเข้าต้องเบือนหน้าหนี พอนาน ๆ ไปเห็นเขาใช้วิธีกินแบบนี้หนักเข้าก็เลยทดลองดู ไม่เลว ไม่เชื่อลองดูได้

นักเรียนไทยเราแรกไปถึงอยู่ไม่ได้ต้องเผ่นกลับก็มากคน ก่อน ๆ เมื่อสักปีล่วงมานี้ทางการเขาให้ปันส่วนข้าว ใครไม่มีบัตรปันส่วนก็ต้องแอบซื้อในตลาดมืดราคาอย่างต่ำกิโลละ

๓ รูปพิเศษ แม้ว่าจาปาตกับ "นาน" จะเป็นอาหารซึ่งทำด้วยแป้งที่มีประโยชน์ในการบำรุงสูงกว่าข้าว แต่ข้าวก็เป็นอาหารหลักของไทยเรามาแต่ไหนแต่ไร เมื่อไม่มีข้าวกินหรือมีก็ไม่อาจสู้สนนราคาได้ก็โอศครวญกันแช่ดไปหมด ขึ้นอยู่ไปโดยไม่มีข้าวเห็นที่จะแย้ บางคนกินแต่ไข่จนกระทั่งเป็นโรคแพ้ไข่ กินไข่เข้าไปทีไรมีอันเป็นนั่นเป็นนี่ทุกที บางคนก็มีผื่นเต็มตัว ยังกะไปคลุกข้าวขวยมา ก็น่าเห็นใจ แต่ส่วนมากเขาก็อยู่กันได้ทนกันได้ พยายามผื่นตัวเอง ต่อมาพอชินกับอาหารแขกแล้วก็อยู่วันถ้วนสมบูรณ์ยังกะอะไรดี ต้องเพลลาๆ ปากไว้ ผมเองขณะนั้นยอมรับว่าข้าวสารเมืองแขกกลับอร่อยกว่าข้าวสารเมืองไทย มันกว่า หอมละมุนละไมกว่า ผักต่างๆ ก็มีรสชาติดีกว่า ที่นั่นไม่มีผักวางตุง ผักกะหน้า ผมเอาเมล็ดไปเพาะ อดสำหรับรดน้ำพรวนดินหาข้าวมาโรย งอกได้เพียงคืบกว่าๆ ก็ออกดอกเสียแล้ว พอดักเอาไปทำกินรสชาติจืดชืดไม่เป็นท่า เห็นจะเป็นเพราะผิดดินผิดอากาศ แต่ยังไงผมเองก็ไม่สู้จะเดือดร้อน เพราะมีแม่บ้าน มีครอบครัว สงสารแต่เด็กนักเรียนเท่านั้นที่ไม่ค่อยจะมีอาหารไทยๆ หรือกล้วยๆ ไทยกิน อยู่ในหอพักเขาก็ห้ามทำ อยู่ในครอบครัวเขาก็ไม่ให้ทำ เพราะอาหารไทยของเรากลิ่นมันฉุนเฉียวเอาเรื่องสำหรับเขา เหมือนกับอาหารของเขาฉุนเฉียวสำหรับเรา เคยมีเด็กนักเรียนมาเล่าให้ฟังว่า แขกจะเล่นงานตายเพราะไปทอคปลาทุเค็มให้เขาได้กลิ่น เรื่องทอคปลาทุเค็มหรือปลาเค็มก็น่าเห็นใจแขกหรืออก แม่บ้านผมทอคผมยังหลบๆ

อาหารแขกหรืออาหารไทยนี่ก็อย่างว่า เบื่อๆ อยากรๆ นานๆ นักเรียนไทยเราก็หันเข้าหาภัตตาคารเสียครั้งหนึ่ง แล้วก็อาหารในภัตตาคารแขกนั้นจะเป็นอาหารแบบยุโรป อเมริกัน จีน ญี่ปุ่น สุดขั้วโลกเหนือขั้วโลกใต้ก็ตาม จะต้องมีกลิ่นมีรสของแขกปนอยู่ด้วยตลอด กลิ่นนั้นคือกลิ่นนมเนย นักเรียนไทยผู้กล้าหาญบางคน ซึ่งเป็นขาประจำของภัตตาคารก็เลยสอนให้กู๊กแขกทำอาหารไทยแท้เงินแท้ให้บ้าง สนนราคาไม่เกี่ยง ขอให้ได้กินอย่างใจเป็นได้การ ต่อมาภัตตาคารบางแห่งในกรุงเตลีสพอเห็นคนไทยเข้าไปก็ปรุงอาหารแบบรสนิยมไทยให้ แต่กึ่งั้นแหละ

ที่เมือง Chandigarh เหนือเตลีสประมาณ ๑๕๐ ไมล์ ซึ่งมีมหาวิทยาลัยบ้านจบตั้งอยู่ และมีนักเรียนไทยมากเห็นจะร่วมๆ ร้อย เมื่อปีที่แล้วมีภัตตาคารหรูๆ อยู่แห่งเดียว ประกอบอาหารแขกพอไปวัดไปวาได้ นักเรียนไทยนิยมมาก มาปีนี้มีภัตตาคารใหม่หรูหราเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งชื่อ Piccadilly มีนักเรียนไทยไปสอนวิธีทำข้าวต้มไก่ ไก่ผัดขิง อะไรต่ออะไรอีก

๒-๓ อย่าง รวมทั้งเบหมีแห่งเบหมีน้ำ อาหารจำพวกนั้นขณะนั้นมีชื่อเขียนทับศัพท์เป็นภาษาอังกฤษหาอยู่ในเมนูของภัตตาคาร ราคาดูเหมือนราวๆ ถ้วยละ ๓ รูปีเศษ ผมไปทดสอบดูแล้วรสชาติเหมือนกับที่กินที่เมืองไทยราว ๖๐ เปอร์เซ็นต์ จะให้เหมือนร้อยเปอร์เซ็นต์นั้นเห็นจะไม่มีทาง เพราะอย่างน้อยก็ผัดกันที่น้ำปลา น้ำปลาของแขกไม่เหมือนของไทย ของแขกกานาซิวเรติๆ นี้เอง และพริกนั้นก็ไม่ใช่พริกขี้หนู พริกขี้หนูเมืองแขกหายาก จะมีก็แต่ที่ Banaras หรือ Varanasi ที่อื่น ๆ มีแต่พริกขี้ฟ้า แต่ขบวนเผ็ดละก็ยกให้เป็นยอดจนกระทั่งขณะนั้นผมกินพริกขี้หนูไทยรู้สึกเฉยๆ เหมือนไม่ได้กินพริก

ที่ Bombay ซึ่งตามสายตาของผมขอยกย่องว่ามหัศจรรย์แท้ทั้งกลางวันกลางคืน จะต้องการอะไรได้ทุกอย่างตลอด ๒๔ ชั่วโมง แม้ไม่ต้องการก็จะมีคนมาถามเข้าๆ “Sir..Sir..” อาหารรสไทยๆ หามิได้ มีแต่แกงกะหรี่ต่างๆ ซึ่งถ้าเป็นร้านของชาวอิหร่านละก็ทั้งสี่ทั้งกลิ่นน่ากินมาก รสกลมกล่อมเด็ดขาดยิ่งกว่าที่เมืองไทย อาหารจีนประกอบโดยชาวจีนแท้ๆ ก็มีหลายแห่งเช่นที่ภัตตาคารนานกิงเป็นต้น ที่นี้จึงไม่ค่อยจะเดือดร้อนเรื่องกิน ไม่มีใครบ่นว่าลำบากในเรื่องนี้

เบ็ดบอมเบย์ เป็นชื่อปลาชนิดหนึ่งที่ขึ้นชื่อลือชามากสำหรับคนไทยเราในเมืองบอมเบย์ ปลาเบ็ดบอมเบย์นี้คล้ายๆ กับปลากระทุงเหว เขานำมาหมักเกลือเค็มจืดตากแห้งทอดกินกับข้าวต้มหรือข้าวสวยร้อนๆ เด็ดขาดนัก ผมเคยขึ้นลิฟท์ไปซื้อที่ตลาดชั้นที่ ๔ ราคาโลละ ๔ รูปี แต่การทอดต้องระวังให้ห่างๆ ชาวบ้านเขาเหนื่อย พอๆ กับกลิ่นปลาทุเค็มนั้นแหละ

ที่เมือง Poona ผมนั่งแท็กซี่จากเมืองบอมเบย์ไต่เขาที่ไม่ค่อยสูงนักประมาณ ๕ ชั่วโมงก็ถึง Kumling มีนักเรียนไทยเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยปุณาหลายคน พอได้เวลาอาหารกลางวันผมก็ตามหาร้านอาหารจีนในเมืองนี้ รถพาผมไปที่ถนน Kumling ภัตตาคารนี้ชื่อเดียวกับชื่อถนน เจ้าของร้านเป็นจีนแท้ๆ ร้านนี้จึงมีอาหารจีนแท้ๆ มีทุกอย่างแม้กระทั่งเต้าหู้ หมูแผ่น พอรู้ว่าผมเป็นคนไทยมาทำไม ก็ให้ผมสั่ง “แกงจืดตับไก่” เป็นภาษาไทย เขาพูดทับศัพท์เลยเรียกว่า “แกงจืดตับไก่” แต่สำเนียงเพี้ยนเหลือขนาด ประกอบกับหูของผมมันหาเรื่องคอยแต่จะแวงว่าเจ้าทีคนนั้นถ้าไม่พูดภาษาฮินดีก็ภาษาอังกฤษ กว่าจะเข้าใจว่ามันพูด “แกงจืดตับไก่” เป็นภาษาไทย ก็อธิบายกันนานว่ามีอะไรทำอย่างไรผมจึงได้ถึงบางอ้อ ทั้งนี้

ก็มีนักเรียนไทยนะแหละ เขาสอนให้พูดให้ทำ เจ้าทีคนนั้นก็ทำได้พูดได้ แต่ก็พูดได้คำเดียวเท่านั้นเอง

ที่เมือง Aligarh ซึ่งขณะนี้มีนักเรียนไทยศึกษาอยู่ที่ Aligarh Muslim University ประมาณร้อยคนเศษ เจ้าหน้าที่หอพักได้จัดให้นักเรียนไทยอยู่รวมในห้องเดียวกัน บางห้องก็ใหญ่เช่นห้องเลขที่ ๑๖ General S.S. Hall มีนักเรียนไทยชลัก็อยู่ด้วยกันราว ๑๐ คน เห็นจะก็ได้ ได้รับอนุญาตให้ประกอบอาหารในหอได้ตามใจชอบ พวกนี้จึงไม่เดือดร้อนเพราะช่วยกันทำเฉลี่ยกันออก ที่นี้หมูและเนื้อราคาถูกกว่าที่อื่น หมูตกราคาโลละประมาณ ๖-๗ บาทไทย เนื้อวัวตกราคาโลละประมาณ ๓ บาทไทย พวกแขกที่นี้ไม่กินเครื่องในหมูเครื่องในวัว คิวานทั้งหมด แรกๆพวกนักเรียนไทยไปชอกก็ให้เปล่า ขอบ่อยๆเข้าก็เลยขาย แต่ราคาก็ยังถูกกว่าเนื้อของมันตั้งครึ่งก่อน เลยสบายไป

ที่กรุงเคลี เครื่องในไก่ พวกแขกก็จะไม่กินจึงขายได้เฉพาะชาวต่างประเทศ ราคา ก็พอซื้อหาได้ไม่หนักหนาสำหรับคนไทยเราซึ่งเห็นเรื่องกินเป็นเรื่องใหญ่.... กุ้งก็มีตัวโต ๆ พอๆ กับกุ้งไทย แต่ก่อนเห็นยิวจิตซิดส์ไทยไม่ได้ ผมเคยซื้อมาบังจมน้ำปลาพริกปั่นเหยาะมะนาวหวังจะกินแก้เจ็บใจซึกมือแต่แล้วก็ปรากฏว่าไม่ได้เรื่อง จะแกงจะผัดจะทำยังไงก็ไม่ได้เรื่อง ส่วนปลานั้นมีดี ๆ อร่อย ๆ หลายอย่าง ชนิดที่ขายกันแพงๆ ในตลาดเก่าเมืองไทยก็มีขายกัน ถูกๆในกรุงเคลี ปลากระพงดำ กระพงแดง กระพงขาว จาระเม็ด ปลาตุก ปลาช่อนโตๆ มีทั้งสั้น คนไทยเรานิยม "เครื่องใน" ฉะนั้น เคยมีบางคนกระตือกริ้วมือของแขกที่ติดอยู่ในพุงปลาเข้าไปด้วย

คนไทยหรือแขกใครจะแปลกก็ไม่รู้ การกินปลานั้น คนไทยเราชอบกินคลีปส่วนท้อง และสันหลัง มันและหวานซาบซ่าเค้แท้ แต่แขกนั้นตักทั้งหมด เหลือแต่เนื้อๆ คนไทยเราเวลาไปซื้อปลาเห็นแขกตักคลีปทั้งก็เสียดายซุดปาก จะไม่ให้ตักก็อายอย่างโน้นอย่างนี้ ก็เลยไม่ได้กินของดีจนแล้วจนรอด

นกเป็นอาหารชั้นเลิศของเราโดยเฉพาะนกเขาและนกพิลาป นกยูง แต่แขกกินไม่เป็นไม่รู้เพราะอะไร แล้วก็ไมยอมฆ่าด้วย โดยเฉพาะนกยูงด้วยแล้วถือว่าเป็นตัวแทนของพระเจ้าหรือ Lord (องค์ใดไม่ทราบมีเยอะเยอะ) ใครขึ้นฆ่าก็จะเป็นบาปและผิดกฎหมาย ใน

ตลาดจึงไม่มีนกขายไม่ว่าตลาดไหน นกอะไรต่ออะไรบินว่อนไปหมด แม้กระทั่งแถว Connaught Place กลางกรุงเดลีหรือตามไรร้านชุกชุมไปด้วยนกลงมาจิกเมล็ดพืช ทำหุ่นไล่กาไว้หลอกก็ไม่ไหว วิธีห้ามนกลงมาจิกเมล็ดพืชที่ได้ผลก็คือใช้คนผลัดเปลี่ยนเป็นเวรยามตีปับมั้ง ๆ เดินวนไปเวียนมารอบทุ่งผลัดกันตีตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นยันพระอาทิตย์ตกไม่ว่าจะร้อนจะหนาว คนไล่นกพวกนี้เรียกเป็นภาษาอังกฤษสวยหรูว่า Bird Control

พูดถึงตลาดแล้วก็ควรจะพูดถึงการจ่ายตลาดเสียให้สิ้นเรื่อง ตลาดในกรุงเดลินั้นมีมากมายหลายร้อยตลาด ล้วนแต่ตลาดใหญ่ ๆ ทั้งสิ้น แต่การที่จะซื้อหาอาหารให้ครบได้ทุกอย่างในตลาดเดียนั้นแทบจะไม่มีทาง ตลาดผักก็มีขายเฉพาะผัก ตลาดเนื้อก็มีขายเฉพาะเนื้อ ตลาดหมูก็มีขายเฉพาะหมู ตลาดปลาก็มีขายเฉพาะปลา เว้นแต่แพะ แกะ เท่านั้นที่จะปนกันกับตลาดอื่น ๆ ได้ ส่วนหมูและเนื้อวัวนั้นขายปนกันไม่ได้เด็ดขาด พวกนับถือหมูไม่กินหมูเห็นใครฆ่าหมูขายหมูไม่ได้ เป็นเกิดเรื่อง พวกนับถือวัวไม่กินวัวเห็นใครฆ่าวัวขายวัวไม่ได้ เป็นได้ตีกันแหลก การที่เราจะกินให้ครบเครื่องทั้งเนื้อ หมู ไก่ ผักจึงต้องตระเวนไปซื้อหาอย่างน้อย ๓-๔ ตลาด

ที่นี้มาพูดถึงโอเลี้ยงสักนิด แยกกันไม่เป็นจึงทำไม่ได้ อธิบายยังไงก็ทำไม่เหมือนจะให้ดีก็สั่งกาแฟร้อนมาด้วยหนึ่ง น้ำแข็งเปล่าด้วยหนึ่งมาผสมเอาเอง แต่ก็จืดชืดเพราะเมื่อมาผสมน้ำแข็งที่หลังรสน้ำตาลจะจางลง เห็นมีทำได้ก็ภัตตาคารมิคาโตะในกรุงเดลีแห่งเดียว นักเรียนไทยสอนไว้ ขนาดของแก้วโอเลี้ยงก็ขนาดเดียวกับที่ขายกันในเมืองไทย แต่พียงแก้วใส่น้ำแข็งอย่างมากที่สุด ๒ ถ้วยเล็ก ๆ โทกว่าหัวแม่มือเล็กน้อย ความเป็นจึงมีน้อย รสชาติก็เหมือนกับโอเลี้ยงเมืองไทยที่เราคุ้นเคยแล้วเหลือแต่น้ำกาแฟติดกันด้วย ปล่อยให้ น้ำแข็งละลายจนเต็มถ้วยขึ้นมาอีกนะแหละ โอเลี้ยงที่มิคาโตะเป็นรายการเครื่องดื่มนอกเมนู ซึ่งแขกถือหนักถือหนาว่าอาหารในเมนูของเขาแต่ละชนิดเป็นที่นิยมเชื่อถือได้ การสั่งอาหารนอกเมนูจึงเป็นการถูุกอาหารในเมนูของเขา ฉะนั้น "โอเลี้ยง" (กันด้วย) จึงโดนสับแก้วละ ๒.๕๐ รูปี หรือประมาณ ๖ บาทไทย

Calcutta เป็นเมืองใหญ่มาก ตึกงามบ้านช่องสูงโดยเฉพาะที่ถนน Park Street ใกล้เคียงมาก เขาว่าสมัยอังกฤษยังปกครองอยู่พวกอังกฤษห้ามแขกเข้าไปเพ่นพ่านเด็ดขาด จำกัดไว้ให้เป็น Shopping Center ของพวกชนผิวขาว เมือง Calcutta มีทั้งรถเมล์ รถรางวิ่งระลอกไปตามวาง

กลางถนน แต่เขามีรางคู่ไม่ต้องคอยพลิกให้เหวี่ยงแตกเล่นเหมือนรถรางเรสมัยโน้น ที่ที่มี China Town หรือถิ่นชาวจีน ฉะนั้น อาหารจีนจึงพอหาได้ง่ายไม่อดอยาก ผมไปคราวนั้น กต กวยเตี๋ยวเส้นใหญ่แห่งติดตัวมากับเครื่องบินมาเตลีพะเรอ รสโอชามากกว่ากวยเตี๋ยวจันทร์บูรณ์ของเราเป็นไหน ๆ ราคาโลละ ๘ รูปี นอกจากนี้เรื่องความสนุกสนานเขาก็ไม่แพ้เมืองใด เวล่าน้ำชาตอนค่ำที่ Mogambo เมือง Calcutta นอกจากจะมีน้ำชาแล้วใครจะดื่มเบียร์ฟังเพลง ร้องโดยแหม่มผิวขาวเป็นหยวก ราคาขวดละ ๖ รูปีก็ยังมีไม่ห้าม

ที่เมือง Darjeering เหนือ Calcutta ขึ้นไปมาก และเป็นเมืองบนภูเขาหิมาลัยสูง ร่ม ๆ หมื่นฟูต หนาวเหน็บตลอดปีตลอดชาติ อาหารจีนดี ๆ ที่นี้หาได้สะดวก รสโอชามาก เพราะจวนจะติดเขตแดนจีนเข้าไปแล้ว ทั้งจะส่งเหล้ากินไปด้วยก็ยังมี แต่ไม่มีดนตรีและ นักร้องไม่ว่ากัศตาการไหน ผมเห็นจะทนอยู่ที่นั่นไม่ได้ เพราะตลอดเวลา ๓ วันที่อยู่ไม่เห็น มีแสงแดดเลย จะดูเมฆก็ก้มลงมามองเบื้องล่าง ไม่ได้แหงนหน้าขึ้นไปดูบนฟ้าอย่างเมืองไทย เขาว่าวันไหนมีแสงแดดส่อง ร้านรวงสถานที่ราชการตลอดจนโรงเรียนหยุดต้อนรับกันเกรียวกราว เรียกว่า *Sunshine day* หากเป็นบ้านเราก็เห็นจะหยุดตลอด พอผมถามเข้าโง่งยังงั้น กะแสงอาทิตย์ ส่องก็เด่นแฉ่งเด่นกาเห็นเป็นของประหลาดมหัศจรรย์ ก็ถูกยอนตลบหลังว่า แล้วทำไมเมืองไทยจึงมีแสงแดดขึ้นจ้ะทุกวันยังงั้นหละ เมืองไทยนี้แปลกจริงโว.....

คำแนะนำในการเตรียมตัวเดินทางไปเมืองอินเดีย

พิธีการเข้าเมืองอินเดียที่ท่าอากาศยานกรุงเดลี (Palam Airport) ก็ดี ท่าอากาศยาน เมืองกัลกัตตา (Dum Dum Airport) ก็ดี หรือท่าอากาศยานเมืองบอมเบย์ (Sant Tacruz Airport) ก็ดี เห็นพวกเราคนไทยบ่นกันพึมพำว่าเข็ด นักทัศน اجرฝรั่งเคยพูดกับผมซ้ำ ๆ ว่า สิ่ง ที่ควรจดจำให้มากในการมาเมืองอินเดียนั้น คือ “จะไม่ยอมมาอีก”

ระยะแรกที่นักเรียนเหยียบย่างเข้าสู่พิธีการนั้น ถ้าผู้ไปรับไม่สามารถจะผ่านเข้าไป ช่วยโต้คอบเจ้าหน้าที่ทั้ง ๓ ด้าน อันได้แก่ ด้านตรวจสอบสุขภาพ ด้านตรวจคนเข้าเมือง และด้าน ศุลกากรแล้ว เห็นที่จะยุ่งยากอย่างว่า เพราะสิ่งของบางอย่างที่น่าคิดตัวไปอาจเป็นสิ่งของ ต้องห้ามซึ่งอาจถูกยึดง่าย ๆ หรือไม่ก็เสียภาษีในอัตราสูง แม้ผู้ปกครองบางท่านจะได้ฝากฝัง นักเรียนไปกับเจ้าหน้าที่ของสายการบินนั้น ๆ เป็นพิเศษ ก็เห็นจะไม่ได้ได้รับความสะดวกคงใจนัก เพราะผู้รับฝากเป็น Air Hostess มิได้ติดตามลงมาช่วยเหลือด้วย มีแต่ Ground Hostess ขึ้น

ไปรับลงมา เขาจะส่งเสียฝากฝังกันต่อๆ มาหรือไม่มีอาจรูได้ ทั้งเจ้าหน้าที่บนฟ้าและบนดิน ก็มีใช้คนไทย หากเป็นแขกที่พูดภาษาอังกฤษชนิดที่ชาวอังกฤษเองก็ต้องงงเอามือป้องหูตะแคง ฟังพร้อมทั้งกราง " Pardon... Pardon " สำหรับสายการบิน Thai Inter ของเรานั้น ก็มีเจ้าหน้าที่เป็นชาวอินเดียเช่นเดียวกัน ผมไปคอยรับเด็กๆ ที่ไปโดยสายการบินไทยก็หลายเที่ยว อยู่ ยังไม่เห็นมีเจ้าหน้าที่คนไทยมาคอยรับและอำนวยความสะดวกให้สักครั้ง จึงใคร่เสนอแนะ มาด้วยว่า ในฤดูที่สถานศึกษาในอินเดียส่วนมากเริ่มเปิดเทอมใหม่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มกราคม ซึ่งนักเรียนไทยจะทยอยกันไปเป็นฝูงๆ หาก Thai Inter ของผมจะได้จัดเจ้าหน้าที่คนไทยไปประจำอยู่ที่นั่นเพื่อคอยอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กๆ ก็จะเป็นที่นิยมชมชอบมากขึ้น กระมัง

ด่านแรก คือด่านตรวจสุขภาพ นักเรียนจะต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการกรอกแบบฟอร์มที่เรียกว่า Personal Declaration of Origin and Health แบบฟอร์มนี้พอสรุปความ เกร่ว่าได้ว่า ชื่ออะไร มาจากไหน ถือนั่งสีเดินทางเลขที่เท่าใด ออกให้ที่ไหนเมื่อใด ใน ระยะ ๑๐ วันที่ผ่านมาอยู่ที่ใด ลงชื่อและวันที่กำกับ แบบฟอร์มนี้มักจะได้รับแจกบนเครื่องบินเพื่อให้ผู้โดยสารกรอกไว้ก่อน ไม่ต้องเข้ามาถึงแล้วก็แย่งโต๊ะกันกรอก เพราะหน้าที่นั่ง บนเครื่องบินมีโต๊ะให้ท่านประดิษฐ์ลายสีฝรั่ง จะเอาให้สวยยังงี้ก็ได้ จะใช้มันเมื่อใดก็ดึงออกมาง่าย ๆ ไม่ใช่ก็ผลักพับเข้าไป ส่วนโต๊ะที่สนามบิน Palam ผมเห็นมีอยู่เพียงตัวเดียวเท่านั้น

ด่านสอง คือด่านตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่เป็นตำรวจเช่นเดียวกับของไทยเรามียศ ๑ ทาวบ้าง ๒ ทาวบ้าง ๓ ทาวบ้าง สูงกว่านั้นไม่เคยเห็นมานั่ง ไว้หนวดเพิ่มนั่งเรียงกันเป็นเชือกๆ ด่านนี้นักเรียนจะต้องยื่นแบบฟอร์มอีกแบบหนึ่ง (Embarkation, Disembarkation Card) ซึ่งอาจจะได้รับแจกบนเครื่องบินเช่นเดียวกัน พร้อมกับหนังสือเดินทางให้ แบบฟอร์มของด่านนี้มีให้นักเรียนกรอกข้อความประมาณ ๑๐ ถึง ๑๒ ข้อ ถ้าไปถึงใหม่ ๆ ไม่มีผู้ช่วยเหลือกรอกให้ก็เป็นเรื่องยาก ส่วนมากมักกรอกกันไม่ครบ หากใครกรอกไม่ครบ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองก็จะกรณากรอกให้ ผมเคยไปรับเด็กนักเรียนมาแล้วประมาณ ๒๐๐ เที่ยว ไม่เคยเห็นเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสายการบินใดมาช่วยกุสูกุจกรอกให้สักครั้ง แต่เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองก็จะกรณากรอกให้ ก็ต่อเมื่อรอให้พิธีการเข้าเมืองรายอื่น ๆ ที่เขากรอกข้อความเรียบร้อยแล้วผ่านไปหมดเสียก่อนจึงจะหันมากรณานักเรียนจึงจะต้องยื่น แก้ววทหรือนในฤดูร้อน ทนหนาวในฤดูหนาว ช้ำยังทนกลิ่นของชาวอินเดียอยู่ที่นั่นซึ่งไปถึง

ใหม่ๆ รู้สึกคุ้นเคยเอาเรื่อง ส่วนผมนั้นบันทึกเฉยๆ และซักจะหอมๆ ท่างไม่ได้เสียแล้ว บางรายเป็นชั่วโมงๆ หากมีผู้โดยสารมากหรือถ้าเครื่องบินเข้าติด ๆ กัน ๒-๓ ลำ มีผู้โดยสาร ลงบ้างร้อยๆ ละก็จะต้องรองจนหายห่วง แบบฟอร์มนี้มีข้อความ ๒-๓ ข้อที่จะต้องถูกถาม เป็นต้นว่า มาทำอะไร จะไปไหน จะอยู่นานเท่าใด ออกจากสนามบินนี้จะไปพักกับใครที่ไหน จะติดต่อกันได้อย่างไร เป็นคำถามที่ง่ายมาก แต่ก็ทุกๆ เลพอดู

เมื่อถามและกรอกข้อความกันเรียบร้อยแล้ว เขาจะประทับตรากำกับลงในหนังสือ เดินทางและค่านหลังของแบบฟอร์ม ลงวันที่ ชื่อผู้ตรวจ แล้วกำชับให้ไปแจ้งเข้าเมืองต่อ Foreigners Regional Registration Office ในเมืองที่นักเรียนจะต้องไปอยู่ศึกษาภายใน ๗ วัน คำกำชับของเขารับรองว่าไม่รู้เรื่องแน่ แต่สำหรับนักเรียนที่อยู่ในความดูแลของ ก.พ. แล้ว ไม่ต้องเคียดคร้อนอะไร พวกผมสามารถที่จะเข้าไปประทับประคองนับตั้งแต่ก้าวแรกที่นักเรียนเหยียบแผ่นดินอินเดียนั่นแหละ เพราะพวกผมเป็นพวกที่เขาให้ Diplomatic Identity Card ถือไว้ประจำตัวซึ่งได้รับการผ่อนผันให้เข้าออกสนามบินได้ตลอดเวลา ทั้งนี้เฉพาะสนามบิน Palam กรุงเดลี ส่วนที่สนามบิน Dum Dum เมืองกัลกัตตาและสนามบิน Sant Tacruz เมืองบอมเบย์ สำนักงานก็จะได้ออกความอนุเคราะห์จากคนไทยอาวุโสเชื่อถือได้ที่นั่นไปคอยรับ ขอผู้ปกครองเย็นใจได้

ค่านสาม ได้แก่ค่านตรวจภาษี (พวกศุลกากร) พอพ้นจากค่านตรวจคนเข้าเมืองแล้ว นักเรียนจะต้องสอดสายหากระเป๋าเดินทางของตนด้วยว่าไปไหนมั่ง พนักงานสายการบินน้อยคนนักที่จะช่วยให้ (บางทีลืมเอาลงมาด้วย) มีแต่จะเตือนให้เรารีบๆ คินบัตรกระเป๋าเดินทางให้เขาเท่านั้น บัตรนี้มักจะก่ดติดอยู่กับตัวโดยสารเครื่องบิน เขาขอคู้ตัวโดยสารเครื่องบินแล้วถึงบัตรกระเป๋าที่ติดอยู่เอาไปแล้วก็หายเงิบ นักเรียนจะต้องหากระเป๋าเอาเองช่วยตัวเอง ผมเคยเห็นแต่สายการบินของ Air India เท่านั้นที่มีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือบ่อยๆ นอกนั้นนาน ๆ จะเจอสักครั้ง

เมื่อนักเรียนตรวจพบกระเป๋าของตนแล้ว จะมีพวกค่านตรวจภาษีชี้ให้นำกระเป๋าขึ้นแท่นตรวจ เขาจะขอคู้หนังสือเดินทางเพื่อจกชื่อและจำนวนกระเป๋าลงในใบผ่าน (Gate Pass) คำถามข้อแรกของเขา คือมีกระเป๋าทั้งหิ้วทั้งหอบทั้งเล็กใหญ่เท่าใด และมีอะไรบ้างที่จะต้องแจ้งหรือ Declare ซึ่งหากเป็นเงินสด (ยกเว้นรูปอินเดียซึ่งจะถูกยึดเด็ดขาด) เขาก็จะให้กรอกแบบฟอร์มอีกแบบหนึ่งเรียกว่า Currency Declaration Form (เอ๊ะ, ซักจะแก้ลายสืออังกฤษเข้าไปมากซะ)

สิ่งของเครื่องใช้ประจำตัว เช่น วิทยุ เครื่องเล่นแผ่นเสียง กล้องถ่ายรูป เครื่องเทป ฯลฯ เขาจะอนุญาตให้นำเข้าไปได้อย่างละหนึ่งโดยไม่ต้องเสียภาษี แต่สิ่งของต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีราคาไม่แพงเกินฐานะนักเรียน หากเขาคำนวณเห็นว่าเกินฐานะนักเรียนก็จะถูกเรียกเก็บภาษีแพงด้วย

เงินดอลลาร์สหรัฐหรือปอนด์สเตอร์ลิงกึ่งอังกฤษสัก ๑๐ - ๒๐ เห็นจะไม่เป็นไร แต่ต้องบอกเขาตามตรง หากเขาไม่เชื่อและค้นพบเกินกว่านั้นเป็นมีหวัง.....

ด่านตรวจภาษีที่สนามบิน Dum Dum เมืองกัลกัตตาเคยยึดเงินอเมริกันดอลลาร์ของนักเรียนเป็นจำนวนถึง ๔๕๐ เหรียญ เพราะแจ้งเขาว่ามีเพียง ๕๐ เหรียญเท่านั้น ไปทำพิธีทำไต่ไม่ทราบ ทำให้เขาสงสัย จึงได้มีการตรวจค้นกันขึ้นโดยละเอียด เงินอีก ๔๐๐ เหรียญที่ไม่ได้ declare จึงถูกยึด

ด่านตรวจภาษีที่สนามบิน Palam กรุงเดลี เคยยึดสายสร้อยทองคำของนักเรียนหนัก ๑๐ บาทที่คล้องคอแลเห็นสกุอร่ามอยู่ในเสื้อ จึงเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ๑,๖๐๐ รูปีเพราะเส้นใหญ่เกินฐานะนักเรียน

ด่านตรวจภาษีที่สนามบิน Sant Tacruz เมืองบอมเบย์เคยยึดเงินอเมริกันดอลลาร์ของคนไทยไป ๒,๕๐๐ เหรียญ ไม่ทราบผลการเจรจาขอคืน

ผ้าญี่ปุ่นสวยๆ ผืนยาวๆ ๖ - ๗ หลา ซึ่งอาจทำเป็นสำหรีได้ถูกเรียกเก็บภาษีแพงเกินขนาด

เงินรูปีอินเดียแม้แต่ ๑ รูปีก็จะถูกยึดเกินขนาด

ที่แนะๆ มานี้ๆ ก็เอาเรื่อง แต่เห็นจะไม่เป็นไรหากจะจดจำคำแนะนำในการเตรียมตัวเดินทางไปศึกษา ณ เมืองอินเดียดังต่อไปนี้ไว้ให้ชื่นใจ

คำแนะนำในการเตรียมตัวเดินทางไปประเทศอินเดีย (โดยสังเขป)

- นักเรียนทุกคนต้องไปติดต่อขอประทับตราวีซ่าหนังสือเดินทางจากสถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำกรุงเทพฯ ให้เรียบร้อย ถ้าไม่ได้รับการวีซ่า ทางเจ้าหน้าที่จะไม่ยอมให้ผ่านเข้าประเทศอินเดีย หรือหากได้รับการผ่อนผันเป็นกรณีพิเศษ ก็จะต้องเสียเวลาและยุ่งยากในการยื่นเรื่องราวและเสียค่าธรรมเนียมสูง หรืออาจจะไม่ได้รับการผ่อนผันเลยก็ได้

๒. ทรัพย์สินที่นำติดตัวไป สำหรับเงินสด รัฐบาลอินเดียห้ามนำเข้า หากมีความจำเป็นจะต้องนำติดตัวไปบ้างก็ไม่ควรเกินกว่า ๒๐ ดอลลาร์สหรัฐ หรือ ๑๐ ปอนด์สเตอร์ลิงค์ อังกฤษ ส่วนเงินสดสกุลอื่นๆ ห้ามเข้าโดยเฉพาะเงินรูปีอินเดีย หากถูกค้นพบจะต้องถูกยึดเด็ดขาด
๓. เครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำไม่ควรนำติดตัวไปมาก หากมีความจำเป็นจะต้องติดตัวไปก็ไม่ควรให้มีน้ำหนักเกินกว่า ๔๕ กรัม
๔. นาฬิกา ปากกา เครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาต่างๆให้นำเข้าไปได้ แต่ต้องคนละหนึ่งชิ้น
๕. วิทยุทรานซิสเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป อาจนำเข้าไปได้อย่างละไม่เกินหนึ่งชิ้น แต่ราคาสิ่งของแต่ละชิ้นจะต้องไม่เกินฐานะของนักเรียน ถ้าเจ้าหน้าที่ค้นพบและคำนวณแล้วเห็นว่าเกินฐานะของนักเรียน อาจถูกยึดหรืออาจเสียภาษีแพงมาก
๖. ถ้ามีผู้ติดตามไปด้วย เช่น ผู้ปกครองหรือบิดามารดา ก็ขอให้แจ้งจำนวนไปด้วยเพื่อจะได้จัดหาที่พักที่เหมาะสมให้ เพราะบางเวลาจะต้องจัดของที่พักไว้ให้ก่อนล่วงหน้า
๗. เมื่อถึงสนามบินโดยเฉพาะสนามบินกรุงเดลี เจ้าหน้าที่ของสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนจะได้ไปคอยรับและแนะนำตัวให้รู้จัก ให้นักเรียนมอบเอกสารต่างๆ ในการเดินทางทั้งหมดให้แก่เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ทั้งขอให้เชื่อฟังคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ด้วยอย่าได้ปัดบังอำพราง และอย่าได้กระทำสิ่งใดโดยพลการโดยมิได้หารือเจ้าหน้าที่สำนักงานก่อน เพราะอาจมีปัญหาเกิดขึ้นซึ่งเจ้าหน้าที่อาจแก้ไขไม่ได้
๘. สิ่งของเครื่องใช้โดยเฉพาะเสื้อผ้า หากผ้าชิ้นใดที่อาจจะใช้เป็นสำหรัได้ไม่ควรนำติดตัวไป เพราะอาจถูกเรียกเก็บภาษีแพงมาก
๙. ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรสอบถามถึงสิ่งของที่มีอยู่ในกระเป๋าเดินทางว่ามีอะไรบ้าง ขอให้แจ้งไปตามตรง ซึ่งในการนี้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานจะคอยติดตามช่วยเหลืออยู่โดยใกล้ชิดตลอดเวลา หากไม่แจ้งตามตรงและเมื่อถูกค้นพบก็อาจถูกยึดหรือเสียภาษีในอัตราแพงมาก

การรับฝากของจากผู้ใดไปให้ผู้ใด ถ้าบรรจุเป็นหีบห่อมิดชิด ก็ควรสอบถามผู้ฝากว่ามีสิ่งของอะไรบรรจุอยู่ หากไม่ทราบและเป็นของต้องห้าม ผู้รับฝากอาจมีความผิดหรือมีฉันทันนี้อาจถูกเรียกเก็บภาษี

๑๐. อาหารที่ตนชอบให้นำไปได้ทุกชนิด โดยเฉพาะน้ำปลาขอให้ทุกคนนำติดตัวไปเท่าที่จะนำไปได้ อาจจะเป็นน้ำปลาแห้ง หรือน้ำปลาน้ำโดยบรรจุใส่กระป๋องพลาสติกให้แน่นหนา นักเรียนไปถึงใหม่ๆ จะประสบความสำเร็จในเรื่องอาหาร และถ้ามี Home Sick แทรกเข้าไปด้วยจะอยู่ไม่ได้
๑๑. นักเรียนผู้ได้สถานศึกษาในเมืองบนภูเขาหิมาลัยสูง ๘,๐๐๐ ฟุตขึ้นไป เช่น Mussoorie, Nainital Simla, Darjeering จะต้องเป็นผู้มีสุขภาพสมบูรณ์ดีจริงๆ เพราะอากาศจะเยือกเย็นตลอดปี ทำให้เจ็บป่วยเป็นหวัด และออกๆ แอคๆ ได้ง่าย (โดยเฉพาะที่เมือง Darjeering จะक्रमฝนตลอดเวลา ฝนตกทุกวัน หาดแสงแดดยาก ร่มและเสื้อกันฝนเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องหอบหิ้วไปทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าเวลาไหน) ผู้ปกครองจะต้องจัดหาเครื่องกันหนาวให้นักเรียนนำติดตัวไปพอใช้ตลอดปี
๑๒. รูปถ่าย ควรนำติดตัวไปให้มากๆ เพราะระยะแรกจะต้องใช้บัตรแบบฟอร์มอะไรต่ออะไรหลายรูป สุดแต่ที่ใดจะเรียกเป็นจำนวนเท่าใด
๑๓. ก่อนการเดินทาง ให้นักเรียนไปติดต่อสำนักงาน ก.พ. ถนนพิษณุโลก กรุงเทพฯ ขอทราบรายชื่อเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอินเดียว่ามีผู้ใดบ้าง ชื่ออะไร พักอยู่ที่ไหน โทรศัพท์หมายเลขอะไร เป็นภาษาอังกฤษนำติดตัวไปด้วยจะเป็นการรอบคอบยิ่ง
๑๔. เมื่อได้กำหนดวันเดินทางแน่นอนเมื่อใด โดยสายการบินใด เทียวบินที่เท่าใด วันที่เท่าใด ให้โทรเลขแจ้งให้ทราบล่วงหน้าโดยระบุชื่อของสายการบิน เทียวบิน และวันที่เดินทางตลอดจนเมืองท่าอากาศยานที่เครื่องบินจะลงให้ชัด
- ถ้านักเรียนจะลงที่สนามบินกรุงเดลี Palam Airport ให้โทรเลขแจ้งให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ วัน
- ถ้านักเรียนจะลงที่สนามบินเมืองกัลกัตตา Dum Dum Airport หรือเมืองบอมเบย์ Sant Tacruz Airport ให้โทรเลขแจ้งให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย ๕ วัน
- ถ้าเปลี่ยนวันเดินทางและสายการบินใหม่ก็ให้โทรเลขแจ้งให้ทราบล่วงหน้าภายในกำหนดเวลาดังกล่าวด้วย